

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

Iohannis Trithemii Abbatis Spanheimensis Epistolarvm Familiarivm Liber
Primvs, Ad Iacobvm Trithemivm Dvlcissimvm Fratrem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

IOHANNIS TRITHEMII
ABBATIS SPANHEIMENSIS EPISTO-
LARVM FAMILIARIVM LIBER PRIMVS, AD IACOBVM
TRITHEMIVM DVLCISSIMVM FRATREM.

I.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII S. IACOBI APO-
stoli Herbipolensis, Iacobo Trithemio fratri dulcissimo Salutem.

PORTVNE satis admonuisti, suauissime frater, vt epistolas nostrarum testes calamitatum, quas à die nostri de Spanhem exitus familiariter emisisse nos constat, vsque in illum diē, quo hanc D. Iacobi Abbatiam suscepimus gubernandam, in vnum reuocemus volumen, tibi que vnde memoriam nostri semper ad manum habeas transmittamus. Quid te vt ista peteres à nobis impulerit, rationabiliter addidisti: quod impossibile nemo dicturus est, senescentem properare in occasum: mundum prior exiturus, qui prior intrauit. Cum ergo nobis fraternitatis necessitudine sis coniunctus, nihil tibi possumus denegare, cum id maxime petas, quod ratione minime caret honestatis. Accipe nunc igitur testem in te nostri amoris, vltimum hunc Spanhemensium nostrarum librum epistolarum, quo causam habes penes te nostri sedulo memorandi, & tua, si quid nostra valent, consolationis. Te gaudemus habere superstitem, nostrorum que studiorum heredem, vt quibus dissolui. orpore quidem necessarium, tecum viuere post fata saltem memoria contingat. Quamuis exigua admodum æstimationis apud nos sit, memoriam posteritati commendare, cuius neque laudis neque vituperij ratio pertingere potest ad mortuum. Vnum hoc factum ingressi petimus abs te, vt quoties Deo ministras in altari, supplex nostri memoriam interponas. Iuuabit mentem à consummatione purgationis dilatare (non dubitamus) si tu purificatus hostiam pro ea salutarem obtuleris. Vale nostri memor ad Deum. Ex monasterio nostro D. Iacobi maioris in suburbio Herbipolensi, quarta die mensis Nouembris. Anno Christianorum M. D. VI.

II.

IOHAN. TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, SVIS CHARISSIMIS IN CHRISTO FILIIS, PRIORI & COMMUNITATI IN SPANHEM, SALUTEM & SINCERAM IN DOMINO CHARITATEM.

* Heydelberg.

NONA die mensis Aprilis venit ad nos Budorim * frater Theodericus monachus, nuncium perferens non satis iucundum, cuius facti haud mediocriter fuimus turbati, propterea vel maxime, quod nullus vestrum se temeritati satellitum malignorum opposuit, nullus contradixit. Quis mihi succenseat, fratres mei, si quos vestrum tanta patratæ in nos temeritatis & conscios & consentaneos esse suspicemur? Ad suspitionis conspirat argumentum, quod non solum nullus vestrum vices interposuit, sed ne factum quidem nimis temerarium denunciare nobis quisquam vestrum cogitauit. Scimus etiam quosdam è vobis interfuisse præludio, quādo primum temeritatis ministri fractis foribus in domesticos irruerunt, iussosque abire nostrorum risisse contumeliam. O pernicioſa imperitorum semper ignauia: quantam tenui ex ortu calamitatem desolationemque Reipublicæ neglectu inducere consueuisti. Et reuera, fratres, grauiter in hoc clausi, vehementer timemus hanc præsumptionem non minus vobis & monasterio pauperi, quam nobis breui nocituram. Causas enim latentes in me odij Cynonotæ * certe non ignoro: nec potero illius amare imperium, qui mihi sine causa contra iustitiam aduersatur. Quamquam nec dum mihi satis constare possit, cuius mandato urgente talia in nostros fuerint attentata. Non enim facile possum induci vt credam Principem Vltraſyluanum talia in nos fulminasse decreta. Qui etsi forsitan Battologorum aduersum nos fidem adhibuit iniquis delationibus, nunquid propterea nostrum philosophandi sanctum propositum deseremus? aut propter vnius odium hominis sacrarū intermitteremus studia literarū? Qui nascitur ad auaritiā, diuitias anxius cogitet: nos ad literas nati sumus, sacra

* Hundsruker.

LIARES
RITHEMII
ENSIS EPISTO
IMVS, AD IACOBVM
M FRATREM.

ASTERII S. IACOBI APT.
ri dulcissimo Salutem.

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

EMENSIS, SVIS CHA-
no Spanhem, salutem &
atem.

* frater Theodericus monachus
facti haud mediocriter inuenerunt
emeritati fatellitum malignum
fratres mei, si quos vestrum
eos esse suspicemus? Ad suspicio-
strum vires interpoluit, sed in
uisquam vestrum cogitatur. Se-
o primum temeritatis manibus
nostrorum risisse contumeliam. O
qui ex ortu calamitatem delibato-
Et reuera, fratres, grauius in hoc
inus vobis & monasterio pauperu-
me odij Cynosos an * ceteros
sine causa contra iustitiam adve-
uius mandato urgente talibus
ci vt credam Principem Vltimo
an Battologorum aduersum nos
erea nostrum philologorum iu-
n hominis sacrari interuimus
cogitet nos ad literas nuntium li-

era librorum oblectamenta sequemur. Nobis in hac mortalitate constitutis nihil aliud est viuere, quam vere sapientiae studio insudare. Propterea si alterum oporteat, Abbatia potius, quam literarum studio valedicemus. Interea, fratres charissimi, ne propter absentiam nostri status monasterij grauius perturbetur, vnusquisque vestrum ordinem suum & officium diligenter intueatur commissum, quousque deliberemus melius, quid nobis in hac turbatione vtiliter sit agendum. Abbati Speciosi montis*, non satis pulchre Saturni morum sequenti, gratias agimus, non habemus. Ipse enim principalis omnium in nos malorum est causa, ministros sceleris in nostros prouocans, a quibus nec laesus est vnquam, nec etiam laedi potuisset. Quid ad innoxios familiares nostros, quod minas ipse timuit exterorum? quasi desint nobis auxilia principum, quos non minus lingua pro-
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

III.

IOANNES TRITHE. ABBAS SPANHEM. IACOBO TRITHE-
mio, artium & philosophiae Doctore, dulciss. fratri S.

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

III.

AD PRIOREM SVVM IN SPANHEIM, FRATREM NICO-
laum Remitium. &c.

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

tempore ratio est habenda, cum odiorum in nos causas non vnam, sed plures aperientes iniustas. Interea nobis patienter ferendum quod necessitas indicit, donec Sol, quem caligbras exterminans. Mitte ad nos cum latore presentium è Græca Bibliotheca nostra lecta volumina, vt habeamus ad manum in lecto ægritudinis nostræ, quibus fructuose occupemur per interualla scripturarum studijs. Dictionarium imprimis Græcum ab Aldo impressum Romano mittas velim. Ac deinde Psalterium ab eodem formis excusum Venetijs. Item epistolas Græcas man. nostra descriptas. Zenobiam quoque, & ea quæ nos in breuiculo consignatis, vt mittas similiter præcipimus. Vale nostri memor ad Deum. E. 10
Spira vltima die mensis April. Anno Christianorum M. D. V.

V.

IO. TRITHE. AB. SPAN. MAGISTRO IACOBO
Trithemio fratri. S.

CONTVLI me pridem in ciuitatem Spirensē, non voluptatis causa, sed necessitatis, nequem Budoris infirmitate mea grauarem, malens esse cum noris & amicis, & illis maxime, quibus olim beneficia contuli, quam cum extraneis in Nouocastro, * vbi diebus quatuordecim mansi ægotans. Sum autem domo Abbatis Lympurgensis hospitio receptus, & nec dum satis conualui de cunctis infirmitatibus meis. Nolumus te in Spanheim manere diutius, ne quid in te mali forsitan machinentur æmuli nostri, quos absentiam nostram grauius ferre intelleximus. Verentur enim (vt coniectura æsequimur) ne forte praua eorum consilia per nos in noticiam piissimorum principum deducantur, quod certe non sine causa metuunt: quippe qui conscientia sua sibi contestante intelligunt, quam præsumptuose nobis contumeliam propter Principis erga nos clementiam intulerunt. Quid autem dicent ad hoc, quod in nullo à nobis læsi vnquam, nos propterea persequuntur odio, quia serenissimo bene sauemus principi Budarorum, qui nobis pius semper & elementissimus extitit? O inuidia semper cæca, nemini plus noxia quam sibi: quem te persequi arbitraris? *Domini est terra, & plenitudo eius*, pro cuius amore totus mundus in hi patria est, & facilis vnus iactura cœnobij. Sed hæc tecum frater silentio regenda, quia nondum venit tempus, quo arcanum mentis meæ consilium in publicum exponatur. Numen sequor occultum. Accepis tecum libris tuis ac vestimentis, quamprimum ad nos Neamaticum * venire cum fratre Theoderico festina: parauimus tibi locum inter familiares Abbatis Lympurgensis non vltimum, à quo in secretarium assumeris, quousque nobis lux interclusa resplendeat. Libris & rebus nostris, *τῆς πατρῷας κειμήλιον, & ἀλλὰ τῆς πατρῷας τῶν μυστικῶν*, iuxta ordinem & modum nostræ voluntatis, quem iste frater tibi dicturus est, rite dispositis, clauēs domus nostræ Abbatis omnes ad manus Prioris consignata. Affert tecum libellos deuotionis nostræ græcos, quibus diutius carere non possumus. Cætera vero omnia philosophiæ sacratoriis necessaria in locum reconde dispositum, donec nec finem consequantur epiclemata nostra. Vale frater vnice atque dulcissime. E. 10
Spira vltima die Mensis Aprilis. Anno Christianorum M. D. V.

VI.

IO. TRITHE. ABBAS SPAN. ROGERIO STCAMBRO,
amicorum constantissimo S.

LEGIMVS indicem lucubrationum tuarum, quem nobis per Laurentium tabellarium nostrum pridem quam ad te scriberemus misisti, & satis admirari earum multitudinem nequimus. Plane admiratione dignum est, vnum te hominem obseruantia regularis disciplinæ die noctuque semper occupatissimum, sex & triginta supra centum in decennio, metro simul & prosa, non vulgaria absoluisse opuscula, quorum vel sola nomina mirum nos in modum oblectarunt. Da quæsumus operam, dulcissime Rogeri, vt quamprimum lectione tot operum tuorum nobis liceat recreari. Non enim tuam later prudentiam scio quantis nos æmuli concusserint iniurijs, qualibusque premamur aduersis: contra quorum insultum omnium, vna nobis consolatio relicta est, vnus manet impenetrabilis clypeus, mentis in Deum nostræ confidentia, & sacræ studium lectionis. Hos enim fidos nostræ peregrinationis comites, nulla vnquam poterit à nobis remouere impietas; nulla,

as non vnā, sed plures aperit
litas indicit, donec Sol, quem cū
adios suos, cunctas meritis
ē Græca Bibliotheca nostra sub
udinis nostræ, quibus fructuose
narium in primis Græcum ab Aldo
um ab eodem formis excusum Ve
Zenobium quoque, & ea que nos
ostrom minus æreum, cum reliquis
is. Vale nostri memor ad Deum. E. D.
.D.V.

TRISTRO IACOBO

on voluptatis causā, sed necessitate
ens esse cum noris & amicis, & illa
traneis in Nouocastro, * ubi dicitur
Abbatis Lymurgensis hospitio
ibus meis. Nolumus te in Span
inentur æmuli nostri, quos abbe
nim (vt coniectura assequimur) ne
llimorum principum deducantur,
cientia sua sibi contentante intel
ter Principis erga nos clementiam
in nobis læsi vnquam, nos propere
ncipi Budarorum, qui nobis iam
aca, nemini plus noxia quam lū
do eius, pro cuius amore totus me
ed hæc tecum frater silentio regna
mea consilium in publicum expo
suis ac vestimentis, quam prius
festina: parauimus tibi locum in
quo in secretarium assumens, quo
nostris, tūc præcipue vobis, & dicit
voluntatis, quem ille frater tibi
lis omnes ad manus Prioris consti
tibus diuinus carere non possumus
in locum reconde disposuit, do
r vnice atque dulcissime. E. Spira

GERIO STCAMBIO

obis per Laurentium tabularum
& satis admirari earum multitudine
te hominem obsequantia regis
ex & triginta supra centum in lū
cula, quorum vel sola nomina
m, dulcissime Rogeri, vt quæ
ari. Non enim tuam laterum
libusque premamur aduersis: con
elicta est, vnus manet imperator
ræ studium lectionis. Hos enim
poterit à nobis remouere imper
a illa

IOANNIS TRITHEMII.

nulla, quo minus iter vbi que comitentur nostrum, poterit obstare aduersitas. Sæuiat quātum velit in nos Comastes ille tyrannus, furia tentet latrem: nihil auferet quod vera nobis philosophia contulit, quam charitas Dei per fidem in nobis Iesu Christi confirmauit. Quæ mihi conoporum * syluestrium cura, qui mente stabilem dimouere proposito nequeunt? Omnis terra mihi patria est, & vnus vndique ad superos conscensus. Parum inter est vbi viuam, dum viuo mortalis. Malo viuere in exilio mente sanus rebusque pauperimus, quam adulari comastis, quos absque culpa minime quisquam laudauerit. Quales sint aduersarij nostri, quibusque dediti ludis, versiculo notabis subiecto:

Οἷος καὶ τὰ λόντρα, καὶ ἡ πῆξι πύσσιν ἱερῶν
Οὐτὶς ἴσθι πείσσει τὴν ὄδον ἐς ἀδὸν.

10 Ad huius sententiæ normā turba cum Principe viuit eorum qui me persecuti sunt, quibus suo tempore ad perpetuam eorum confusionem antipodas scribere curauimus. Vale nostri memor ad Deum. E Spira vi. die mensis Maij, Anno Christianorum M. D. V.

VII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBURGEN-
sis, Princeps elector, Ioanni Trithemio Abbati Spanheimensi
præceptori Salutem.

20 REVERENDE pater, præceptorum celebratissime, sumus de proximo iter arrepturi ad sacram Romanorum Regis maiestatem, affectantes in eodem itinere coram cum P. T. (prout iam dudum desiderio nobis fuisti nostri) & conuenire & interloqui, & de multis quæ nostro insunt animo, conferre tecum. Idcirco P. T. obtestamur rogamusque, vt post habitis quibuslibet alijs occupationibus suis, sese in oppidum Bun * cis Rhenum in persona propria constituat, ad primum diem mensis Iulij proxime futuri, quo & nos ipso eodē termino (diuina clementia fauente) constituemur. Faciet in eare nobis P. T. singularem complacentiam, erga eandem fauorose & omni gratia remerendā. Valeat P. T. per æuum. Data ē Colonia nostra iuxta Spreuum, vndecimo die mensis Iunij. Anno Domini millesimo D. quinto.

* Bonn. Am.

30

VIII.

AD SERENISSIMUM PRINCIPEM, IOACHIM MARCHIONEM
Brandenburgensem, electorem Imperij Romani, Ioannis Trithemij Abbatis
Spanhemien. epistola responsoria.

VENIAM ad tuam celsitudinem Serenissime Princeps in die & loco mihi constituta à te quam libentissime, tamen propter varias corporis mei agritudines vix pedem mouere quoquam posse videar. Nihil enim gratius mihi, nihil dulcius hoc tempore contingere potuisset, quam sapientissimum eruditissimumque adire te Principem, tecum versari, loqui atque differere; non quidem de paruis rebus ac minimis neque vulgaribus, sed de arduis & maximis, & tuo ingenio fecundissimo dignis, quæ triplicem nostram non abhorreant Philosophiam. Quoties enim cunque nostrarum inter nos disputationum, quas ante biennium Francfordiæ in multam consueuimus deducere noctem, in mentem recordatio venerit, toties me tuis interesse sermonibus puto, & magni aliquid audire abs te, quo mens mea per amplius in amorem cœlestis philosophiæ nostræ accendatur. Vnde mox vt relicta serenitatis tuæ epistola, ad Rheni partes te intellexi vēturum, omnis à me corporis molestia recessit, & propter mentis tripudium imbecilla corpusculi membra diu amissam virtutem recuperant, & venire ad maiestatem tuam omnia ossa mea quantotius festinant. Interea serenissime Princeps Trithemium tuum (vt soles) benigno fauore
50 prosequere, quoniam qui semetipsum tibi spontanea voluntate in seruum tradidit, nihil eorum quæ potest, nouit, habet & intelligit imperio tuo non submisit. Iure igitur Trithemio tuo fauorabilem te patronum deinceps exhibere debebis, à quo ipsum recepisti totum quod erat suum, immo quod erat ipse sibi. Scio quod me supra meritum dignaris, ob quod excellentiæ serenitatis tuæ pene oblitus amatorum furorem cohibere vix potui.

Sed parce mihi, clarissime Princeps, quoniam audentior fui quam meam decuit paruitatem. Tuam bene valere celsitudinem opto. Ex Neometi, vicesima die mensis Iunij, Anno Christianorum

M. D. V.

IOANNES TRITHE. ABBAS SPAN. DILECTO FRATRI NICOLAO Priori suo claustrali. S. & sinceram in Domino charitatem.

REVUS nostris prauorum maleuolentia perturbatis, animus ad aliena rapitur, & ubi tandem consistat merito speculatur. Non parcunt innocentiae temeritatis autores, & qui nos ledere nequeunt, linguam in nostros mendacem atque maledicam (sicut audiui) extendunt. Nos autem eorum parui pendentes maledicta, Deique misericordiam collaudantes benedicimus, de cuius protectione in tempore opportuno certi sumus. Quid enim hominum stultitias continuo furore maris instar sequentes curaremus, quibus de fatuitate totum, de sapientia vero nihil constat? Scimus enim per multas tribulationes regnum patere cœlorum: nec pati quæ casus offert abnuimus, Christi passionem præ oculis iugiter habentes. Nunquam tristia nobis defuerunt, ex eo die quo ad Abbatiam fuimus electi, sed mentem diuinarum scripturarum fulcimentis instructam eo locauimus, quo (Dei miseratione præseruante) neque prosperis neque aduersis à suæ tranquillitatis statu poterit eueri. Neque enim ignoramus, quam sit hominibus perniciofa res in temperata tristitia, si mentibus inhæserit semel: quanquam sine tristitia vitam agere non sit facile. Sola me innocentia consolatur, patientem iniurias, videbuntque Cynonoti quam sim Christianus philosophus. Nec satis mihi facit eorum cauillatio, qua dicunt, non meci factum odio quod temere præsumperunt, cum nominis nostri non mediocriter cernarationem. Sed aliud hæc tempora poseunt. Erit ad caput Iulij mensis Principum conuentus in Colonia, quo & nos vocati sumus per serenissimum principem Electorem Ioachim Brandenburgensium Marchionem. Vnde ne propter diuturnam nostri absentiam status rerum monasterij collabatur, tuæ charitati vices nostras interea committimus, citra tamen præiudicium nostræ dignitatis, quousque vel ad cœnobium reuertendum duxerimus, vel hanc ipsam reuocare commissionem. Nihil egeris magni & insoliti, nihil mobilium vel immobilium vendas, nihil alienaueris aut locaueris, nec dederis in pignus, solum ea facias quæ Priori & cellerario conueniunt. Sic agito vt monachum decet Abbati subiectum. Vale sanus. Ex Neometi 24. die mēsis Iunij Anno Christianorū. M.D.V.

IO. TRITHE. ABBAS SPAN. OPTIMO FRATRI IOANNI Nuptio salutem, & veram in Domino charitatem.

EA quæ mihi de Priore meo Nicolao suisque cōplicitibus testimonia perfidiæ & infidelitatis significasti, charissime frater, antea non penitus ignoravi. A pluribus enim sciebam annis, cum tu adhuc monialium in Bibelis præpositum ageres, quod Prior, homo alioquin satis promptulus inconsiderate loquendi, quæ non intelligat quorum dicta vergant, cuius totus spiritus in naribus eius semper est: simul & frater Heilmannus, pluribus annis cellerarius meus & procurator vniuersalis, scitus quidem & astutus, sed odio in nos agitatus nimium, vna cum paucis è numero fratrum donatorum, partibus fauentes transylvanianis, iniquis contra nos & principem nostrum machinationibus laborarunt. Non egemus alieno testimonio, qui Prioris verba viuaci memoria tenere cogitamus. Qui cum nuper hic nobiscum esset, inter cætera ministeriales Ducis talia de nobis verba dixisse confessus est: *Si Abbas vester Ducis nostri partibus adhaesisset, quemadmodum fauisse conuenitur Palatinis, non incidisset mala hæc omnia.* Scio quod verum est eorum in hac parte testimonium. Quis vero Ducis animum concitauit in nos, nisi Prior ipse, qui nobis ista retulit, prædictusque frater Heilmannus, & Claudius ille Donatus, qui Palatinas partes semper calumniantes, nobis transylvanos sine causa reddiderunt infensos. Deus omnipotens, qui nouit omnia priusquam fiant, scit quia non mentior. Quotiescunque ex ministris ducalibus quispiam intrauit monasterium, memoratis delatoribus notus, memoria nostri, quæ si nimium faueremus Palatinis rebus, in medio fuit. Hæc vna & prima Cynonotorū amulationis in nos causa fuit, quam etsi ante ferme decennium fratrum nobis charitas notam fecerit, tute satis tamen auferre nequiuimus. Addamus & alteram, feudum castelli Spanhemensis, quam tu quoque non ignoras concernentem. Tertia est hominis in nos odij causa, indefessa circa bonas literas studiorum nostrorum continuatio, cui (vt suis loquamur verbis) videre libros horror est maximus. Hanc boues illi duo monticulæ Idalimus & Cno-

DILECTO FRATRI N
am in Domino cha.

is, animus ad aliena rapitur, de vi
nt innocentia temeritatis autores de
acem atque maledicam (sicut an
es maledicta, Deique misericordiam
mpore opportuno certissimum. Qu
tar sequentes curaremus, quibus de
imus unum per multas tribulationes
nuimus, Christi passionem prae
ant, ex eodie quo ad Abbatem
cimentis instructum eo locum
neque aduersis à suae tranquillitati
hominibus perniciose reserunt
sine tristitia vitam agere non sus
rias, videbuntque Cynonon quim
orum cauillatio, qua dicunt, nem
ominis nostri non mediocriter co
rit ad caput Iulij mensis Principem
erenissimum principem Electorem
ne propter diuturnam nostri abse
ati vices nostras interea comitati
ousque vel ad conuictum reuocan
nem, Nihil egeris magni & inuol
ueris aut locaueris, nec dederis
unt. Sic agito vt monachum detur
sis Iunij Anno Christiano. n. n. n.

MO FRATRI IOANNI
nimo cha.

ibus testimonia perfidiae & inuol
us ignorati. A pluribus enim
situm ageres, quod Prior, homo
ne non intelligat quoriam dicta ve
nunt & frater Heilmannus, pluribus
s quidem & astutus, sed odium nos
onatorum, partibus fauente
inationibus laborarunt. Nemo
notia tenere cogitatus. Quam
Ducis talia de nobis verba dixe
set, quem admodum fuisse conuictum
m est eorum in hac parte tribu
Prior ipse, qui nobis ista remissio
s, qui Palatinas partes semper cal
in fensos. Deus omnipotens, qui
Quotiescunque ex ministris de
oribus notus, memoria nobis
c vna & prima Cynonon
um fratrum nobis charitas totum
s & alteram, feudum castelli Syn
n. Tertia est hominis in nos
m continuatio, cui (vt suis loqu
ues illi duo monticula ledimus
& Co-

& Cnopephorus, omnium scripturarum bonarum ignari, hostes, aduersarij & contem
ptores, non parum auxerunt, quippe qui nostris studijs optimis, ad quae sumus nati, semper
pro viribus detraxerunt. Quartam aemulis causam aduersum nos, bellum atrocissimum
dedit; quod contra mitissimum principem nostrum Philippum comitem Palatinum,
anno priore multorum conspiratio gessit. Quae illo durante in nos fuerint praesumpta
ab aemulis, cum tu semper toto illius tempore in oppido vicino monasterio Creutzen
nach mecum fueris conuersatus duabus & viginti hebdomadibus, non ignoras. Quid si
& quinram praescriptis addiderimus odiorum in nos causam, quam Prioris nostri ver
ba confirmant, tamen si certo sciamus certius esse confictam. Retulit enim nobis pridem
10 à Cynonotis ad nos Neometim reuersus, ducalem archigrammatum quibus nescio
verbis prouocatum à nobis, vt rebus nostris faueat male, eumque ob id omnia in nos
principis nomine imperioque seducti excogitasse, ac satellitibus praefecti latrocinandi
comendasse officium. Nihil in eum perperam dixisse nos vnquam meminimus,
nec hoc ipsum quidem, cuius nos accusare videtur, quod homo sit indoctus & versipel
lis, suis commoditatibus nimium inhians, vt pote qui ad principem venit scholaris inops
atque pauperrimus, annisque paucis enasit seruiendo ditissimus. Si haec aliquando ver
ba dixissem, verba vtique dixissem suis motibus congrua, & propterea vera, neque aduer
sus Principem suum, sed in eum qui talia fecisset prolata. Mores mihi Ducis admodum
fatis constare videntur: mitis est, humanus cito, nimium credulus. Nec eius gratiam
20 posse nos recuperare delationibus falsis amissam arbitramur difficile, nisi causa nos pro
hiberet occulta ne debeamus. Credulus nimium suis iniuste nos persecutus est. Ven
iam ergo non postulabimus ab eo, quem laesimus nunquam. Experientur fortunam
etiam grauiora minantem, illum constituentem nobis protectorem, cuius nutu subsistunt
vniuersa. Puderet nos merito, si tot sudores literarum studio atque labores per conti
nuos annos triginta & ante & post religionis introitum monasticae gratis impendisse vi
deremur, vt animo non possemus imperare nostro, triplicis Philologiae fortissimis cir
cumsepto praesidijs: & odia continere imperitorum, & quaeque nobis aduersantia pro
regni caelestis desiderio cum mansuetudine & patientia tolerare. Quantumlibet enim
sint graua, quae nobis improba fortuna parauit inuidia, propterea vel maxime con
30 temnenda sunt, quoniam obnoxia fini perseverare diutius non possunt. Sanctorum
Christi martyrum victoria, quam sint aduersa huius mundi ridenda viro sapienti, clarissi
mo nos instituit exemplo. Breuissimo duranti tempore pro redemptoris sui amore pa
tienter sustinere tormenta pro quibus angelorum sine termino aeterna iam fruuntur le
ticia. Absterfit ab oculis eorum omnem lacrymam Christus, pro cuius testimonio in
hac vita susceperit contraria: & iam non erit inter eos clamor amplius, neque timor, ne
que luctus, neque dolor, quoniam haec omnia sicut fumus in hoc saeculo tranierunt: illi
autem sunt in pace, & viuunt nomina eorum in saecula sempiterna. Sustineamus & nos,
amantissime frater, pro Christi amore cum patientia in remissionem peccatorum no
strorum, ea quae nobis aduersa proueniunt, scientes fidelem dixisse Theophilum, quoniam
40 per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum caelorum. Adrendamus caput nostrum,
conditorem nostrum, praecptorem & Dominum nostrum IESVM CHRISTVM
Deum & hominem, quanta mansuetudine, longanimitate & patientia pro nobis to
lerauit aduersa huius vitae, famae innocentis dispendium, irrisiones, contemptum, fa
mem, sitim, frigus & aestum; immentisque pro salute nostra labores ac postremo in fini
tis plenam amaritudinibus passionem, horrendos cruciatus, & mortem in patibulo cruc
cis, latere transfixo cuspide nimis acerbam. Itaque si principem nostrum Dominum
que & magistrum oportuit primum talia pati, & sic intrare in gloriam suam, quomo
do nos Christiani, nos monachi, nos denique iniqui, & ipsa necessitate natura mor
tales atque corruptibiles, gloriam nobis pollicebimur (vt ita dixerim) alienam, sine
50 labore, sine aduersitatum & multimoda tolerantia passionum. Ad principis nostri glo
riam nemo pertinget, qui non FIDE ET OPERE in eius charitate vsque ad mor
tem Christiane viuendo, perseverauerit. Quid autem in Christo sit pie viuendo per
seuerare; sanctus non tacuit Christophilus dicens: Omnes qui in Christo volunt pie
viuere, persecutionem patientur. Non potest sine aduersitate viuere Christianus, ipse ad
nos dicente magistro: Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Non est seruus maior do
mino suo, neque super magistrum discipulus, neque Christo melior Christianus. Si mem
bra sumus Christi, caput nostrum in aduersitate sequamur, vt in eius consortio nume
rari mereamur regnantes, in cuius imitatione nunc patientes contristamur. Suffi

In afflictio
nibus debe
mus respici
cere in Chri
sto & san
ctis eius.

Apocal. 12.

1. Cor. 13.

Abor. 14.

2. Tim. 3.

1. Ian. 15.

T. Pithen

Opera
Historia

Pro Christo
qui patitur.

cit enim discipulo Christi, ut sit in passionibus & aduersitatibus præceptoris exemplo quotidie, sepiusque munimine dominum regio suum mente sollicitus imitetur. Nunquam defunt in hac vita Christiano certamina passionum, quanquam non omnes qui dicuntur Christiani, his per patientiam ad meritum vtantur. Non omnes enim qui patitur in hoc mundo, passionibus Christi in veritate communicat, sed is tantum Christi fit testimonio gloriosus, qui aut pro Christi & iusticiæ amore patitur, aut pro suis peccatis innocens omni se dignum aduersitate, vt Christum lucrifaciat, arbitrat. Dixit enim in sanctis martyr Christi magnus Cyprianus: *Pæna martyrem non facit, sed causa.* Si, quando patimur, Christus est in causa, non tristemur, sed retineamus in nobismetipsis dolorem nostrum ac fortiter feramus, quoniam ipse Christus, pro cuius amore patienter

Rom. 5.

sufferimus, festinum nobis de cælo mittet auxilium. Scis enim quid sanctus dixerit Christophilus: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem.* Et ne spem putarem in anem, subiunxit: *Spes autem non confundat, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Nonne & quidam sapiens necessariam hominibus iustis tribulationem considerans dixit? *Vasa figuli probat fornax, & homines iustas tentatio tribulationis.* Patienter ferenda sunt quæcunque nobis occurrunt aduersa: quoniam etsi multæ sunt tribulationes iustorum, de omnibus tamen à Domino post breuissimam horam momentaneamque liberantur. Stultum est timere quod euitare non possis, & propter aduersitatem corporis morbum incidere mentis. Menandri versiculorum auctoritas nos confundat, si pulsati aduersis fuerimus muliebres. Dicit enim

Φίλον ἀνάγκη βήτας οἶσα τὴν τύχην. Et

Φρονίως ὄντι ζήμιαν γὰρ φέρει.

Στεφῆνος φέρει γὰρ συμφορὰν τὸν ἰσχυρῶς.

Νικηθὲν ἰσχυρῶς τὴν παρὰ τὸν αὐτοῦ.

Αὐτὸς τὰ κατὰ τὴν τύχην φέρει.

Nobis igitur, mi frater, qui & monachi sumus & Christiani, contra omnia quæ possunt imminere aduersa, semper firmandus est animus, & in Christi amore solidandus, ut nullus præsentis vitæ casus vnquam nobis possit occurrere, contra cuius impetum mens non fatis antea fuerit præmunita. Hoc autem quam facillime quidem poterimus, si omnia cogitata nostra & opera, ipsa quoque cordis nostri desideria per interni feruorem amoris ad Christi memoriam iugiter referamus. Magna sunt quæ nobis à principe nostro promittuntur in cælis, quorum iugis memoria si mentibus nostris fideliter inhaerit, nulla profecto huius mundi formidabimus aduersa. O frater amantissime, si futuræ felicitatis præsentis vitæ aduersitas gaudium tibi afferret, & tristitiam ingentem mundana prosperitas.

1. Corint. 2.

Maxima sunt sempiternæ amcenitatis gaudia, penitusque incomprehensibilia mortalibus, quia sicuti scriptura pollicetur diuina: *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, estimatio boni, quod omnipotens Deus præparauit amatoribus suis.* Hac sepius mente cogitans, dilectissime fili, & tuam leuius feres ægritudinem, & nostram calamitatem non plorabis. Quanquam dubitemus minime grauius te ferre nostram iniuriam, quam omnem corporis tui quam pateris infirmitatem. Ex nostro enim tuum merentes animum (nobis crede) plus tibi compatimur, quam ipsi patiamur. Multis te subactum tribulationibus ab ætate tenera cognouimus, & ob id tibi iam senio & in valetudine grauato amplius condolemus. Sed patienter sufferas, quicquid aduersi tibi acciderit: tempus malorum peregrinationis nostræ breuissimum est, merces autem in tribulatione pro Christo laborantium æterna. Speramus in breui tristitiam tuam nostra præsentia temperandam: quod si inuidia Satanae præsentiam corporalem intercluserit, præsentis hic amoris spiritu, in futura cælestis patriæ vita (largiente saluatore omnium) perpetuo latibimus conspectu. Postridie descensuri ad Coloniam Agrippinam, vocati per literas clementissimi principis loachim Marchionis Brandenburgensium, quem nosti, & cuius vidisti collata in nos beneficia, vnum inter eos principes qui Romanum habent eligere Regem. Unde reditus nostri diem ignorantes Nicolaum Priorem nostrum sub quadam limitatione constituimus vicarium generalem, ut circa rei nostræ statum vtriusque curam interea gerat sollicitam, ne quid nobis absentibus in monasterij negocijs perperam agatur. Quocirca & tuâ charitatem, de qua plurimum confidimus, paterne duximus commonendam, ut oculos super eum perspicaces adhibeas, eique in omnibus quæ tractanda occurrerint, quantum tuâ imbecillitas permiserit, assistas, ne quid mali propter eius inexpertam leuitatem, qua se omnia posse confidit, pauperis Cœnobij conditio patiat. Vale amantissime fra-

& aduersitatibus præceptoris tuo
regio suum mente sollicito
amina passionum, quamquam non
meritum vrantur. Non committit
veritate communicat, sed in caritate
& iusticiæ amore patitur, aut pro
Christum lucrificat, arbitrate. *De
Pena martyrem non facit seculum. Si
mur, sed retineamus in nobis
Christus, pro cuius amore patitur.
Scis enim quid sanctus dicit. *Christi
probatorem, probatio vero per se
fundat, quia caritas Dei in se
Nonne & quidam sapiens nocentem
Vasa figuli probat fornax, et homines
que nobis occurrunt, aduersi: quo
nibus tamen à Domino post horum
rum est timere quod euitare non pos
ere mentis. Menandri vesicularum
is mulieres. Dicit enim**

Christiani, contra omnia que possunt
in Christi amore solidandas, mem
ere, contra cuius impetum mens
ime quidem poterimus si omnia
sideria per interni feruorem amemus
unt quæ nobis à principio nostris
bus nostris fideliter inhaerent, non
ater amantissime, si future felicitate
ccelis, mente sagaci reuolutes, pro
am ingentem mundana propinquitate
que incomprehensibilia momentis
a, nec auris audiat, nec in ore
parauit amatoribus suis. Hæc super
gritudinem, & nostram calamitate
us te ferre nostram inuentionem, quam
Ex nostro enim tuum mentem sus
patiamur. Multis te subdolum rido
iam senio & in valentissime quare
uid aduersi tibi acciderent, tempta
ces autem in tribulatione spe
n tuam nostra presentia tempta
intercluserit, presentes in amon
tore omnium perpetuo in
inam, vocati per literas deueniens
um, quem nos, & cuius vultu
manum habent eligere Regem. In
nostrum sub quadam limitate
statum vtriusque curam in
negocijs perperam agatur. Quæ
paterne duximus commoneant
mnibus que tractanda occurrunt
d mali propter eius inexpectat
ij conditio patiat. Vale. *in
medic*

me frater, & Deum ora vt eius voluntas in nobis sanctissima compleatur. Ex Neometi 24. Iunij mensis die. Anno Christianorum millesimo quingentesimo quinto.

XI.

AD DOMINAM RICHMODEM DE HORST, MONASTERII SEBACENSIS ABBATISSAM, VIRGINEM DEO DICATAM, &c.

PROPOSITVM nobis in animo fuerat, amabilis in Christo filia, vnà cum Iacobo Casæ Dei viciniore iam nobis Abbate, tuum adire cœnobium, & visitationis officium adimplere nobis commissum. Hæc autem nobis animo cogitantibus, nuncius ecce venit excellentissimi principis Ioachim Brandenburgensium Marchionis, qui suis me literis ad primum Iulij mensis diem Bunnam cuocauit. Cum ergo breuitas temporis me alio sum non sinat declinare, sitq; tanto morem gerere principi non solum honestum sed & necessarium, propositum quod pro visitationis actu concepimus, cogimur immutare. Postridie itaq; nauigio descensuri, quamuis existimemus non oportere tuam in Domino charitatē multum nobis venerabilem literis docere nostris, quemadmodum commissis tibi vtiliter & fructuose debeas præesse virginibus, quæ ab infantia Coloniae apud S. Machabæos in monasterio quam optime reformato, ad puritatem regulæ diui patris nostri Benedicti, & sacras ad plenum didicisti literas, & sanctis moribus obseruantiam perfectè consecuta es regularem: monere tamen & exhortari mansuetudinem tuam, vt magis in voluntatē bona quod didicisti rectum, & opere perficias & sermone, paterna sollicitudo nos inducit. Nemo enim tam doctus, tam sanctus, tam Deo inter claustrales inuenitur deuotus, qui eo ipso quo cupit esse bonus, non fiat melior, quoties voluntati propriæ charitatis sanctæ aliena exhortatio adhibetur. De tua vero dilectione dubitare non possumus, quin verba exhortationis nostræ & libenter accipias, & pro viribus omni tempore custodias. Horta mur itaq; tuam in Domino lesu Christo deuotionem, ita semper viuere, vt causam non habeas timendi mortem. Solus enim Dei perfectus amor timendi mortem non habet causam, vt pote qui se post dissolutionem carceris vitæ præsentis, in eo perpetue mansurum non dubitat, quem positus in carne totis viribus amat. Seruus autem desidiosus & piger, sciens voluntatem domini sui & non faciens, ad eius conspectum venire metuit, cuius mandata se contempsisse recognoscit. Is vero qui dominum suum toto semper corde amauit, eiusque voluntatem in omnibus exequi studuit, apparere coram eo non solum non metuit, sed venire ad eius conspectum, à quo se non uult remunerandum, potius concupiscit. Huius rei similitudinem ipse Dominus noster Iesus Christus in sacro nobis Euangelio clare proposuit, quando fideles vsurarios de apportato lucro commendauit. Tu quoque amantissima in Christo filia, Domini & saluatoris nostri pecuniam assecuta, donum ab ipso intelligentiæ accepisti, quo magnum sacri amoris lucrum debeas reportare, cura precamur quam diligentissime, ne hoc munus Dei preciosum in terram carnalium abscondas passionum, neue carni plus quam oportet indulgeas, ne sacris prælata virginibus otio torpescas. Memento quam sint breuioris preciosâ nobis indulta beneficia temporis, & quam multa nobis liceat diebus quidem huius vitæ paucissimis bene recteque viuendo præmittere bona. Esto commissarum tibi puritatis exemplar sororum, vitæ norma sacratoris, sententiæ memor legislatoris nostri Benedicti dicentis: *Omnia quæ abbatissa monialibus suis dixerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda.* Tunc enim, ô filia, vices Christi in monasterio recte gesseris, cum subditas tibi virgines in omni puritate mentis & corporis, verbo & conuersatione præcedis. Inprimis igitur temetipsam diligenter considera, vt cunctis purgata vitis, bonisque & sanctis decorata virtutibus Deo placeas, per continuum feruentis desiderium amoris: ac deinde commissas tuo regimini, vt id ipsum sapiant velintque in Domino lesu, qua poteris instantia sedulo cohorteris. Omni cura & sollicitudine vigila super creditas tibi animas, ne qua in sedijs maligni pereat tentatoris, qui semper circuit rugiens vt leo, ac stridens præ malignitate dentibus, quærensque aliquam Deo dicatam virginem quam deuoret. Memor esto filia quam portetis thesaurum virginis preciosum in vasis fictilibus, & vigila semper ne domū cordis vestri hostis valeat penetrare malignus, ne hunc vestrum sanctis Dei angelis venerabilem subfuretur thesaurum, Claudite corda vestra Deo virgines dicata, quoniam ipsa sunt fictilia vasa, in quibus thesaurum portatis incomparabilem: ipsa sunt sceuaria, in quibus vnguentum continetis angelicæ compositionis, quod ne effluat summa vobis sollicitudine vigilandum. Supergreditur enim sancta virginitas naturæ conditionem humanæ, per quam homines Ange-

lis similes esse perhibentur, premio felicitatis in æstimabilis pares, impares a cessione. Maior vero est victoria virginum quam angelorum, & dispar modo tempore & conditione cœratio. Angeli enim sine carne viuentes gratia Dei confirmante semel victores euaserunt recte volendo. Virgines autem in carne præter carnem viuentes, diuina misericordie adiutæ longo certamine pugnant, nūquam secure triumphant. Et ideo beatus est in carne vitam imitari angelorum, quam numerum ex carne voluptatis augere mortalium. Mulier enim innupta & virgo (sicuti sacer ille declamauit Christophilus) cogitat quæ domini sunt, quomodo sit sancta & corpore & spiritu, nec habet quo per inania defluat, sed amore semper purissimo fertur in Deum, cui se totam deuouit, tanto illi per desiderium in hæres felicius, quanto se ab omni vitæ huius consolatione fecerit alienam. Nuptarum vero & multa sunt & variæ inutilesque curæ, quibus tanto premuntur infelicius, quanto minus ea quæ Domini sunt assolent cogitare. Oramus te, virgo sponsum Christi custos vigilantissima, paucis quæ dicturi sumus mentem studiose accommoda. Mandatorum nostrorum, quæ tibi in vltima visitatione nostra matura deliberatione tradidimus, fidelem exerceat te (sicut oportet) exhibeas, circa monasterii clausuram maxime, quæ nulli aperiatur præter causam necessitatis. Ad fenestram quoque locutoriam nulla sororum permittatur accedere sola, nec sine prouido idoneoque testimonio loqui cum aliquo homine, siue pater is sit siue frater, siue mater siue soror, siue qualibet occasione à quoquam destinatus. Reddant nos aliena pericula cautos, qui maligni spiritus astutiam non ignoramus, cuius quosdam nefandissimos imitatores agnouimus; qui cum virginibus ad fenestram solitarie loqui permitti, se fratres cognatosque eandem esse dicebant, quarum paulo post inuenti sunt sacrilegi corruptores. Decretum tibi & nostrum & ordinarium Neometensis Episcopi tradimus, quo ante omnia vetamus, ne quem ex Diuroburgio* virorum vel intra septa monasterii patiaris videri, vel ad fenestram cum aliqua solitarie loqui. Scis enim quibus conentur studiis opera Daemonum exercere, & quam sit perniciosus talium sermo castis ac Deo dicatis virginibus. Hæc sunt quæ tibi hac vice utiliter diximus intimanda. Si quid habes tuis in Colonia perferendum, libenter portitoris munere fungemur. Vale ex Neometi 24. Iunii Anno Christi M.D.V.

XII.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS SPAN. ROGERIO STCAMBRO
Dumetensi viro studioso & optimo. S.

SCRIPSEMVS dilecte in Christo filia nostra dominæ Richmodi, postridie nos descensuros ad Coloniam Agrippinam, quod te quoque scire volumus, optime Rogeri, vt si quid scribere volueris Beisello nostro, siue Herbeno, aut reliquis amicis, per nos quam oportune possis. Quicquid facturus es, quanto tuis fiat, quoniam diutius hic quam biduo non manebimus. Mitte nobis tuarum lucubrationum noui aliquid, quo tædium nauale vtili occupatione releuemus. Quam enim sine lectione nobis molesta nauigatio, qui diu in cœnobio nostro Spanhemensi nobiscum es conuersatus nostra consuetudine non ignoras. Ocium enim (Seneca teste) sine literis mors est, & viui hominis sepultura. Eius me consilio posse philosophari fortuna dedit nō industria. Si vis, inquit, vacare animo, aut pauper sis aut pauperi similis. Multis enim ad philosophandum obstitere diuitia. Paupertas autem expedita est & secura. Studiis itaque literarum & diuitiis pariter nemo vacare potest: neque illam inhabitare animam dignatur sapientia, quam aut desiderii videri infectam, aut curis rerum temporalium inuolutam. Curis quidem hætenus mihi sapius inuolui contigit, sed à me paupertas ex eo tempore quo factus sum monachus, nunquam recessit. Adeo enim familiaris mihi diuturna consuetudine facta est, vt necessaria quodammodo iam deinceps. Longo studio multa didici, hoc vnum scire nunquam potui, quales in corde diuitis cogitatio effectus operetur. Putas ne Rogeri & hoc ipsum me tandem posse apprehendere, vt sciam locupletis hominis cogitationes? Ego quidem nō puto me vnquam intellecturum, ex quo diuitum se habeant cogitationes, sed ipse mihi virtutem ex necessitate feci, tranquillaque mente sic decanto:

Οὐκ ἐθέλω πλεῖστον εὐχόμενος, ἀλλὰ μοι ἐστὶν
τὴν δόξην πᾶσι δὲ λίσσασθαι καὶ ἐν ἐχόντι κακίῳ.

Euripidis ego collaudo sententiam optimam dicentis:

Πᾶσι γὰρ οὐδ' ἐν εὐχῆσι ἀνδρῶν

Virum generosum nequaquam esse pauperem.

Quod Menander confirmat dicens:

Πᾶσι γὰρ οὐδ' ἐν εὐχῆσι ἀνδρῶν

ILIARES

abilis pares, impares a fronte. Mox
modo tempore & conditione cer-
firmitate semel victores casum
n viuentes, diuina misericordia ad-
mphant. Et ideo beatus est in conc-
oluptatis augere mortalium Maler
(Christophilus) cogitat quod dicitur
bet quo per inania defluat, sed in ore
it, tanto illi per desiderium in his
eccecit alienam. Nuptiarum vero de-
emuntur infelicitis, quanto minus
go sponfam Christi cultus regis
commoda. Mandatum nostrum
liberatione tradidimus, fidelem re-
clausuram maxime, quoniam spe-
que locutoriam nulla fororum per-
estimonio loqui cum aliquo homi-
e qualibet occasione à quoquam in-
aligni spiritus infuriam non inuoca-
uimus; qui cum virginibus ad ince-
earundem esse dicebat, quantum
um tibi & nostrum & ordinatum
amus, ne quem ex Duroburgo in-
fenestram cum aliqua solitarie lo-
um exercere, & quam sit pernicio-
sunt qua tibi hac vice vtiliter dui-
ndum, libenter portiosis mure
D.V.

N. ROGERIO STCAMBIO
optimo.S.
inæ Richmodi, postmodum nos delat-
ire volumus, optime Rogati, ut
ut reliquis amicis, per nos quam o-
t, quoniam diuitis hic quam in dolo
noui aliquid, quo tacidum male
e nobis molesta nauigatio, qui dicitur
fratus nostra consuetudine non
& viui hominis sepultura. Et tunc
Si vis, inquit, vacare animo, ut pa-
obstiterere diuitia. Pauperis autem expe-
nemo vacare potest: neque illam in-
infectam, aut curis rerum temporum
ui contigit, sed à me pauperes vo-
r. Adeo enim familiaris multo
odo iam deinceps. Longe habeo
in corde diuitis cogitatio effusa o-
Te apprehendere, ut sciam locuple-
quam intellecturum, & o diuitem
recessitate feci, tranquillaque man-

Non est, inquit, viri omnis, sed sapientis tantum ferre paupertatem. Habeant diuitias, ab ip-
sisque habeantur homines auari, luxuriosi, & ambiciosi, qui se non cogitant esse morta-
les: nos Christophili mores & vitam sequamur, qui nos vitam & amicum habentes mo-
net esse contentos. Inopia merito grauaremur, si diuites aut essent immortales, aut se-
cum absumerent iam morientes, quas amare diuitias. Nunc autem quoniam & ipsi
moriuntur, & nudi cum pauperibus capiunt sepulturam, non valde me grauatur mea pau-
peritas, quippe qui hinc migraturus, tanto minus contristari me posse confidam, quanto
in hoc mundo nihil possedi transitorium quod amarem. Exercitatio vero mentis ad in-
tellectum veri, quæ per studium scripturarum in hac vita cum delectatione ordinata in vl-
10 timum finem à viris studiosis vanitatumque contemptoribus agitur, nullam motituris a-
maritudinem affert, utpote qui optime intelligant mentis suæ perfectionem, quam ad se-
qui studio appetunt, non antea posse consumari, quam è carnis putredine resoluantur. Est
enim intellectus humanus vt lapis preciosus non politus, qui si poliatur luminis fiet cap-
pax, eritque pulcher, lucidus atque perspicuus, in quo Dei pulchritudo queat resplendere.
In hac tamen vita mortali non potest esse perfecta intellectus humani politio: habet ta-
men indictos sibi à natura gradus certos & modos, quibus post mortem in purgatorio a-
nimarum necessario adiicitur, quicquid hic minus per negligentiam eius politioni fuerit
adhibutum. Lapis itaque noster hic politur imperfecte, perfectius vero in purgatorio, sed
perfectissime in cælo. Itaque commune omnium debet esse studium exercendi poliendi-
20 que intellectum, vt pura & recta confurgat intelligentia principii vniuersalis, quod est De-
us nostri creator, & lumen intellectus nunquam deficiens. Huius autem exercitationis
viam scripturarum nobis lectio continua demonstrat, si & legendo non intermiserimus
orationis studium, & orando per amoris desiderium mens erigatur in Deum. Neque la-
bore terrendi sumus, qui si fuerit improbus, omnia vincit: & studium literarum diu conti-
nuatum paulatim auget intellectum, quod carmine pulchre cecinit Hesiodus:

Εὐ γάρ πινυ ἡ δὲ σπουδὴν ἐστὶ σπουδὴν κατὰ δέος,
καὶ θαυμάσιον ἰσθμῶν, ἄλλοθεν ἄλλοθεν ἔχοντο.

Si enim paruum supra paruum addideris, & frequenter hoc ipsum facias, certe magnum & hoc
fiet. Nulla enim sine labore virtus, nec sine certamine in hostes victoria. Semper ergo ad
30 sapientiæ dulcedinem nobis peruenire cupientibus, o Rogeri, laborandum est, & nunquã
à studio scripturarum cessandum; quia nõ aliter ad gustum internæ peruenitur suauitatis,
quam per vehementem applicationem mentis, ad illud quod quærimus pulcherrimum
lumen intellectus. Intueamur veteres gentilium sapientes, vt de nostris interea sileamus,
comparatimque studiis illorum & nostris, æqua lance vtraque metiamur, & luce clarius ap-
parebit, nos ad eorum comparisonem ridendos potius quam dicendos studiosos. De-
mothenes septem annis ætatis supra centum impletis, cum iam moreretur ingemuit, ea
se moriturum ætate, qua sapere primum coepisset. Socrates præceptor Platonis, octauo &
nonagesimo ætatis anno studiosior fecit finem pariter & vitæ. Ipse quoque Plato Philo-
sophorum princeps, octogesimo vitæ suæ anno scribendi simul & viuendi periodum acce-
40 pit. Cato Romanus omni tempore studiosus octogenarius græcitari coepit. Nestoris lin-
gua, testante Homero, iam vetuli atque decrepiti, orationem melle dulciorem in concio-
ne publica fluxit. Sed veniamus ad nostros, qui nobis sanctorum normam studiorum,
in principio Christianæ philosophiæ tradiderunt, & quam nihil sit nostra de nobis æsti-
matio videamus. Adamantius Origenes Leonidis martyris Christi filius, vir in diuinis scri-
pturis omnium studiosissimus, librorum sex millia græco fertur sermone lucubrasse, & vs-
que in senectutem extremam pauper & humilis pro Christi amore semper in studio per-
seuerasse scripturarum. Augustinus Apher Episcopus Hipponensis, tuæ sanctissimus insti-
tutor religionis, homo sane omnium doctorum doctissimus, plus quam mille trigin-
50 ta scripsisse libros siue tractatus inuenitur. Ambrosius Mediolanensis Episcopus, tre-
centos edidisse fertur tractatus. Hieronymus sanctissimus presbyter Bethlehemitanus,
præter noui æ veteris æditionem Testamenti, libros & tractatus, plus quam sexcentos le-
gitur ædidisse. Reliquos transimus pene innumeros. Dionysium Ariopagitam, Paoli apo-
stoli discipulum & Athenarum Episcopum. Tertullianum Carthaginensem presbyte-
rum. Cyprianum Episcopum & martyrem. Dionysium Alexandrinum Episcopum. La-
ctantium Firmianum. Eusebium Casarææ Palestinæ Pontificem. Iacobum Nyfibenæ
urbis Petrarum Episcopum. Athanasium Episcopum Alexandrinum. Hilarium Picta-
uicensem presulem. Nazianzenum Gregorium Episcopum. Basilium Casarææ Cappa-
docia pontificem. Aurelium Clementem Prudentium. Clementem Alexandrinum pres-

Intelle. Hum
humanus
est lapis
politus.

Demosthe-
nes,
Socrates,
Plato.

Cato,
Nestor.

Origenes,

Augustinus

Ambrosius,
Hierony-
mus,

Catalogus
scriptorum
Ecclesiasti-
corum.

litanum patriarcham. Fulgentium
rem. Calliodorum Ravenarum
primum in vrbe Roma Fortunatum
chum Anglicanum. Albinum The-
atrem. Rabanum Fuldensem
m S. Galli. Petrum Damianum Epi-
onorum Angultudunensem. Sig-
m Hugonem & Richardum S. Vido-
ensem Cardinalem. Bonaventuram
rem, Vincentiumque Beluacensem
ribus & multa & egregia volumina
nibus istorum comparata videntur
quid legentes vel scribentes, quo de-
leuarent, & posteritati vtilia posui-
bus aliquid esse præ cæteris potius,
si palæa relata ad triticum, & inno-
cus, imo nec aeris oportuna tempera-
ribimus (vt Flaccus ait) videri dicitur
di opuscula nostra puerilia nimis, vt
num. Quæ omnia estita se habent
aliquis hoc ipsum quod potest, &
sacris scripturis assiduos fuerit, tanto
& fructuosa mentis studio hominis
scribentisve intellectum illuminat,
amorem dulciter inflamat. Hæc
scripturarum eloquia diu terere ac palæ-
is cibi in omnes se venas animæ diffundit.
inquit, scripturas sepius legi, conuen-
tiam scripturarum amari, certis
bristi est. Nam si iuxta Christopholum
escit scripturas, nescit Dei vultum
elligitur. Multa ignoramus, que non
ua nobis lectio esset familiaris. Et
& erimus cum tempore doctores
di cupidus, eris profecto & multum
ubiunxit. "A ppe vnde vnde vnde
us qd ab ipso deo dicitur, & quæ in
dem que didicisti, ait, meditatiom
m aque turpe audientis vtilium sermone
Vale. Ex Neomeu 24. Iunij Anno 10

ENSIS, IODOCO BEZIE
ntem.

olonienſis Archiepiſcopi, moſſe
occurrit principi ille ſapientiaſ
Romani Camerarius & Elector
eſcenderam. Sexta dehinc conditio
multorumq; Germaniarum præſentium
anorum Maximiliano præſente, de-
am veniſſemus, altera mouere
ritamenta non ignorares, quæ
rei ſine amico eſt iuocanda poſſe
leuamen triſtato? Quamuis nec præ-
a ſuſcitauit innoxio, nec nullam e-
nihil auferet, quod non deſit, que
1000

Fortuna,

magis forſitan mihi proderit aduerſa, quam blandiens & proſpera, quandoquidem eius
munera inſidiæ ſunt non dona, & maleſicia potius quam beneficia nominanda. Ciceroni
autem ſi credimus, non ſolum ipſa fortuna cæca eſt, ſed etiam eos plerunque cæcos efficit,
quos complexa eſt. Propterea interrogatus Chilo philoſophus quid eſſet fortuna, reſpon-
dit, ignarus eſt medicus fortuna, multos enim excæcat. Sed accipe quibus in me cæca telis
moliatur ſauire fortuna, noſtrorum inuidia æmulorum exagitata maleuolentia, quo in-
telligas te non ſolum eſſe inter mortales cui domeſtici graues ſuſcitauerunt iniurias. Non
enim poteſt mentiri quæ nouit omnia veritas, in ſancto prænuncijs Euangelio, non ſolū
ab exteris, verum & à proprijs domeſticis atque neceſſarijs fideles ſuos pro iuſticia & ſa-
cratiſſima religione tribulationes & inimicitias eſſe paſſuros. Quæ nobis qua ratione con-
tingerint tam à noſtris quam ab extraneis, breui te narratione faciemus certiorem. Cum
anno proxime tranſacto, quod te minime latere poteſt, multorū conſpiratio principum
atrociffimum, & penitus moribus Chriſtiane religionis contrarium ageret bellum aduer-
ſus clementiſſimum Principem Philippum comitem Palatinum Rheni Baſſariæq; ducē,
ſub cuius tuitione monaſterium meum iure comitatus Spanhemienſis firmatum conſtat,
metu hoſtium ſecedere in oppidum cœnobio proximum Stauropolim * compulſus ſum. * Creuſt
Interea Pyrophorus comes ille Haſſonum pradas, incendia, & deuaſtationes ſacrarum æ-
diū, vicorum, pulcherrimarumq; in circuitu Staurorenſium villarum patrans ſine mi-
ſericordia, inter alia meliores cœnobij mei cortes deuaſtās igne concremauit. Manſimus
autem cum noſtra in ſigni bibliotheca, quam olim apud nos perluſtraſti, in oppido me-
morato, menſibus quinque, donec ſine liceret videre malorum. Reuerſi tandem pace red-
dita prouinciæ ad monaſterium, varias in nos machinationes quorundam æmulorum ex
noſtris conſentientibus nonnullis interea ſubortas paulatim intelleximus, quas cum in-
nocentia & reſtitutione mentis noſtræ ſerui contemneremus, non exiſtimantes neq; pon-
derantes quod latebat in nos odium Cynonorum, creuit malignantium cum tempore
furor. Contigit autem vt prima die menſis Aprilis anni præſentis in cauſa exuſti monaſte-
rij Lympurgienſis vocatus Budorim, oppidum ſereniſſimi principis noſtri Philippi Pala-
tini Comitæ, de meo cœnobio exirem, nihil minus timens, quam quod me abſente poſtea
contigit malum. Nam quinta dehinc die Budoris me in ordinis mei negocijs com-
munibus exiſtente, Cynonorum quidam ſatellites miſſi ad monaſterium meum,
quosdam è familia contractis clauſuris ſublariſque veſtimentiſ rebusque inuentis cepe-
runt, & publicæ cuſtodie memorati oppidi, neſcio quæ crimina imponentes falſa in
contumeliam & opprobrium noſtri manifeſtum per dies non paucos manciparunt. Quæ
cum nobis Budorim nunciata fuiſſent, animum noſtrum non mediocriter mouerunt,
diſplicuitque non immerito nos tam inſignem ab his accepſiſſe contumeliam, quos ne
verbo quidem offendimus vnquam. Quid nobis tamen vtiliter eſſet faciendum cum a-
micis deliberantes, concluſimus tandem ad Spanheim non prius redeundum, quam ſa-
tisfactione legitima tantam cognoscamus iniuriam emendatam. Manſimus itaque a-
pud Budoras & Neomeres ferme tribus menſibus, non dubitantes noſtros de produſſa
noſtri plus dolere abſentia, quam nos ipſi contriſtemur. Cauſas odiorum in nos Cyno-
notes alias habent alias conſingunt. Amor & obſeruantia quibus ſemper fauimus ele-
mentiſſimi principis Philippi rebus, non vltima perſecutionum in nos cauſa fuit. Dabo
igitur temeritati locum ad tempus, & ibo cum ſereniſſimo principe meo in Marchiam
Brandenburgienſem, quod à multis quidem annis rogatus minime antehac efficere po-
tui. Neque reuertar breui, niſi quieſcat in nos iſta commotio. Habes, optime Beiſeli, to-
tam inſelicitatis meæ hiftoriam, ſi tamen inſelicitas dicenda ſit, per quam fortunæ mali-
gnitas euincitur. Nam ſi recte ſapimus, non poterit nobis nocere fortuna, quemadmo-
dum Menander ait:

Πᾶσι γὰρ ἐπιφορῶσι συμμῆχει τύχη.
Ταὐτὸ μὲν ἴσον καὶ λυβὸν ἔντα.
Quicquid enim fortuna viris ingeſſerit bene ſapientibus, proueniet in bonum, ſæpe
que contingit caſibus ex aduerſis fortunam ſubſequi meliorem. Quocirca nobis ad omnē
euentum fortitudine & temperantia opus eſt, vt neque mente aliquando tempore dei-
ciamur contrariantium nobis, neque in proſperis vltra quam expedit inaniter eleuemur.
Auferat fortuna licet omne quod dedit, diuitias, honoresque comminuat, & annihilat di-
gnitates, ſi mens diuinum ſuſtinens radium in ſuo culmine perſeueret, nihil læſit. Domi-
nium rerum (vt Valerius inquit) collabi ſolet, bona mens præfertur diuitiis: nam bonæ
mentis vſurpatione nullū triſtioris fortunæ ſuſcipit incurſum. Cognoscimus nos eſſe mor-
pp 3

tales, & communi necessariaeque dissolutioni semper obnoxios, vt omnes fortunæ incur-
sus vna sententia ridentes, neque laudemus secundam, neque aduersam inculemos. Ne-
pe, vt Ciceroni placet, fortunam laudare stultitia, vituperare vero superbia est. Valecon-
stans & sanus. Ex Colonia Agrippina, Principum durante Concilio 8. die mensis Iulij, An-
no Christianorum M. D. V.

XIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. MATTHÆO HERBENO
salutem.

CONGRATVLOR tibi amice, & multipliciter sum gaudius, quod te sacris altari-
bus Domini & saluatoris nostri Iesu Christi tandem aliquando post varias mentis tuae
fluctuantes opiniones ministrum & sacerdotem sacrificulū dicasti. Hæc est via tutior ad
felicitem, si mente & operibus officio conueneris quod subiisti. Dicit enim in Leuitico
scriptura diuina: qui habuerit maculam, panes non offerat Deo suo, nec accedat ad mini-
sterium eius. Si cæcus fuerit, si claudus, si fracto pede vel manu, nō accedat offerre hostias
Domino, nec panes Deo suo. Maculam habet sacerdos, qui terrenis affectionibus inhians,
conscientiæ puritatem vitiorum turpitudine sordidauit. Cæcus est qui propter ignoran-
tiā diuinarum scripturarum lumen intellectus non cōspicit doctrinæ cœlestis, redditurq;
ob id indignus sacerdotali officio, quia penitus est ad instituendā Dei familiam doctrinam
salutaribus inutilis. Cū enim sacerdotis officium sit iuxta prophetæ sententiam, interro-
gatum respondere de lege, ac Domini populo, quia Angelus dicitur eius, annunciare vo-
luntatem, quomodo cōmissos sibi docebit populos, qui totus ipse in tenebris ignorantie
versatur? Sed facile te credimus in lege Domini fieri posse doctum, si studium secularium
literarum, in quibus ad plenum eruditus es, cū amoris desiderio ad sanctarum meditatio-
nē conuerteris scripturarum. Nobilissimo enim flores ingenio, cuius acumine subleuatus
quicquid volueris diuinarum institutionum quam facillime amando comprehendes. Cū-
que spiritualis vitium cæcitatē, q̄ facile quidem potes auxiliante spiritus sancti gratia, euale-
ris, summo opere cauendum tibi est, ne claudicantis opprobrio turpissimo denoteris. Clau-
dus est enim fractoq; pede & manu sacerdos, qui vita & conuersatione ad puritatem Euan-
gelicæ veritatis non ambulat, nec se bonorum sectatorem operum, corā ouibus sibi com-
missis exhibere curat. Contra quem in Exodo legitur: *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum
sanctificentur, ne forte percussam eos.* Iterumq; scriptura sacerdotibus præcipit diem: *Munda-
mini qui fertis vasa domini.* Duplici enim doctrina debent esse ornati sacerdotes Domini,
operis videlicet, rectitudinis, & verbi sacre prædicationis, vt bonum q̄ subditis suis eligendū
prædicant, iniquis operationibus non corrumpant. Sane doctrina veritatis semper quidē
vtilis est populo Dei siue bene viuat is qui docet siue male, in sacerdote tamen sine bonæ
conuersationis exemplo non sufficit, utpote qui bonum quod prædicando commissis si-
bi populis vtiliter proposuit, male viuendo infructuosum fecit. Propterea nemo, sicut Au-
gustino placet) amplius in Dei nocet Ecclesia, quam is qui peruersè agens nomen & ordi-
nem affectus est sacerdotis. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit
subditorum, & in exemplum culpa vehementius trahitur, quando vitiosus pro reuerentia
ordinis honoratur. Cū ergo ruina populi sint sacerdotes mali, magna nobis cautela pro-
uidendum est, ne quis nostro scandalizatus exemplo in foveam decidat nostri occasione
delinquendi. Non te multitudo similium excusabit peccantem, sed fuge potius exempla
multorum, non pure ad institutionem sacerdotalem conuersantium: quoniam stultissi-
ma consolatio est, cum pluribus velle perire, & non magis saluari cum paucis. Multi enim
sacerdotes, vt Chrysostomus ait, & pauci sacerdotes. Multi quidem in nomine, & pauci
valde in operatione. Videte ergo quomodo sedeatis super cathedram, quia cathedra non
facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo lo-
cum. Qui bene sederit super cathedram honorem accipit ab illa, qui male sederit iniuriā
facit cathedra. In iudicio sedes, siquidem bene vixeris & bene docueris, omnium iudex e-
ris. Si autem bene docueris & male vixeris, tui solius iudex te solum condemnabis. Nam
bene viuendo & bene docendo, & populum quomodo recte debeat viuere instruis, & q̄
minister sis Domini fidelis ab ipso remunerandus ostendis. Si autem bene vitius & populū
tibi commissum non bene doces, peccasti, quia populum non instituendo perdis, quo
pereunte culpa tua, quomodo sacerdos sine populo saluaberis? Cū vero male viuēs be-
ne doces, formam Deo præscribis, quomodo te debeat condemnare? Quocirca te hortor,
Herbene frater charissime, cura quam diligenter, quatenus utroq; valeas ornari decore,
quo

Opera
Historia

obnoxios, vt omnes fortunam in
m, neque aduersam inuicemus. Ne
superare vero superbia est. Valcon
ante Concilio s. die mensis Julij An

THEO HERBENO

um ganifus, quod te sacris altibus
aliquando post varias mentis
ficulum dicasti. Hæc est via tuor ad
uod sabiuisti. Dicit enim in Lactio
Ferat Deo suo, nec accedat ad min
rel manu, nō accedat offerre hostias
s, qui terrenis affectionibus inuicem
nit. Cæcus est qui propter ignoran
Spicit doctrinæ celestis, reddatur
instituenti Dei familiam docentis
iuxta prophetæ sententiam, interro
angelus dicitur eius, annunciate vo
qui totus ipse in tenebris ignorantie
posse doctum, si studium secularium
desiderio ad sanctorum meditatio
s ingenio, cuius acumine subleuatur
cilime amando comprehendat. Cæ
xiliane spiritus sancti gratia, cuius
robrior turpissimo denotetur. Que
conuersatione ad puritatem lau
rem operum, corā ouibus sit com
: Sacerdotes qui accedunt ad Dominum
cerdotibus præcipit dicit: Mand
esse ornatu sacerdotes Domini
vt bonum q̄ subditis suis eligat
ane doctrina veritatis semper quæ
male, in sacerdote tamen sine bona
um quod prædicando commisit
um fecit. Propterea nemo, licet de
qui peruersè agens nomen de
hunc redarguere nullas præmit
itur, quando vitiosus procerentia
otes mali, magna nobis caute
soneam decidat nostri occasio
eccantem, sed fuge potius exempl
conuersantium: quoniam multu
ngis saluari cum paucis. Multu
Multi quidem in nomine, apoc
per cathedram, quia cathedra non
sanctificat hominem, sed homo ob
ipit ab illa, qui male sedet in
& bene docueris, omnium in de
dex te solum condemnabis. Non
lo recte debeat viuere in illis. Ap
ndis. Si autem bene viuisti & popu
ulum non instituyendo perdis, quo
luaberis? Cum vero male uide
condemnare? Quocirca te docere
atenus vtroq; ualcat ornate docere.

IOANNIS TRITHEMII

quo & bene doceas populum, & recte uiuendo non condemnes. Tres in primis mortales
sacerdotum aduersarios, quibus hodie pereunt multi, continuo certamine indicto relu
ctari quam uiriliter cura, quibus deuictis omnem malorum turbam impugnantem fac
le superabis. Sunt autem tria sacerdotum uitia, quibus rapti complures ad inferos prola
buntur, auaritia, superbia atque luxuria, τὴν ἰσχυρὰν καὶ τὴν εἰς, Felix ille sacerdos, qui hoc tem
pore inuictum se ab his demonibus custodierit, & in via sacerdotum publica non ambu
lauerit. Beifelio nostro communi scripsimus amico de his quæ circa nos aguntur, quorum
ne sis ignarus, exemplat tibi literarum, quas ad eum dedimus his introclusum transmitti
mus. Rogamus autem vt nobis translationem nostram mysticæ theologiæ Dionysii cum
10 græco exemplari, quam tibi ante biennium, cum nobiscum esses in Spanheim commo
dauius, remittas. Vale, Ex Colonia octauo die Iulij, 1505.

XV.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANH. IOANNI

Capellerio mathematico S.

SEXTA die mensis huius ueni ad Coloniam cum Serenissimo principe Ioachim Mar
chione Brandeburgensium, quod te latere diutius non uolui, eo quod veteris amicitie
iura semper inuolata custodieris. Rogamus ergo vt quamprimum ad nos uenias. Musis
20 comitatus & lyra, quoniam & locus nobis est oportunus, & tempus ad philosophandum
nostrumque institutum prosequendum satis admodum copiosum. Non operiaris sexti
lem Saturni melancholizantis, qui eo die quo nos Agrippinam intrauimus non satis fau
ste præterit, sinistri pedis nobis tumore inflato. Quam diu simus hic mansuri, nobis in
certum est, propterea moras deprimeret, & ueni quantotius, quia multus ad te nobis ser
mo se ingerit proferendus. Vale. Colonia ex hospicio nostro quod est in platea quam po
toplateam * uocant, quoniam uere potatoribus abundat. Marchionis ad ualvas insignia * Potasti
considerans minime aberrabis. Octaua die mensis Iulij, Anno Christianorum, M.D.V.

XVI.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEMENSIS, IACOBO KTMOLANO

Carmelitarum ordinis amico, S.

CUM ante paucos dies Coloniam nauigio uenisset, audiui te istuc in tui ordinis esse
conuentu, de quo subdubitanem me certiore hodie reddidit Iacobus noster de
Maseck medicinæ Doctor, à nobis ad prandium inuitatus. Mox epulis de mensa remotis
calamum postulauit & chartam, tibi que literas scripsi quas mitto, non ualens differre ulte
rius tui desiderium. Volumus itaque & precamur obnixius, vt crastino mane ad nos uen
nias nobiscum pransurus, totumque diem concessurus disputationibus nostris, Aderit
nemo qui nos impediat: solus sum enim cū familiaribus meis, & unico Marchionis Bran
40 deburgensis necessario mathematico, homine sane perquam humano. Nihil te moretur
quin uenias. Hospitium huius famuli mei relatione agnosces. Vale. Ex ipsa domo mansio
nis nostræ in Colonia hodie nona die mensis Iulij. Anno Christianorum 1505.

XVII.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEM. OPT. PATRI ET AMICO GER

Iaco de Breibach monasterii Tuitiensis Abbati salutem.

QUE mihi fortuna, ne dicam hominum peruersa temeritas fabricauerit aduersa, te
penitus latere non potest. In omnem quippe terram fama diuulgata est, Tritemium
abbatem extra suum conuersari cenobium, quanquam non omnibus æque nota sit cau
50 sa, sed multi uarios hinc minime ueros circumferunt in vulgo rumores. Cum ergo non
procul constituti simus ab inuicem, tu quidem in Tuitio sanctissimo illo cenobio tuo,
ego uero Colonia in hospicio mihi à principe, cuius occasione adueni, disposito, quate
nus te faciã de rebus nostris certiore, ad me crastino uenias, pransurus nobiscum de mensa
Serenissimi principis Ioachimi Brandenburgensium Marchionis, cuius munificentiã sumus
copiose prouisi, epulaturus. Ego quidẽ ad te uenire duplici occasione prohibeor: altera rati
one memorati principis, cui deesse nō possũ: altera propter sinistri cruris pedisq; inflationẽ,
quæ mihi omnẽ discurrendi facultatẽ interdicit. In descensu meo per Renũ nauigio, quinq;
pp 4 apud

Tribenna

Opera
Historia

apud Reuerendissimum archiepiscopum Coloniensem Hermannum diebus in Bonna quicquid, qui suis nos expensis releuauit de hospicio, & munere gratissimo donauit, tuique mentionem sæpius inter loquendum habuimus, sicuti audies cum ueneris, in optimam detestationem. Quo sim in hospicio, harum tibi nuncijs literarum faciet manifestum. Vale pater optime. Ex Colonia 10. die mensis Iulij Anno Christianorum M.D.V.

XVIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANHEMENSIS, IACOBO DE MASECK physico viroque sapienti & amico salutem.

Misisti nobis hesternò uespere munus certe gratissimum, Kyrani uidelicet libros, anti-quo atque pulcherrimo caractere pergameno inscriptos, quos tota Germania pe- ne quærentes, nusquam integros reperire potuimus. Gratias tibi habemus ingentes, age- musque si vnquam nobis licuerit quam maximas, pro hac tua in nos humanitate. Ampli- us enim tali nos munere honorasti, quam si multam nobis obtulisses pecuniam, propter- ea quod lectio tanti auctoris ad intellectus nostros perfectionem aliquantulum nobis con- ducere potest, pecunia uero nihil. Pecunia facile consumitur, sapientia uero intellectum nostrum illuminans nullum patitur detrimentum. Quid enim philosopho Christi Iesu religionem professò, & ad paradisi diuitias per inopiã tendenti pecuniæ huius mundi con- ducunt, quæ omnium & malorum & scelerum hominibus sunt causæ? Cum labore nam- que pecunia, & animæ periculo nõ paruo acquiritur, acquisita cum timore seruatur, & sæ- pe cum dolore mentis grauissimo amittitur. Adde quod Satyricus non imprudenter de hominibus auaris cantauit dicens:

Interea pleno dum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,
Et minus hanc optat qui non habet opem.

Et forsitan contemnimus eo facilius, quo minus habemus, haberemus etiam si non contemneremus. Quare autem contemnimus? Quia non possumus esse diuiti. Noltra enim philosophia non partem sed totum hominem requirit. Auaritia uero & immensus a- mor habendi, adeo sapientiæ contrariantur, ut quem semel possidere particulariter cõpe- rint, liberum non sinant amplius, sed totum suæ subdant in quietissimæ tyrannidi. Mens in vnoquoque vna, quæ duobus contrariis non potest peruiua esse amoribus, Domino & saluatore nostro Iesu Christo in sacro testante Euangelio: Οὐδέ τις δύναται δύο κυρία εἶναι δουλεύειν. ἢ τὸ θεῶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου. ἢ τὸ θεῶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου. ἢ τὸ θεῶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου. Et in alio loco: Videte, inquit, & caueate ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam uita eius est ex his quæ possidet. Et in Euangelio xij Marcum: Filioli, quam difficile est confi- dentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam di- nitem intrare in regnum caelorum. Doctissimus etiam præceptor noster Christophilus, cõtra auaritiam nos uolens esse munitos, dicit: Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hac fuge: Ni- hil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre aliquid hinc possumus. Habentes ergo alimenta, & quibus regamur uerimenta, his contenti simus. Nam qui uolunt diuites fieri, incidunt in interitum & in laqueum diaboli, in multaque desideria inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Qui enim pecuniæ seruit, & præsentium compedibus malorum constringitur, & futuris malis perpetuisq; paratur. Difficile namq; est diuitias habentem non apponere cor, non amplius cupere, non anxari, non ex opinione in opia acquirendi cupidineque semper torqueri, & interdum humanæ societatis non violare constantiam. Phocylidis præcepta philosophis custodienda sunt quibus & menti tranquillitas, & iuri generis conseruatur communitas.

Pecunia est omnium malorum causa.

Auaritia Satan quæ- rum nocet hominibus. Matib. 6.

Matib. 10.

1. Tim. 6.

Phocylide præcepta de fugienda auaritia.

“ ἀλλὰ ἵνα μὴ ἐπιθυμῆτε τὸν χρῆμα ποιεῖν ἑστέον
“ ὡς οἱ ἰσχυροὶ τοῦ κόσμου οὗτοι οὐκ ἔχουσιν τὴν βασιλείαν
“ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς δόξης αἰῶνος ἀλλὰ ἡμεῖς οὗτοι ἔχουμεν αὐτήν
“ ἵνα μὴ ἐπιθυμῆτε τὸν χρῆμα ποιεῖν ἑστέον
“ ὡς οἱ ἰσχυροὶ τοῦ κόσμου οὗτοι οὐκ ἔχουσιν τὴν βασιλείαν
“ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς δόξης αἰῶνος ἀλλὰ ἡμεῖς οὗτοι ἔχουμεν αὐτήν
“ ἵνα μὴ ἐπιθυμῆτε τὸν χρῆμα ποιεῖν ἑστέον
“ ὡς οἱ ἰσχυροὶ τοῦ κόσμου οὗτοι οὐκ ἔχουσιν τὴν βασιλείαν
“ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς δόξης αἰῶνος ἀλλὰ ἡμεῖς οὗτοι ἔχουμεν αὐτήν

Auaritiam quoq; omnium causam malorum & aurum grauitè satis detestans, post pauca sententiam talem subiungit:

“ ἡ φιλοχρημοσύνη μάλιστα κακότης ἀσπίης
“ χρυσὸς αἰεὶ δόλος ἐστὶν ἀργυρὸς ἀνθρώποισι
“ χρυσοὶ κακῶν ἀρχὴ ἐστὶν ὄρα πᾶσι χαλὰ πᾶσι
“ εἰς τὸ μὴ ἐπιθυμῆτε τὸν χρῆμα ποιεῖν ἑστέον

10

20

30

40

50

60

LIARES

amantissimos tui hospites nostros frui contingeret. Misimus hunc famulam nostrum pro quibusdam negotiis ad Neometim & Sebach, cum quo si quid voles ad nos scribere, quam certissime poteris. Mox enim ad nos reuerfurus est Coloniam. Vale mi frater, & Deum pro nobis. E Colonia 12 die mensis Iulii. Anno Christianorum 1505.

XXI.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPANH. DILECTISSIME IN CHRISTO filia Richmodi, abbatisse monasterii in Sebach, synceram in Domino charitatem.

10 **Q**UAM PRIMVM mihi loquendi facultas cum Archiepiscopo Colonensium data fuit, quod secunda mensis Iulii die in Bunna contigit, causam patrimonii tui, quam habes cum Gufielmo milite de Horff fratre tuo in medium proposui, consilium simul & auxilium postulavi. Qui posteaquam bonam valetudinem ex me tuam audiuit, congratulatus est, omnemque operam adhibiturum suam promisit, vt aliquid paternae substantiae quantum fuerit possibile consequaris. Verum cum nihil fieri possit, nisi frater tuus fuerit in praesentia constitutus, rem omnem in Colonia distulimus, quo venturum sperabamus. Et quia comparuit minime, consilium est principis, vt aliquem in Colonia per literas procuratorem constituas, qui causam oportune coram eo sollicitet, fratre aliquando, quod saepe fieri consuevit, hic in Colonia personaliter constituto. Non est mihi dubium, quin

20 archiepiscopus amore tui omnem facturus est in causa diligentiam quam pollicetur. Constituas itaque coram scriba iurato quem volueris in Colonia procuratorem causae quem iudicaueris idoneum, nobisque mittas cum praesentium latore procuratorium. Hesternodie in monasterio tuo Machabeorum inuitatus a magistra prandium habui, & causam tuam magistro Heliae proposui, qui & ipse cooperaturum se pro viribus voluntarie promisit. Is mihi vna cum magistro Gisberto videretur non inutiles causae patronus eligendus. Salutant te magistra cœnobii, & soror Margareta de Dauerekhusen, Priorissa quondam in Sebach, caeteraque sorores tui amantissimae omnes. Literas ad te scribendas differunt vique ad meum de Colonia recessum. De meo statu & valetudine famulus iste meus certior te faciet. Vale Christi deuotissima virgo, nostri memor in sanctis orationibus tuis. E

30 Colonia 16. die Iulii. Anno 1505.

XXII.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEMENSIS, IOANNI GRYPOSIO ARTOPEO, cui Straupolitano, amico clariss. salutem.

QUONIAM verum te nobis amicum semper exhibuisti Ioannes dulcissime, iuxta illud viri sapientis: omni tempore diligit qui amicus est. & frater in angustiis comprobatur, in finem perseverare conentis. Literis enim nos tuis non minus ornatis, quam dulcissimis quasi deiectos animo, propter eam quam in nos a muli suscitauere contumeliam

40 amicissime consolaris: te quoque nobis corpore & substantia nunquam pro viribus defuturum promittis. Et quamuis animum nostrum penetraverit nulla deiectione, utpote qui spes nostras in tutiora locauerimus, omnes fortunae fauientis imperus patienter ferre pro spe mercedis futurae instituti, tibi tamen gratias ingentes habemus, qui verae amicitiae iura inuiolata custodis. Haec est enim perfecta amicitia integritas, quae non ex commodo lucri rei temporalis capit exordium, sed in Christi amore fundata virtutum aequalitate consistat. Multorum est falsis ornatus fucata & bestialis amicitia, qui felicitatis tempore pleni adulatione circumstrepunt, & in hora necessitatis nullus eorum comparat. Diuitiae namque, testante rege sapientissimo Salomone, addunt amicos plurimos: a paupere autem, & illi quos habuit, separabuntur. Fratres enim hominis pauperis oderunt, insuper & amici

50 procul recesserunt ab eo. Sed qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Dei derelinquit. Non est vera amicitia quae delectat amicum in necessitate constitutum. Vera autem iuxta diuini Hieronymum illa necessitudo est, & Christi glirino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non praesentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio, sed Dei timor & diuinatum scripturarum studia conciliant. In amicis enim non res quaritur sed bona voluntas, quia & substantia saepe a non amicis praebetur: voluntatem vero bonam sola charitas amicitiae tribuit. Eadem namque velle & eadem nolle inter pares & bonos firma amicitia est, quae vbi manet nil facile creditur, nil facile recipitur, vt Chrysofostomus ait, quod dissidium possit operari. Si vero semel inimicitiae occupauerint animos,

Quae vera amicitia, & qua fucata.

Proverb. 16.

Vera amicitia quam raris.

omnia

HEMENSIS, ROGERO

am Neometim extem te rogare pro nauigando fortunam, & quid hinc Neometim 25. die mensis Iulii cum tuiusdã aliis familiaribus nobis exiimus. Postridie conuolantur, primus, & prima die mensis Iulii beatissimae Dei genitricis, semper achum Brandenburgensi Machabeonibus prouisi munificencia Reuerentia vero die mensis Iulii conuolantur, cum sexaginta equitibus, quae tuit. Sexta die mane ipsius mensis venimus. Et nunc sumus hic milia vulgaris, Regem nostrum expeditio Sicambros. Continui habentur interce & concordia inter principem noscissenties. Macharius abbas delectura sumptuum propter commodiantiam, sed nemo est qui delectum meum serenit. Marchionem perstante quam praestolar audientiam hic in hospicio mihi deputatose ministratur, quae necessarii suntros viros eruditos atque philosophabere iucundius. Inter quos oratoricus, & poeta dulcissimus Iacobus, cum quo mihi bellum & continuam spes, qui magna promittunt cumis Carmelitarum ex Gidano Libomagi stri suae religionis de Anglice. Georgius Sibuthus poeta, iocundus, eruditus & profundus philosophicissimi viri. Tempore breuius legit perfecte, competentem amix spatio Graecus discipulis, amon inegalantes scripsit epistolae. Cã & de variis scripturarum locis habere licuisset, quo ingenio no

omnia quæ sunt, quæ dicuntur, quæ audiuntur, ita recipiuntur, ut ad maiores proficiant inimicitias. Rara est hodie inter mortales amicitia vera, propterea quod priuatū bonum utilitati præfertur communi, nec possunt esse in amicitia fideles, quos munus non gratia copulauit, quoniam mox ut amplius non acceperint *δωροφάγοι* homines, quos munus non gratia charitate. Dilectio enim quæ munere glutinatur, eodem suspensio dissoluitur. Vera est igitur amicitia illa quæ nihil quærit ex rebus amati, nisi solam beneuolentiam, scilicet ut gratis amet amantem. Equalitas nempe animorum amicitiam conciliat, non ambitio rerum, ut sit amicus in amico per beneuolentiam quasi alter idem seu anima vna, sicut Aristot. dicebat, in duobus corporibus habitans. Cum ergo non possit esse vera inter mortales amicitia, nisi conglutinet eam inter amantes vera charitas, quæ pro pudor nostris inimium est rara temporibus, magna in comparandis amicis diligentia opus est, ne inconsulte amemus, quem postea contingit odisse. Quocirca vir quidam sapiens inter mortales veræ pretium amicitia magnificiens dicebat: *Amico fideli nulla est comparatio, quoniam amicus fidelis protectio fortis, qui talem inuenit, thesaurum certe pretiosum inuenit.* Et Menander hoc ipsum confirmans dicit:

*Εν τοῖς δ' ἐνοίῃς ῥημάτων κρείττω φίλος
 φίλος ἔστιν ὁ νόμιμος ἄσκαρος ἔχων.
 In aduersis autem pecunias est præstantior amicus.
 Ἄμικος ἔχων, ἐξίστιμα σε θησαυροὺς ἔχει.*

Quam sint rari fideles amici, quotidie omnes experimur, qui in prosperitate multos, neminem vero in alea fortunæ mutata reperimus, sicut & ipse Menander dixit:

*Ἐχὺν δὲ ἔχειν τὴν ἀνὴρ ἔχει φίλος.
 Si fueris diues, forsitan bene habebis amicos.
 Quod etiam lasciuus ille testatur poeta in Tristibus dicens:
 Donec eris felix multos numerabis amicos:
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Sed tu vale nostri fidelis amicus: tempus omnia curat. Ex Colonia die mensis Iulii 16. Anno 1505.

XXIII.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS SPANHEM. IOANNI
 Capellero mathematico S.

Steganographia.

EAM tibi partem Steganographiæ nostræ minoris, cui titulum de dimisimus græcum *ὑπογραφία*, id est, linguæ fertilitatem, rescribi fecimus quam pridem postulasti à nobis, opus (ut scis) arcanum, hæcenus nulli visum, quod ea mittimus lege quo seruetur occultum. Amorem tuum & indeficiens erga literas Græcas studium, cæteraque philosophiæ mundanæ scientias non vitupero, sed laudarem potius magnisque præconijs efferrem, si hæc omnia rite ordinaueris ad amorem diuinum. Vniuersa enim mortalium studia, quæ non fuerint ad Dei charitatem ordinata, prorsus vana & omni Christiano contemnenda sunt. Curandum igitur nobis, ut mens nostra propriæ memor salutis nunquam studiis inhæreat mundanis, sed illis utatur potius ad ministerium & seruitutem non continue, sed cum fuerit necessarium duntaxat per vices philosophiæ & sapientiæ spiritualis, per quam in Dei cognitionem amando perducitur, & in amoris dulcedinem cognoscendo roboratur. Mortales sumus & vrgentibus naturæ statutis, necessario morimur omnes, hoc solum ferentes nobiscum, quod discendo & studendo in cognitione & amore summi boni creatoris nostri proficimus. Cæterorum vero fructus omnes studiorum, sicut nebula cum labore habito euanescent. Omnis ars humanitus adinuenta, quæ diuinæ non coheret scientiæ, licet in hac vita nomen sibi vsurpet scientiæ quantumlibet celebrioris, habitumque assequatur demonstratiuum, tam diu potest manere in homine, quam in corpore cum ratione vita. Cessat autem penitus cum moritur homo, & cum cæteris vitæ actionibus expirat. De hac vana scientia mundi sanctus Christophilus dicit in quadam epistola: *Si quis existimat se scire aliquid, nondum cognouit quem admodum oporteat eum scire. At si quis diligit Deum, hic cognitus est ab illo.* Cuius sententiam diuus Bernardus pulchre dilucidans in meditationibus dixit: *Vides quod non probat multum scientes, si modum nesciant sciendi. Vides quomodo fructum & utilitatem scientiæ in modo sciendi constituit.* Quid ergo dicit, nisi ut scias quo ordine, quo studio, quo sine ynumquodque scire oporteat. *Quo ordine: ut illud prius, quod maturius mouet*

Omnes scientiæ ad fidem in Christum referri debent.

1. Cor. 8.

Quis enim

Trithemian
Opera
Historia

recipiuntur, vt ad maiores proficiant
vera, propterea quod prius botam
icitia fideles, quos minus non gratia
t d' uropas or homines, omnem defertur
eodem suspensio dissoluitur. Veracit
nisi solam beneuolentiam, scilicet vt
m amicitiam conciliat, non ambio
uasi alter idem seu anima vna, scilicet
ergo non possit esse vera inter mem
ra charitas, quæ pro pudor non nisi
is amicis diligentia opus est, ætate
cicra vir quidam sapiens inter uerit
mico fidei nulla est comparatio quoniam
certe pretiosum inuenit. Et Menander

ior amicus,
habere.

experimur, qui in prosperitate multos
dicunt & ipse Menander dixit:

libus dicens:
s:

ia curat. Ex Colonia die mensis

SPANHEM. IOANNI
ico S.

is, cui titulum dedimus præcipue
us quampridem postulasti à nobis.
ea mittimus lege quo seruetur ex
cas studium, ceterasque philosophi
tius magnisque præconis effectum, si
niuersa enim mortalium studia, quæ
na & omni Christiano conuenientia
æ memor salutis nunquam studis
ium & seruitutem non continet, sed
phia & sapientiæ spiritualis, per quam
ris dulcedinem cognoscendo nobis
ecessario moritur omnes, hoc studium
ognitione & amore summi dei
mnes studiorum, sicut nebulae
nuenta, quæ diuina non coluntur
quantumlibet celebrioris, habentur
in homine, quam in corpore
o, & cum ceteris vitæ actionibus
us dicit in quadam epistola: *Scire
orteat eum scire. At si quis diligit
dus pulchre dilucidans in accedat
dum nesciant scientiâ. Vides quomodo
uid ergo dicit, nisi vt scias quæ
Quo ordine: vt illud primo quædam*

10 mouet ad salutem. Quo studio ut illud ardentius, quod mouet vehementius ad amorem. Quo fine, vt non ad inanem gloriam & ostentationem, sed ad tuam aliorumque salutem. Quem admodum vero non est vna omnium ad scientiam properantium intentio, ita nec finis quidem vnus. Alii namque multa scire cupiunt eo tantum fine vt sciant, & fructum sua curiositatis vanum & in nihilo consistentem recipiunt. Alii autem scire volunt propter commodum temporale, vt videlicet diuitias honores, que assequantur & dignitates: qui quid aliud quam turpem exercentes questum, ipso scientia sacro nomine penitus censendi sunt indigni. Et quam multi hodie ad scientiam se in hunc finem conferre reperiuntur. Et sunt nonnulli qui scire volunt, vt ipsi ab hominibus sciatur, quorum fructus scientiæ vanitas est. Omnium præscriptorum intentiones ad sciendum reprehensibiles sunt, & finis culpe ac iudicij rationi obnoxius. Sunt vero alii qui scire cupiunt vt proximos in Christi amore insituant & edificent ardentius, & horum finis charitas est, & fructus, si vita doctrinæ concordet, æterna felicitas. Alii autem sunt qui scire volunt, vt ipsi in lege Domini edificentur, quorum finis prudentia, & merces vitæ debita bona sempiternæ beatitudinis retributio. Vides nunc, amice, quis debeat nostræ finis esse scientiæ, & quem admodum nos scire oporteat. Cum ergo finis scientiæ speculatiuæ sit veritas, & practicæ opus, tantum scimus quantum de cognitione Dei omnipotentis apprehendimus, qui solus est veritas: tantum vero cognoscimus quantum diligimus. Scientia enim vera & salutaris Dei parit cognitionem, cognitio amorem, amor frequentiam, frequentia familiaritatem, familiaritas fiduciam, fiducia omnium quæ postulaueris à domino Iesu facilem impetrationem. Scientia quippe virtutis cultum præcedit, quia nemo potest fideliter appetere quod ignoras. Cognitio veri & amor recti certissimum ad felicitatem parant introitum. Præcedit autem sicut diximus amorem cognitio, cum nemo possit amare veraciter quod penitus ignorat. Propterea dixit ad Patrem in Euangelio Dominus Iesus Christus: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Quidnam aliud est illa supercœlestis beatorum spirituum amœnitatis fruitio, quam diuinæ maiestatis cognitio & amor? Salutaris enim scientiæ cognitio annexum sibi habet amorem: nec potest mens intellectualis sempiternæ fruitiois habere confortium, si aut cognitio fuerit sine amore, aut amor sine cognitione. Dæmones quidem mali cognoscunt, sed quia non habent amorem, ad fruitioem quæ ex utroque & non ex altero nascitur solo minime pertingunt. Amorem vnus summæ veritatis philosophi gentiles quidam, & extra Christianitatum positi hodie foris multi habere videntur, sed quia non cognoscunt Patrem vniuersitatis solum verum Deum, & quem misit ille Dominum nostrum Iesum Christum, in suis cogitationibus euanuerunt, & ad fruitioem summæ bonitatis nequam perueniunt. Dicit autem ipse saluator noster Dominus Iesus Christus de illis qui ipsum venisse in mundum non cognoscunt per fidem in sancto Euangelio: *Qui non credit, iam iudicatus est.* Et S. Christophilus: *Sine fide, inquit, impossibile est placere Deo.* Vera enim cognitio ex fide est, & amor ex cognitione. Homo ergo qui non habet fidem, non habet cognitionem. Qui autem non habet cognitionem, non habet amorem. Et qui non habet amorem, non potest habere fruitioem. Hoc est enim quod ipse Dominus Iesus iam ascensurus in cœlum suis discipulis reuelauit dicens: *Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Prima itaque ad Deum via est scientia siue cognitio per fidem, sine qua nemo saluabitur. Ad hæc veram scientiam o mathematicæ omnes aliæ scientiæ & studia tua referantur, quod nisi feceris, inani & stulto labore consumeris. Hæc est scientia vera, quæ scientem compunctione & amore afficit non extollit, nec superbientes quos impleuerit sed gementes facit, iuxta illud viri sapientis. Qui addit scientiam, addit & dolorem, eo quod in multa scientia multa sit indignatio. O nunc igitur amice, provideamus nobis in tempore oportuno, vt studia nostra faciamus bona quando tempus habemus, quem admodum sanctus dicit Apostolus:

10 Ἰδιὸν τὸν ὁ θεὸς ἠγάπησεν, ἰδὲ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἡμεῖρα. αὐτὴ γὰρ ἡμεῖρα ζωὴ ἀλλήν ἔσθαι, καὶ ἄλλοι τρόποι ἐκαστῶν. καὶ ἡμεῖς ἐυτέροι, καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας διόφρον ὁ σῶμα καμῶν, ἵνα δὴ βολιμὸν ὁ θεὸς ἀναβαίνει, καὶ σὺ δὴ τὸν τὴν αἰώνιον ζῶν. ἀλλ' ἡμεῖρα τὸν ἡμαρτήκαμῶν καὶ τὸ ἄσθεκαὶ τὴν ἑρατὴν ἀσθητὴν ἑλπίδα. καὶ ἡμεῖς ποτὶ ὁπορευόμενοι ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀμαρτίαις. αὐτὸ γὰρ τὸ τελευταῖον ἀσθετῶν ἡμεῖρα ἔξ ἀνομιῆς ὡς ἀγαπᾷ ἀδελφοὶ ἰωάννης καὶ ἀλλοί, καὶ τὴν δὴν ἡμεῖρα ὁμοιομενῶν καὶ πατὴρ ἀμαρτήματα ἡμῶν, καὶ ὁ θεὸς συγγνώμην ἡμῶν συγγνώμῃται. ἀλλ' ἡμεῖρα εἰς ἀδελφὸν καὶ θεοῦ καὶ καὶ μὴ ἡμεῖρα ποτὶ θεὸν ἵνα ἡμεῖρα ἀποδοῖ εἰς αἰῶνα ἀναζήτων καὶ ὁπορευόμενοι ἡμεῖρα καλῶν ἡμεῖρα. καὶ ὁ θεὸς γινέσθαι, ἀφίλει ἡμεῖρα πορευόμενοι δὴ τὴν ἡμεῖρα ἡμῶν, καὶ τὴν τὴν ὁ θεὸς ἀγαπᾷ ἡμεῖρα. καὶ ὁ θεὸς δὴ τὴν πορευόμενοι ἡμῶν. καὶ τὴν καλῶν ποιεῖν, ἐκ τῆς ἀγαπᾷ, ἵνα ὁ θεὸς ἡμεῖρα ἀποδοῖ.

Vera cognitio Dei, est cognitio Christi. Dæmonum cognitio.

Philosophorum cognitio.

Ioa. 3. Hebr. 11. Fides quasi necessaria.

Mar. 16.

2. Cor. 6.

Esai. 1. ad uerbum.

Qd

im puraque sanctissimis, coelestia terrenis, vt pariter mens sapiat quæ sursum, & quæ super-
ter ram. Vale Capellerie, scientiisque infusa salutaribus, quarum fructus in cælo promit-
titur, & finis nulli vnquam fini obnoxius habetur. Iterumq; vale. Ex Colonia 18. die men-
sis Iulij, Anno 1505.

XXIII.

IOANNES TRITEM. IOANNI STEINEMOEL
presbytero Mechiliniensi S.

10 **O**blata mihi ad te scribendi oportunitas est per hunc virum tibi & notum & vt asserit
singularitate cuiusdam necessitudinis iunctum, qui istinc ad Mechiliniam erat trans-
itus. Scribimus itaq; vt scias, quid nobis de tuo ad nos reditu ordinandum videatur, ne
curras in vanum. In primis ergo notū tibi facimus, quod ratione belli anno circa nos prio-
ri: scilicet res nostræ collapsæ sunt, & cæcutiente fortuna grauis in nos æmulum exor-
tuit inuidia, cui locum dare ad tempus causa persuasit, vt vel ipsi melius deliberent inimici,
vt nos amicorum consilio rebus nostris alibi prouideamus. Sumus itaq; ituri in Marchiã
Brandenburgensem cum eius serenissimo principe hiciam in cõuocatione regia presen-
te, qui id multis à nobis vicibus pridem literis & nunciis, nunc autem verbis coram desi-
derauit. Ibimus autem de nostro penitus reditu incerti, propterea quod graui nostrorum
20 accepta contumelia nihil minus quam reuerti ad Spanheim cogitemus, nisi aliter diuina
ordinauerit voluntas, cui semper subiecta & consentiens nostra debet esse infirmitas. Tu-
um ergo ad Spanheim reditum differas oportet, quousq; audieris nos illo tandē reuersos,
nisi forsitan viam sexaginta miliarium frustra velis peragere. Vincētii tui rebus propter in-
quietudinem temporum intendere nequiuimus, nec enim cordi nobis amplius possunt,
cum tu vane iactabundus nimium, ea quæ suscepisti à nobis philosophia secretioris archa-
na pro turpi lacro, vt facti sumus certi, venalia circumferas, magnum te esse quempiam
arbitrans, pro eo quod Tritemii te postis gloriari fuisse discipulum. Non est hæc veræ sapi-
entia: via. mi Ioannes, nec tuam decet aratrem spem in vanitate locare, & pro vilis aestima-
tionis pretio margaritas proicere porcis. Magna quædam de nobis pradicat, vt magnus ip-
30 se in aestimatione populi habeatis, & dum veræ laudis normam prætergrederis, grauem
nobis iniuriam facis, vetustissimi oblitus prouerbii: *Lauda parce, vitupera parcis*. Displicēt
nobis tuæ laudes vehementissime, quia vituperia sunt potius nostri quã laudationes. Non
enim omnium est hominum archana intelligere natura, & in rebus notis præter commu-
nem aliquid latens vsu erueri. Cum tu vero aliqua de nobis polliceris, quæ non intelli-
gant ceteri, quid restare credis o senex aliud, nisi quod dicturi sunt nos aut superstitionibus
dediros, aut vanitatibus immerfos. Non ea cõditione te à nobis introductum scimus: sed
quia tu interpositam transgressus es legem æquitatis, quid in maioribus faceres nobis fue-
rit rationabiliter præuidendum. Cessa igitur ab his vanitatibus te hortamur, & cogita mi-
nistrum te esse Iesu Christi ac senio maturum, quem non deceat vanitatibus gloriam au-
40 cupari mortalem. Vale nostri memor ad Deum. Ex Colonia 20. die mensis Iulij. Anno
Christianorum 1505.

XXV.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN, IOANNI BRACHTIO
monasterii S. Matthei S.

CREDO te minime latere, amicorum decus, eam tribulationem, quam in me suscita-
uit hostis ille malignus, qui inuidia relo armatus primos de paradiso innocentia ho-
mines eiecit. Me quoq; de monasterio meo non quidem inuitum, sed recollectione iniuri-
50 arum volentem expulit, & menti meæ nauicam atq; horrorem quendam prioris loci, quæ
tenerrime amaueram, induxit. Viuo iam hic quadam necessitate curialis, iturus propedi-
cum serenissimo principe Ioachim Brandenburgensium Marchione Romani Electore
Imperii ad fines Saxonū, & tarde forsitan rediturus: quo interea mota in me aut cesserit per-
secutio, aut si mei absentia sumperit vires, matura nobis prouidentia præster remedium.
Domini enim est terra & plenitudo eius, cuius immensa potestas, & penitus inexhausta pie-
tatis miseratio, à quo nobis vbique auxilium in tempore opportuno affuturum confidimus,
& de eius protectione nullatenus dubitamus. Te autem frater in Christo amate rogamus,
vt Deum orare pro nobis in hac maris inquieti commotione incessanter digneris, qua-
Qq 2 tenus

Matth. 7.
Luc. 11.

tenus bonum quod nostra consequi merita nequeunt, tuis precibus per Dei misericordiam nobis concedatur. Scio enim quod oratio humiliantis se nubes penetrat, & vacua non evertetur, saluatore nostro in sacro promittente Evangelio: *Petite, inquit, & dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis.* Omnis. n. qui petit accipit, qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Nā sicut apostolus Christi Iacobus dicit: *multū valet oratio iusti assidue.* Nec tua pro nobis oratione fusa carebis, dicente Papa Gregorio: *Quisquis pro aliis intercedere nititur, sibi potius ex charitate suffragatur, & pro semetipso citius exaudiri meretur, quanto deuotius pro aliis intercedit.* Pro se namq; orare, Chrylostomo teste necessitatis est, pro aliis autem fraternæ charitatis. Dulcior autem ante Deū est oratio, non quā necessitas transmittit, sed quā charitas fraternitatis cōmendat. Et sanctus præsul Ambrosius: *Si pro te rogas tantum, pro te solus orabis, si autem rogas pro omnibus, pro te quoq; rogabunt omnes.* Oratio vero tunc perfecta est & facile impetrat optatum, vbi causa clamat, & lingua, & cor, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio tota, sicut & Menander paucis exprimit dicens: *in quibus dicitur in oratione dicitur. Id est: laus orationis exauditor est Deus.* Magna aut ille voce clamat ad Dominū, qui et si lingua taceat, bonis tamen operibus perseveranter clamat. Talem te cum sciamus oratorem puritate mentis insignem, & vita sanctum, te iterum atq; iterum rogamus ora pro nobis & vale. Ex Colonia 22. die mensis Iulii. Anno Christianorum 1505.

Orandum
esse pro
omnibus.

XXVI.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN, IACOBO KYMOLA
no theologo saluem.

20

ARNOLDVS Bostius Concarmelita quondam tuus in Conuentu tuo Gandensi, vir meo iudicio doctus & sanctus, cum te nimium astronomiæ seculariumq; literarum studiis deditū cerneret dehortari consuevit, & vt magis te ad scientiam conferres diuinarū scripturarum, pia sedulitate admonere. Vnde & me literis suis dulcissimis, quarum beneficio vt nosti semper fuit largissimus aliquoties rogauit, quatenus te per epistolam à nimia & curiositate & vanitate secularium studiorum corrigerem, & ad veram sapientiam, quæ in sacris literis continetur, omni studio prouocarem. Verebarur enim vir optimus, ne mēs tenera lenociniis mularum semel dulciter infecta, in delectationem mundanæ sapientiæ, quæ stultitia est coram Deo, paulatim rueret, vnde in nauſeam postea, sicut multis contingit, diuinarum scripturarum perueniret. Ego autem qui iusta postulanti miro eius deuinctus amore non poteram negare consensum, feci pro viribus quod hortabatur. Scripsi ad te, non me poenitet, prolixam satis epistolam, in qua vt nosti & secularis literaturæ scientiam deficiente spiritali sapientia vanam, & sacræ intelligentiam scripturæ sine notitia philosophiæ secularis, multimoda ratione ostendi nobis esse difficilem. Tandē in fine cōcluisse me memini, non plus scientiæ mundanæ viro claustrali necessarium, neq; amplius desiderandum, quam diuinarū scripturarum intelligentiā requirit. Nam sicut beatus Ambrosius ait: *philosophia quæ est circa elementa mundi, qualis est astronomia, magis est falsa quam vera sapientia. Scrutatur enim plagas mundi, & spatia rimatur, quæ sibi prodesse nihil possunt.* Vnde etiam sanctus abbas Clareuallis Bernardus his pene similia dicit in canticis: *Philosophorū ventosa loquacitas non bonus est imber, qui sterilitatem magis intulit terris quam fertilitatem. Vmū quoque sapientiæ secularis inebriat quidem, sed male, quoniam non edificat mentem sed inflat, & vias celestis sapientiæ præcludit.* Pudet me horum temporum, in quibus pudicissima virgo philosophia nostra cœlestis, quam græco vocabulo Theologiam vocamus, vsq; adeo quarundā meretricularum societate violenta corrumpitur, vt pene nusquā ornata videatur. Quasi nobis ad studium cœlestis doctrinæ minus sufficiat Evangelium Christi, desintq; ad fidei nostræ confirmationē diuinarū testimonia scripturarum, vt in omni pene sermone ad Christianos de fide, gentiliū sit necesse opiniones introducere sapientum. Quantum ad fidei Christianæ institutionem pertinet, Euāgelium Christi saluatoris abunde sufficit, quia sicut diuus Bartholomæus apostolus ab Ariopagita Dionysio in theologia mystica introdu-
ctus ait, & latum & magnum est, rursumq; concisum. Magnum est Euāgelium Christi, quia omnem continet disciplinam sapientiæ cœlestis: larum est, quoniam quicquid ad confirmationē sacrosanctæ fidei Christianorū videtur necessarium abundantissime docet: rursumq; concisum, quia nihil continet inutile, nihil in eo reperitur superfluum. Hanc Euāgelii Christi sufficientiam legis & prophetarum vaticinio promissam, doctrina quoque & prædicatione apostolica luculentissime explicatam, verustiores sanctæ recordationis integerrimi doctores optime intellexerunt, qui in declamandis ad populum sermonibus, sacro-

In Ecclesia
verbum Dei
& non phi-
losophia do-
ceri debet.

30

nt, tuis precibus per Dei misericordiam
tis se nubes penetrat, & vacua cœli
gelio: Petrus, inquit, & abbas cœli
o, qui petit accipit, qui quantus
ois dicit: multum vales oratio nisi a
Gregorio: Quisquis pro alio orator
so citius exaudiri meretur, quanto
o teste necessitatis est, pro alio
io, non quia necessitas transmittit
al Ambrosius: Si pro te rogatus
st omnes: Oratio vero nunc perfecta
a, & cor, & actus, & sermo, & veritas
ens, & cor, & actus, & sermo, & veritas
mar ad Dominum, qui est linguae
em te cum sciamus oratorem per
erum rogamus ora pro nobis & v
1505.

JACOBO KYMOLA

truns in Conuentu tuo Gandenſi, v
astronomia seculariumq; literarum
gis te ad scientiam confertes dicitur
teris suis dulcissimis, quarum bene
t, quatenus te per epistolam a ritia
tigerem, & ad veram sapientiam, que
Verbebar enim vir optimus, natus
delectationem mundanae sapientie,
n nauicam postea, sicut multis con
qui iusta postulant miro cur de
viribus quod hortabatur. Scripsit
vt nobis & secularis literaturae
elligentiam scripturae sine nota
obis esse difficilem. Tandem in fine
elaustrali necessarium, neq; am
eria requirit. Nam sicut beatiss
is est astronomia, magis est fallacior
r, qua sibi prodesse vult possunt. Vide
ilia dicit in canticis. Philosophus
tulit terris quam fertilitatem. Non
on adificat mentem sed inquit, per
n quibus pudicissima virgo philo
giam vocamus, vsq; adeo quanta
ene nusquam ornata videatur. Quia
angelum Christi, defintq; adhibe
n, vt in omni pene sermone Chri
ucere sapientum. Quantum ad
li saluatoris abunde sufficit. Quis
nylio in theologia mystica meo
magnum est Evangelium Christi, qu
um est, quoniam quicquid ab
ecessarium abundantissime in
co reperitur superfluum. Hanc
icinio promissam, doctrina quae
n, verustiores sanctae recordation
clamandis ad populum sermonebus
lato

facrosanctam Christi doctrinam, promissa quoq; prophetarum, & apostolorum sanctio-
nes in medium produxerunt. Nostri autem concionatores maiore in numero, purissimos
Dei sermones Aristotelicis Iulianisque intermiscerent opinionibus, crebrius philosophos
gentilium quam Christi Apostolos allegantes. Proh pudor, tam celebris facta est verbi Dei
praecombus peripatericorum auctoritas, vt in cathedra Christi crebrius Aristoteles cite-
retur in medium quam Paulus aut Petrus sacratissimi principes apostolorum. Quid talium
sermones simplici & indocto Dei populo proficiunt, in quibus ad ostentationem totum,
ad compunctionem vero nihil inducitur? Ad scholas Gymnosophistarum ista meretrici-
culae gentiliumq; traditiones remittendae sunt, vt in schola Christi nihil aliud quam do-
ctrina Christi pura & immaculata praedicetur. Furfures enim purissimae farinae commiscuit,
quisquis hunc praedicandi modum primis adinuenit. Reuolue precor omnium sanctorum
patrum sermones veterum, simul & celebratissimas eorumdem homilias, & vide si genti-
lium philosophorum furfures inuenias farinae commistas Christianae puritatis. Disquire
obsecro quam diligentissime Origenis, Hippoliti, Cypriani, Hilarii, Gregorii Nazianzeni,
Ambrosii, Basilii, Chrysostomi, Hieronymi, Maximi, Seueriani, Augustini, Fulgentii, Grego-
rii papae, Isidori, Bedae, Rabani, Albini, Haymonis, Petri Damiani, Anselmi, Bernardi, a-
liorumque veterum sanctissimorum patrum homilias atque sermones, & non inuenies
aliud in eis quam Christi doctrinam veram, solidam, puram, & ab omni fermento gentili-
um translationum alienam. Non ibi allegatur peripatericus ille Aristoteles, non Porphy-
rius apostata, non Plato, non Auerois, non Cicero, non denique ex reliqua cohorte geni-
tilium quisquam, sed ipsa duntaxat Dei patris sapientia Christus Iesus, ipsiusque summae
veritatis Apostoli, sancti patriarchae atque Prophetae. Indignum plane (meo iudicio)
genus docendi, vt in schola Christi, quasi pro dictorum spiritus sancti confirmatione,
illorum audiantur nomina recitari, quorum spiritus absque ambiguitate a Christo pe-
nitus sunt alieni. Non enim cognouerunt Dei sapientiam ipsius mundi sapientes,
& propterea in suis vanitatibus turpiter euauerunt. Sunt inter Christianos alioquin scio-
li, qui nimia temeritate presumptuosi, ausint confirmare Socratem philosophum, tam in
vita quam in morte atque doctrina, Saluatori nostro praestitisse figuram, comparisonem
illius ad Christum facientes nimis absurdam, proteruam, & Christianis auribus nullatenus
tolerandam, quasi a cultura idolorum fuerit alienus, qui iam moriturus, vt Plato in Pha-
done meminit, vltimum verborum suorum tale dixit: *O Criso, Esculapio gallum debemus,
quem reddite, neque negligatis.* Sed esto quod nullus mortalium nouerit consilium Domini,
neque per hoc tantorum virorum certa possit a nobis in medium afferri damnatio, maxi-
me qui Christi saluatoris nostri natiuitatem in carne praecesserunt, quae sermonum Dei
concionatorem impellit necessitas, vt in Ecclesia sancta, quae Christianorum est schola,
verba gentilium & Christi ignorantia philosophorum, cum doctrina intermiscerent sum-
mae veritatis, cum sacra nobis scriptura ad Christianae institutionem vitae abunde sufficiat,
nec opus sit aliunde quicquam mutuare. Stultus autem est omnis praedicator, si doctrina
Christi gentilium dictis philosophorum existimat decorandam, de qua sanctus propheta
cecinit dicens. *Lex Domini immaculata, conuertens animas, testimonium Domini fidele sapientia
praestans paruulis.* Et iterum: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum
terra, purgatum septuplum.* Ipse quoque Dominus noster Iesus Christus in Euangelio & Io-
annem dicit: *Verba quae ego locutus sum vobis, spiritus est & vita sunt.* Quae ergo conuentio mortis
ad vitam, aut quae comparatio lucis ad tenebras? Si verba Christi spiritus sunt & vita, pro-
fecto non sunt eis verba non in Domino mortuorum commiscenda. Sed audi quid Fir-
mianus dicat Lactantius. *Diuina, inquit, eruditio dialecticam, in qua omnis loquendi ratio conti-
netur, non desiderat, quia non in lingua sed in corde sapientia est, nec interest quali vitare sermone, ubi
res quaeruntur non verba.* Et nos non de grammatico aut oratore, quorum scientia est, quo-
modo loqui deceat, sed de sapiente differimus cuius doctrina est quomodo viuere oportet.
Quod si neque physica illa ratio necessaria est, adhuc neque logica, quia beatum
facere non possunt, restat vt in sola ethica totius philosophiae vis contineatur, ad quam
se abiecit omnibus Socrates conuulsi dicitur, in qua etiam parte quoniam philosophi
errauerunt, qui summum bonum cuius cupiendi gratia generati sunt, non comprehederunt.
Apparet ergo falsam esse & inanem omnem philosophiam gentilium, & ob id sacris
Christi doctrinis nullatenus commiscenda, quia nec instituit ad iustitiae munera, nec offi-
cium hominis rationesque confirmat. Concionatoris autem in Dei Ecclesia constituti
officium est, legem & doctrinam Domini nostri saluatoris Iesu Christi populo fideliter
proponere, compunctionem & deuotionem mentibus auditorum inculcare, eosque ad

Aristotelicis concionatores.

1. Corin. 1.

Socrates im-
pie confertur
cum Christo.

Psal. 50.
Psal. 11.

Ioan. 6.

Lex & Eu-
angelium
populo pro-
poni debent.

iustitiæ obseruantiam, & internum Dei amorem totis viribus inflammare. Hoc autem fieri aliter quam doctrina Christi non potest, quia sanctus Dei spiritus gratiæ suæ dona non influit, ubi non Christi verba, sed gentiliū sultitiam offendit. Non legimus quempiam nostrorum ex sermone gentiliū philosophorum testimoniis confirmato, gratiam cecepisse spiritus sancti, aut internæ compunctionis vnquā sensisse suspiria. Sua enim Dei sermones, non philosophorum gentiliū vaniloquia. O priscorum sæcula patrum aurea, quando spiritus sanctus per eos sua verba loquebatur ad populum, non illi propria vel aliena, quia tunc reuera mentibus auditorum gratiam suam contulit, quādo sua in eis semine ardentes, verba ad populum Dei cum humili sinceritate loquebantur ignita, quorum illi ardore succensi ad omnem mandatorum Christi obseruantiam voluntarii reddebantur atque fortissimi. Verba tunc quidem prædicatorum gratia spiritus ignita, mentes & corda populorum parauere flammantia, egitque tum miseratio Dei multa inter Christianos miranda, præstans vtrisque, prædicantibus videlicet simul & audientibus virtutum omnium incrementa. Ad poenitentiam subito peccatores conuertebantur, incredibilis gratia compunctionis mentes auditorum imbuunt, amor quoque Dei seruens candensque dulciter corda omnium incendit, & terrenorum inducens contemptum ad quarumcunque tolerantiam tribulationum pro Christi amore fortiter armavit. Erat enim sermo doctorum tunc omnium Christianus, simplex, purus & integer, non gentiliū opinione factus, non confusa quorundam allegatione cicatricosus, neque fabulis, & risum mouentibus verbis interruptus, aut curiosis inutilibusque cauillationibus turgidus, seu ad vanam æstimationem prædicantium excogitatus. Horum te patrum imitorem esse decet o Kymolane, qui veræ amatores sapientiæ, non suam sed Christi gloriam, & auditorum vtilitatem in omnibus quaesierunt. Caue imitator fias eorum qui non Christum prædicant modo Christiano, qui vel gloriam quaerunt ab hominibus, vel commodum rei temporalis. Ad veram te philosophiam, quæ Christum Dei virtutem & sapientiam profiteretur, prædicat, amat, laudat, imitaturque, præcinxisti, in eius oportet fideliter dilectione permanere, ut fructum sempiternæ felicitatis accipere merearis. Venire autem ad veram sapientiam nequeunt, qui falsam imitantur. Et quænam est sapientia falsâ, nisi quæ huius mundi amatoribus esse magna videtur? Hæc est sapientia mundi, diuino teste Gregorio, cor mach nationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsâ sunt vera ostendere, quæ vera sunt falsâ demonstrare. Hanc qui sciunt, cæteros superbiendo despiciunt, hanc qui nesciunt subiecti & timidi ipsam in aliis mirantur. Hæc sibi obsequentibus præcipit bonorum temporalium culmina quaerere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, malum pro iniuriis reddere, huiusque vitæ commoda vehementius amare. Nostra vero sapientia est, o Kymolane, nil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire, vera vt sunt diligere, falsâ deuitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quam facere, nullam iniuriæ vltionem quaerere, pro veritate contumeliam lucrum æstimare. Timor autem Domini, sicut ait scriptura, initium sapientiæ est. Beatus homo qui sapientiam inuenit veram, & cui providentia affluerit Christiana. Melior est acquisitio eius negotiatione auri & argenti. Primi & purissimi fructus eius, quia pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur ei nequeunt comparari. Vera etenim sapientia est, cuius mens illustrata fulgoribus, & verum quod amet intelligit, & bonum amat quod cognoscit. Exemplum sapientiæ à sole capiamus, vt inter cognitionem & amorem possimus discernere. Sol non omnes calefacit quibus lucet, & sapientia multos quidem docet quid sit faciendum, non tamen continuo accendit omnes, vt bonum velint opere adimplere quod nouerunt. Nam sicut aliud est multas scire diuitias, aliud possidere, neque notitia diuitem facit sed possessio diuitiarum, ita multa scire ac sapienter intelligere non vere sapientem facit, si operum exhibitio non sequatur. Omnis enim sapientia nostra in hoc vno consistit, vt cognoscamus DEVM, ipsumque rite colentes super omnia, quia summum est bonum, totis viribus diligamus. Hæc est philosophia Christianorum, hæc sapientia certa fidelium, ad quam omnes aliæ scientiæ principaliter sunt referendæ. Hæc est consummata sapientia, quam omnes gentiliū philosophi in tota sua vita quaesierunt, nec vnquam inuenire, comprehendere, aut tenere potuerunt, quia religionem aut prauam retinuerunt, aut omnem penitus sustulerunt. Quisquis autem huius perfectæ sapientiæ familiaritatem obtinere meruerit, vere sapiens est, et deinceps quicquid ingenii & laboris

Tithen

Opera
Historia

laboris poterit libenter impedit: contemptisque omnibus publicis & priuatis actionibus, ad huius se contemplationis studium conuertit. Arbitratur enim nec fallitur certe, multo esse preclarius diuinarum humanarumque rerum inuestigare ac ferre rationem, quam peritris fruendis opibus, aut vanis accumulandis honoribus in harere. Quibus rebus, quoniam fragiles terrenæque sunt, & ad solius corporis pertinent cultum, nemo melior effici potest. Neque enim alia sapientia est quam veritas, in qua tenetur & cernitur summum & incommutabile bonum, quod in nullo est loco, & nusquam deest, quia vbique est totum. Hæc nobis sola philosophandi causa est, beatitudinis desiderium. Est autem mentis nostræ vera beatitudo summi & incommutabilis boni fructio, quæ ex cognitione & amore veritatis suboritur. Veram nuncigitur, ô Kymolane, quæramus sapientiam, quæ in sola fide Domini nostri IESU CHRISTI formata consistit, sine cuius cognitione & amore nemo beatus euaserit vnquam, sicut S. præsul Augustinus in quodam loco dicit: Nā qui sine saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia quæ est Christus, æstimat se prudentem fieri posse, non sanus sed æger, non sapiens sed stultus in ægritudine assidua laborabit, & fatuus in tenebris ignorantia permancbit. Ad veram sapientiam Christus via est, fides itineris dux, custos intemerata humilitas, decus & indumentum omnium terrenorum contemptus. Ad hanc facer nos Christophilus cohortans ait: *Nemo fratres seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, vt sit sapiens. Sapientia enim huius mundi diuinitia est apud Deum. & Dei sapientia contemnitur ab his qui gloriantur in sapientia vanitatis.*

20 Bonus Christianus, amator Dei, contemptor mundi, hostis vitiorum & cultor virtutum, vere sapiens est, etiam si omnem mundi sapientiam penitus ignoret, cui nihil est alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quocumque accesserit sua secum omnia fert, & totus in iudici possessio est, quoniam eo toto sicut suo vituri. Metu non frangitur, nec potestate mutatur, non extollitur prosperis, nec tristibus deprimatur. Vbi enim vera sapientia, ibi virtus animi, ibi constantia, ibi fortitudo. Sapiens in Christi amore fundatus semper idem est, non minuitur, vt Ambrosius ait, neque augetur mutationibus rerum, nec vt paruulus fluctuat, vt circumferatur omni vento doctrinæ, sed manet perfectus in Christo, fundatus charitate, radicans fide. Sapiens igitur defectus rerum ignorat, & varios animi nescit affectus, sed fulget sicut sol iustitiæ sine macula coram Deo & hominibus. Vt vero tales euadamus, ô Kymolane, summa laborandum cura, quoniam maior & miserabilior cura non est, quam rebus intendere vanis, terrenis atque caducis, quæ animæ non solum nihil confert boni, sed maximo afficit potius malo. Dicamus vtilia & necessaria, quorum cognitio beatitudinem repromittit: nec imitemur illos qui necessaria nesciunt, quoniam superflua didicerunt. Vale. Ex Colonia 22. die Iulii. Anno 1505.

XXVII.

IOAN. TRITH. IOANNI CANTHERIO FRISIO medicine doctore salutem.

40 Quid tibi prospere succedant omnia, vt vero congaudemus amico, hoc in primis admonentes, quatenus sic transeas per bona temporalia, vt non amittas æterna. Accipisti vxorem, non peccasti, sed tamen vendidisti libertatem. Res enim vxoria & philosophandi libertas non se mutuo patiuntur in homine vno. Scribis enim: *vxorem duxi inueniulam pulchram, nobilem, & optime morigeratam.* Auis rara mulier pulchra, nobilis, & bene morigerata. Et iuxta Euripidem in Medea:

ἡ περιμεγίστην γυναικῶν σωτηρία, ὅταν γυνὴ κατὰ πάμην διαχέσθῃ.
 Permaxima, inquit, facta est salus,
 Quando mulier contra virum non dissentit.

Pulchritudo enim mulieribus frequenter consuevit afferre superbiam, ex qua ortu dissensio & temeritas contra virorum imperia sumit, sicuti Menander ait:

50 *ἡ περιπαύουσα κατὰ μὲν ἑστὴν ὁρῶσα γυνή.*
 Superba res est pulchra mulier. Et alius quidam mulierum importunam temeritatem pulchre notauit dicens:

πάλα γυνὴ χελοειδὴς ἔχει δ' ἀγνώστῳ δὲ ὄνοματι τὴν μάλα ἐνθάδε ἀμωγρὴν μάλα ἐνθάδε.
 Omnis mulier ira est, habet autem bonas duas horas
 Alteram in thalamo, & alteram in morte.

Id est, vnā quando dormit, & aliam quando mortua iacet, quia neminem lædit, ne minem offendit, nec vitur conuitiis. Vnde est & illud Menandri.

Sola fides est
 Christum
 iustificans.
 1. Cor. 15

ἡ γυναῖκα σου ἵνα ἔσῃ ὡς ἡ γαμήλιος.

29 *Mulierem, inquit, sepelire melius est quam ducere in uxorem.*

Vnde cum difficilimum sit uxorem inuenire bonam, tibi vehementer congaudemus, talem te reperisse, de qua tibi optima quæque persuadere possis. Reliquum est, ut sanctus Christophilus ait, *qui habent uxores, tanquam non habentes sint; quia præterit figura huius mundi, & nihil inter mortales diuturnum.* Ea quæ circa nos anno priore gesta sunt in Republica, nostris absque dubio peccatis exigentibus, tibi breuiter ut poterimus, in quantâ notos tibi concernunt siue amicos, intimare operæ precium æstimauimus. Anno Christianorum proxime transacto, videlicet millesimo quingentesimo quarto, in mensis Maio multi Germaniæ principes iubente Maximiliano Rege nostro conspirantes aduersum 10 Philippum Comitem Palatinum Bauariæ; duces, & Romani Electorem imperij, grauissima in rem eius publicam, tam hic in nostro circuitu, quam in Bauaria bella gesserunt. Inter Wormatiâ & Creutzennach, simul & ab alia parte Rheni, quicquid sub ditione fuit Palatini extra ciuitates & castella, Hassonibus in prædam cessit, qui nulli parentes villas cum ecclesijs & multis & pulcherrimis pene omnes in circuitu ignibus consumpserunt. Nostri quoque monasterij cortes siue grangiæ meliores, & pene omnes, de quibus omnem substantiam nostram habere consueuimus, aut perierunt, aut Hassonum incursum penitus desolatæ sunt. Maxima ratione huius belli sustinuumus incommoda, quibus in vltimam pene compulsi sumus egestatem. Monasterium illud insigne Lypurg, in quodam quondam docendi munus peregisti, tricesima die mensis Augusti anni præscripti iniectio- 20 ne ignis per satellites Comitis Duroburgii * combustum est & penitus desolatum. Per continuos enim dies duodecim durauit incendium, exeuntibus quotidie ministris Duroburgium, & semper nouum, ne quid remaneret ignem supponentibus. Ecclesia cum omnibus altaribus, campanis, tabulis, atque picturis funditus exusta est. Et breui complectar ut omnia, domus vniuersæ cum omnibus structuris incendio in fauillam redactæ sunt, & præter lapides nihil omnino remansit. Abbas hic in Colonia est, qui regis contra Comitem implorat auxilium, sed necdum obtinuit quicquam. Monachi vero eius hinc inde ad diuersa cœnobîa propter inopiam dispersi sunt. Rogerius noster adhuc viuit sanus suoque philosophatur more, cuius monasterium manet integrum, quamuis incommoda quoque suscepit multa. Mei quoque cœnobii fratres, ex octo- 30 pore quo tu nobiscum fuisti, plures vita sunt defuncti, quosdam etiam pellente inopia, quam nobis tribulatio memorata induxit, ad alia monasteria misimus, ita quod in loco iam pauci remanserunt. Sed nec mihi pepercit liuor hominum impiorum, quem propterea persequuntur, quod Palatini principis ac defensoris mei partibus necessario adhaerim. Sed Dominus Iesus qui nouit omnia priusquam fiant, ipse mihi erit adiutor, & non timebo quid faciat mihi homo. Vale sanus. Ex Colonia 24. die mensis Iulij. Anno 1505.

XXVIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, DOMINO ET MAIORI SVO, IO- 40

anni Trithemio Abbati Spanhemensi, humilis Christi famula Richmodis de Hoerß,

pauperum sororum Deo famulantium in Sebach sinistra inutilis, cum orationibus continuis aeternam precatur salutem.

22 **A**V DIO te, pater mihi semper in Christo Reuerende, gratiam multorum habere principum, & maxime Domini Archiepiscopi Colonienfis, quod etiam diu antea cognoui, vnde compulsâ necessitate humilima te supplicatione precor vna cum sororibus 23 meis vniuersis, ut nostri memor esse digneris pauperum filiarum tuarum, quas lacte celestis doctrinæ pascere consueuisti. Duro enim & importabili iugo Comitis premimur, & seruitute continua contra iustitiam in vltimam deducimur paupertatem. Duodecim an- 24 te hæc vicibus in anno tantum & vindemiali tempore solum currum patri eius cum equis tribus mittere ad seruiendum consueuimus, nunc autem ad eius imperium, bis aut ter in qualibet pene hebdomada currum à nobis cum quatuor equis ad seruiendum exigit, & hoc nostris expensis, imo violenter compellit familiam nostram carcerem minitans & necem. Diem à die non discernit, nec alicuius festi reuerentiam custodit, sed in construendo castello suo circa nos Duroburgio, tam festis quam alijs diebus indifferenter homines fatigantur simul atque iumenta. Nam in festo dominicæ Ascensionis, Pentecostes quoque Trinitatis, Corporis Christi, dominicis, & cæteris quibuscunq; operarios semper habet in muris,

ucere in uxorem.
bonam, tibi vehementer conge-
persuadere possis. Reliquum est, ut in-
habentes sint, quia prateri figura hinc
nos anno priore gesta sunt in Repub.
breuiter vt poterimus, in quibus
cium æstimauimus. Anno Christi-
ingentesimo quarto, in mensibus
Rege nostro conspirantes adueni-
n, & Romani Electorem impetru-
cuiu, quam in Bauria bella gessit.
arte Rheni, quicquid sub ditare fue-
redam cessit, qui nulli parcentioribus
in circuitu ignibus consumpserunt.
res, & pene omnes, de quibus conuen-
erunt, aut Hassonum incensu penitus
nuimus incommoda, quibus in vlti-
um illud insigne Lymburg, in quo ta-
mensis Augusti anni præscripti incen-
combustum est & penitus desolatam.
diuum, exuentibus quotidie miranda
meret ignem supponentibus. Ecclesia
picturis funditus exusta est. Et ter-
ous structuris eo incendio in frustum
ansit. Abbas hic in Colonia est, quod
dum obtinuit quicquam. Monachi
opiam dispersi sunt. Rogerius vult
cuius monasterium manet integrum,
i quoque coenobii fratres, exco-
acti, quosdam etiam pellicente inopia
monasteria milimus, ita quod in ho-
uor hominum impiorum, quem pro-
genitoris mei partibus necelario adbo-
am fiant, ipse mihi erit adiutor, & non
nia 24. die mensis Iulii Anno 1505.

MINO ET MAIORI SPO. 10-11
risti famula Richmodi de Hues,
heo ministra inutilis, cum ora-
precatur
ende, gratiam multorum habere
olonienfis, quod etiam dia aucto-
plicatione precor vna cum sanctis
um filiarum tuarum, quas ab eo
portabili iugo Comitum premuntur
ucimur paupertatem. Duodecim an-
re solum curram patri eius cum equo
atem ad eius imperium, bis autem
atur equis ad seruiendum cepi. Et
ilium nostram carcerem minime
uerentiam custodit, sed in contum-
am alijs diebus indifferenter homi-
nica Ascensionis, Pentecostes quoque
ibus unq; operarios semper habebit

muris. Nouit paternitas tua nostram paupertatem, & nimis exilem fore substantiam tem-
poralem, qua tantam personarum Deo famulantium multitudinem diutius alienis gra-
uata seruitiis enutrire nequaquam sufficimus, nisi de remedio nobis fuerit prouisum. Ro-
gamus ergo flexis in terram genibus omnes, vt si tua videatur paternitati consultum, ad
Archiepiscopum Coloniensem pro nobis loquaris verbum aliquod bonum, & in utilita-
tem nostram conducibile, quatenus ipse pro nobis ad Comitem interueniat, suaque in-
tercessione tam graue iugum Pharaonis à nostris ceruicibus soluere, vel mitigare saltem
aliquatenus procurer. Mitto cum harum baiulo literarum procuratorium in causa mea
cum fratre, sicuti mihi præcepisti. Tu precor cætera sic ordinare velis, vt paterna mea hæ-
reditate non priuer penitus. Vale feliciter. Data ex Sebach, Anno 1505, Iulii mensis die 24.

XXIX.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO SYCAMBRO
fratri dilecti.

DIe mensis Iulii huius 18. mane circa decimam horam Serenissimus Monarcha no-
ster Maximilianus Romanorum Rex Coloniam armatus exiit cum principibus
multis, in tuos expeditionem acturus Sycambros. Nauigio per Rhenum descenderunt ar-
mati omnes, aciem versus Arnhom Gelensium tuorum oppidum in primis dirigentes, qd
regius iamdudum exercitus dura obsidione vallauerat. Erant autem qui cum Rege nauibus
descenderant isti principes cum ministerialibus suis, Ioachim Brandenburgensium Mar-
chio princeps meus Elector. Fridericus Marchio patruus eius qui moratur in Anholtz-
bach. Lodouicus primogenitus Philippi Comitis Palatini Bauriaque ducis, Principis no-
stri electoris. Fridericus Saxonum dux Princeps Elector. Ioannes frater eius Saxonie dux.
Georgius dux Saxonie. Item dux Magnopolitanus: Dux Brunsvicensis. Dux Luneburgen-
sis. Dux Iuliacensis. Comes Hassonum, & multi alii principes, duces & comites, quorum
non obseruauimus nomina. Venientes ad Arnhom * statim oppidani se regi tradiderunt, per-
culsique metu Sycambri omnes in deditioem Regi Maximiliano iurauerunt. Sed & dux
ipse Gelensium conditiones regias acceptauit, & reddita est pax in terra hominibus diu-
tius interrupta. Die vero Iulii 28. reuersus ad Coloniam Rex vna cum principibus, eodem
quo exierat ordine & apparatu intrauit. Postera die omnes per totam Coloniam pulsabā-
tur campanæ in multam horam, pacis & concordie congratulationis causa. Hæc sunt cũ
tuis acta Sycambri, quorum te nolui latere seriem. Sunt autem complures qui non cred-
dant seruiaturos Regi promissa Sycambros, propterea quod sit gens facile iuramenta con-
temens, & semper ad noua promptula nimis. Inter Archiepiscopum vero & ciues Colo-
nienfes, adhuc non constat aliqua concordia facta, quamuis pluries fuerit tentata. Hæc
sunt Rogeri quæ hac vice nobis scribenda videbantur. Nos etiam propediem literas ipsas
Neometim subsequemur. Vale & ora pro nobis. E Colonia 29. die mensis Iulii Anno
Christianorum 1505.

XXX.

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. IOANNI CAPELLE
rio mathematico S.

DIes iam instant mei à Colonia recessus, quo circa si venire ad nos piget, vale. Hodie
mane serenissimus princeps meus Ioachim Marchio Brandenburgensium Colo-
niam exiit, per Westphaliam & Saxoniam reuersurus in sua. Quem ego post triduum subse-
cuturus sum expeditis prius in Cancellaria regia quibusdam literis & negotiis personam
meam concernentibus. Rogamus itaque si fieri potest, vt priusquam hinc abeamus, ad
huc semel nos inuisis, quatenus nos mutuo valedicere in charitate fraterna possim, ma-
xime cum sciamus minime, an deinceps vnquam nos mutuo videbimus in carnali visione.
Sum enim iturus in Marchiam Brandenburgensium, incertus omnino de reditu, propterea
vel maxime, qd contumeliis & mulorum grauius nimium offensus redire ad Spanheim nõ
facile me scia posse persuaderi: quamuis si vellẽ in promptu essent cõplures, qui has contu-
melias insigni vindicta vindicarent. Ego vero mihi dudum persuasi præceptis obediendũ
dominicis, & iniurias non esse vindicandas: quin illud Apostolis dictum à Domino Iesu
potius imitabor: *si vos in vna ciuitate persecuti fuerint, fugite in aliam.* Maior enim cura nobis
habenda est de anima q̄ de corpore, secundũ quã ad imaginẽ Dei facti sumus. Dicit namq;
S. Ioannes Episcopus: *Si animam negligamus, nec corpus saluare poterimus.* Non enim anima
est quam

* Arnheim.

Matth. 10.
Anima plu-
rius faciendũ
est quam
corpus.

pro corpore, sed corpus pro anima factum est. Qui ergo quod primum est negligit, & quod inferius est tollit, vtrumque corrumpit. Qui vero ordinem seruat, & quod primum est colit, etiamsi negligat quod secundum est, tamen per primi salutem seruabitur & secundum. Curandum ergo nobis vt animam habeamus sanam, pulchram & incolumem potius quā corpus. Pulchritudinis autem in facie specimē relucet, à qua totum in dicare hominē consueuimus. Anima vero facies conscientia est. Sicut ergo in conspectu hominum gratiosa est facies pulchra, sic in oculis Dei speciosa est conscientia munda. Valet enim interdum homini pro salute animæ mutatio loci, vt facies quæ nescientibus ex familiaritate nō placuit, in alio loco ex nouitate pulchrior euadat. Plerumque enim cum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Et quanquam propria me culpa non moueat mutare locum, sed inuidia potius aliena, cedo tamen eo libentius quo minus alicui sum affixus loco. Scio enim vbiq; terrarum regnare vnum Dominum, sub cuius militabo imperio vbicunq; fuero. Epistolam nostram amice collaudas, quam tibi ante dies ferme duodecim misim⁹, eamque miris volens ornare præconiis, oraculo de lapidē Apollinis asseuerasti. Intelligimus te verbo quidem gentili nostrum voluisse denotare Iesum, qui solus cum Patre & S. spiritu cælo præsidet alto, cuius tam est immensa dignitas, & incomprehensibilis maiestas, vt nihil ei queat ex omnibus comparari. Caue deinceps, ô Capellæ noster amice, precamur, ne huic summæ & inaccessiblei maiestati nomen aliud tribuas, quam dare Christiana religio consueuit. Valde namque putamus indignum, polluta Idolorum nomina, quæ Dei non fuerunt, summo attribuere Deo, & spurcissimis gentilium vocabulis diuinam compellare substantiam. Nusquam reperies in tota serie scripturarum, verum Deum quē colimus & adoramus falorum sibi nomina desumpsisse Deorum, seque Iouem aut Apollinem, aut caterarum quicquam appellauisse vanitatum. Non defunt nobis honestissima sanctissimaque in scripturis sacris vocabula, quibus innominabilem illam, & superdiuinam cum sobrietate possumus vocibus denotare maiestatem. Non est opus, neque licet, neque conuenit, nominibus dæmonum falorumque Deorum vocabulis, veram inter nos creatoris vniuersorum exprimere diuinitatem. Si recte scripsimus, si dignam laudibus epistolam misimus, verus Deus contulit, non Apollo; Iesus Christus dedit, & non aliunde venit. Scripsimus à veritate illuminati vera, quibus auocare mentem tuam cupimus à terrenis, caducis atque transitorijs, vt ad veram te philosophiam conseras, quæ maxime decet nos Christianos, per quam solam peruenire poterimus ad æternam beatitudinis felicitatem, quæ est summum bonum & vltimus finis creaturæ rationalis. Quicquid enim in mundo cernimus corruptibile est, quicquid habemus transitoriū est, corpus quoq; ipsum quod viuimus mortale, sola mens nostra qua viuimus est immortalis. Dixit enim quondam Cenomanensis episcopus:

*Cuncta sub ancipiti pendunt mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet,
Aut modo dum loqueris, desinit esse tuum.*

Denique omnes morimur, sacra testante scripturâ, & quasi aqua in terram delabimur, quæ amplius non reuertitur. Vnus enim introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Memores ergo nos semper esse conuenit, quoniam statutum est hominibus mori semel: & quia mors non tardat, sed quando putatur minime, tunc in foribus adstat. Propterea Dominus noster Iesus Christus volens nos ad mortem semper esse paratos in sancto Evangelio præcipit dicens: *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.* In eo nobis statu viuendum est semper, in quo mori optamus: quoniam mala mors putanda nō est, quam bona vita præcessit. Neque enim facit malam mortem quod sequitur mortem, sed vita mala quæ mortem præcessit ipsam facit malam. Non itaque multum nobis curandum est alioquin necessitate morituris, quid accidat vt moriamur, sed hoc ante omnia curandum potius, vt sic vita ordinetur in operibus bonis virtutum decorata ornata, quæ mortem non sinat esse malam. Quamuis mors non possit esse mala, quæ nihil est aliud q̄ relictio corporis, depositio farcinæ grauis, & de labore ad requiem via. Male autem mori nunq̄ poterit, qui bene vixit in charitate Domini radicans, etiamsi ab hominibus aliud de illo fuerit iudicatum. Est autem mors triplex. Naturæ videlicet, de qua dixit sanctus Christophilus: *Statutum est hominibus semel mori.* Et hæc mors non est metuenda fortibus, desideranda potius in Christi philosophia sapientibus, & miseris expectanda. De qua illud egregie dictum: *Θάνατος μὲν ὅτι τέλος τινός τῆς σκοτεινῆς εἰρητῆς τῆς μάστιγος ἡσχάτης ἐξέχουσι; ἀλλ' οὐδὲ λυσιπ, ὅτι ἐν τοῦ σώματος ἀναστροφῆς προτιμῶν ἡ ἀθανάτου. Θάνατος μὲν ἡδ, ἀκαταρπατῆς διανοου ἐξέχουσι φιλοσοφῶντες, ὅτι ἐν αὐτῷ εἶμι ἡ τέλος πάντων ἐν θάδε κακῶν.* Mors, inquit, est finis cuiusdam tenebrosi carceris, maxime animis ex-

Deo non sunt tribuenda impia Deorum gentilium appellations.

Matthai 24. Mortem esse malam.

Mors est triplex. Hebræo. 9.

Tribhen

*Opera
Historia*

quasi non sentientes cum naui ducuntur ad terminum quo fuerat nauigandum: ita & nos ò philiberte, siue vigilantes siue dormientes, siue iacentes siue ambulantes, siue denique volentes, per momenta temporu singula quotidie ad finem ducimur nõ cogitantes. Spes nobis pollicemur inanes & deceptione plenas, cū viuere in annos plurimos, necessario tamen aliquando morituri, cogitamus. Quid enim si multo vixerimus tēpore, necessario tamen aliquando moriemur? Inter eum qui triginta vixerit annos, & illum qui centum, postquam idē finis viuendi aduenerit irrefragabilis mortis, dic mihi ò Philobie, cuius meliorem credis esse conditionem? Ambo nati fuerunt ambo vixerunt, licet non paribus annis, ambo mortui sunt. An non legisti senarium Menandri dicentis:

ὅτι ὁ φιλοῦν βίβει δὲ δὲ θνήσκει νῶς.

Quem enim diligit Deus, moritur iuuenis.

Mors hominum salix (Boetius ait) que se nec dulcibus annis

Inferit, & mastris sepe vocata venit.

Duo sunt quæ mortē in senibus frequenter reddunt excessū iuuenum infeliciorem.

*Duo sunt
qua mortē
in senibus
faciunt acerrimam.*

Alterum est q̄ moriens senex grauiore peccatorum onere proficiscitur: iuuenis vero tãto minus peccare potuit, quãto breuiori tempore vixit. Nam, vt Seneca dicit, inquietam nobis vitam facimus metu mortis, & tanta est hominum dementia, vt quodam timore mortis cogantur ad mortē. Nihil ergo refert quo tempore moriamur, sed summo opere curandum est, vt bene mori contingat. Bene autem moriemur si bene vixerimus, non secundū carnem ambulantes, sed secundum spiritum. Dicit enim sanctus Apostolus: *Πνεύματι περιπατῶμεν, καὶ ἐπιθυμίας σαρκὸς οὐ μή τῶκεται ἡμῶν.* Spiritu ambulemus, & desideria carnis non persequemur. Quocirca deseramus omnia quæ in mundo sunt, nihil plulquam ad sustentationē corporis necessarium est, & hoc ipsum vix extremum quærētes, vt liberi & expediti finem nostrū quotidie imminentem expectare valeamus. Tacitis enim senescimus annis, & nobis etiã crescentibus vita paulatim decrescit. Infantiam amifimus, deinde pueritiã, deinde perit et̄ adolescentia. Iuuentus quoq; velociter transiit, & quicquid tran sit vitæ nostræ temporum perit, nec reuocari pot̄. Quod reliquū est temporis, nec vlla certitudo est, nec subsistendi momentum, quin & hunc ipsum quē agimus diem cum morte diuidimus. Ad quid ergo homines, cū se nõ ignorent esse mortales, tãtopere colligendis perituris diuitiis incumbunt, quas morientes auferre secū non posse sciunt? Natura paucis pot̄ esse contenta, quia mediū diligēs horret extrema, sicut pulchre prudenterq; in carmine grac̄ Pallades dixit:

ἢ μέσους ὀφείλοισιν, ἢ τῶν ἄκρων ἀπὸ τῶν ἄκρων.

Mediocritas enim optimum quid, quoniam summa quidem apta sunt pericula inducere, extrema vero contumeliam habent.

Eruamus ergo mentes nostras à cunctis mundi cupiditatibus, & deseramus viam perditionis & fraudis, vt quanto iam annis in senectutem vergentibus appropinquare cernimus illum diem, quo sit necessario ex hac vita migrandū, cogitamus q̄ puri discedamus, q̄ innocentes ad iudicium veniamus. Nec imitemur illos qui scelerib⁹ assueti, iam deficiētib⁹ corporis viribus, cum se hinc breui transiuros recordari debuissent, grauioribus se peccatis immergunt, vt qui in iuuentute fuerant lasciuī, senes iam non immerito dicantur furiosi. Excutiat à se omnem colligationē mundi, carnis & diaboli vnusquisq; dum sibi licet, dum adest facultas, seq; ad Deum tota mente conuertat, vt illum diem securus valeat expectare, in quo vitam exuer præsentem, & aliam assumet. Ante senectutem curet vt bene viuat: In senectute vt bene moriatur. Vale semper de sine sollicitus. Ex Colonia 31. die Iulii mensis. Anno 1505.

XXXI.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO
Sycambro S.

SCIAS velim Rogeri charissime, Serenissimū principē Ioachim Brandenburgensium Marchionē precibus obtinuisse à Clarissimo principe nostro Philippo Comite Palatino, me cõsentiente, vt eum sequar in Marchiã aliquanto ibidē tēpore mansurus. Ab annis enim quatuor desideriu nostru habens, creberrimis me literis & nuntiis sollicitauit, cupiēs me in suo regno secum aliquandiu habere. Princeps namque iuuenis est, annum ætatis ægens vicesimum secundū, literis competenter institutus, ingenio multum valens, & qui maximum ad studiū literarum habeat affectum. Hactenus autem fieri commode non potuit, vt me tanto absentarem tempore à monasterio meo, sed nunc æmulorum inuidia causam dedit, qua me non minus hilariter q̄ libenter absentare quantūlibet possum ire in

Trithe...

Opera
Historia

um quo fuerat nauigandū & tunc
es siue ambulantes, siue denique volu-
m ducimur nō cogitantes. Spes nobis
in annos plurimos, necessario carere
vixerimus tēpore, nunquid propere
os, & illum qui centum, postquam
hi d Philobie, cuius meliorem crederet
nt, licet non paribus annis, ambo me-

ec dulcibus annis

eddunt excessu iuuenum infideliter
n onere proficiscitur: iuuenis vero
it. Nam, vt Seneca dicit, inquietum
um dementia, vt quodam timore me-
ore moriamur, sed summo pere car-
riemur si bene vixerimus, non secūdi
e enim sanctus Apollolus: *moderari
ulemus, & desideria carnis non persequi.*
nihil pluiquam ad sustentationē corp-
erētis, vt liberi & expediri finem nobis
tis enim senescimus annis, & nobiscū
nissimus, deinde pueritiā, deinde peritiā
& quicquid transit vitæ nostræ temp-
temporis, nec vlla certitudo est, nec ali-
us diem cum morte diuidimus. Ad op-
opere colligendis peritūris diuina
nt? Natura pauis pot esse conuicta
enterq; in carmine græc? Palladius

quidem apta sunt pericula induere, pet-
s nostras à cunctis mundi cupiditatibus
o iam annis in se neceurem vegetibus
ffario ex hac vita migrandi, cogitamus
amus. Nec imitemur illos qui sedes
hinc breui transituros recordari debent
iuentute fuerant lasciuī, senes iam non
colligationē mundi, carnis & diaboli
d Deum tota mente conseruat, vt illi
t præsentem, & aliam assumet. Atque
moriatur. Vale semper de fructibus

SPAN. ROGERIO

principe Ioachim Brandenburgensi
principe nostro Philippo Comite
quanto ibidē tēpore manserit. Anno
s me literis & nuntiis solliciti. Nos
os namque iuuenis est, an numerus
stitutus, ingenio multum vales. Quæ
a tenus autem fieri commode non po-
terio meo, sed nunc amicum inu-
ibenter abentare quamlibet possim
icra

- ire in Marchiam consensit, maxime quod id ipsum mihi non solum consensit, sed etiā con-
sultuit memoratus serenissimus princeps meus Palatinus. Interea fratres mei forsitan ex-
perientur, quid eis conferat absentia nostra vtilitatis, quorum in patrem charitas nimium
tepuerit, dum resistere nobis absentibus temeritati amulorum potuisset & contempfit.
Quarta die mensis Augusti Coloniam exiimus, & in vigilia sancti Laurētij martyris Neo-
metim post vespertas intrauimus. Marchio autem princeps, assignatis nobis pro viatico
sumptibus & seruitoribus tribus ipsa penultima die mensis Iulij Coloniam cum suis exi-
uit, iter agens per Westphaliā & Saxoniam ad regionem suam. Lymphurgensem Abba-
tem in Colonia dimisimus, & fratrem nostrum magistrum Iacobum Trithemium cum
10 eo, quem volebamus potius nobiscum ducere in Marchiam, nisi preces abbatis obtulisset.
In causis suis contra aduersarium suum Comitem de Lyningen, cuius ministri coe-
nobium Lymphurgense vt scis ignibus incenderunt, commissarium à regia maiestate ob-
tinuit Iacobum Archiepiscopum Moguntinum, qui partium allegationibus auditis, testi-
busque si qui fuerint producti examinatis inter eos non iure sed amice tentabit concor-
diam. Et si quidem res concordare potuerit, bene res acta est, sin vero nequiterit, quod ego
magis credo, totum ad regem negotiorum cum actis remittet. Impius ille tyrannus Deo
& hominibus odibilis Comes, nomine & memoria indignus, consciū se incendij fauif-
simi negat, sed mētur plane, quoniam apertis conuincetur testimonijs. Subterfugia que-
rit homo diaboli plenus, & ad græcas videtur suspirare Calendas. O malum caput inter fi-
20 lios diaboli, similor patri, empestes sacrilege, putas ne Deū te vindictam euadere posse?
Autoritate propria monasterium cum in signi ecclesia incendi fecisti, ex odio & vindicta,
propterea Canonis incidisti pœnam quæ ponitur xxiii. quæstione viii. cap. Pessimam, &
membrum es patris tui diaboli merito puniendus, vt xli. quæstione ii. Cum deuotissi-
mam, & cap. sequenti. Non ignorat omnipotens Deus horrendum scelus tuum, propterea
quia breui tempore dissimulat: nec ideo iram iusti iudicis effugies, quod non subito meri-
tas dedisti pœnas. Lente quidem vindicat diuina potestas, sed moram atrocitate suppli-
cij compensabit. Sed abeat in malam horam homo nullius hominis memoria dignus. Tu
autem Rogeri Neometim ad nos venias oramus quamprimum, multa nobis tecum sunt
necessario conferenda, priusquam in Marchiam pergamus. Manebimus autem hic die-
30 bus aliquot pro certis negotijs nostris, quibus expeditis mox ituri sumus. Priori tuo scripsi-
mus, rogantes, vt venire ad nos tibi concedat, quod, sicuti confidimus, non denegabit. Va-
le ex Neometi 12. die Augusti anno 1505.

XXXII.

IOAN. TRIT. OPT. DILECTISSIMO QVE FRATRI IOAN.
ni Natio salutem.

- CONDOLEMVS infirmitatibus tuis amantissime frater ex toto corde, & plusquā vel
dicere possumus, vel literis demandare, compatimur, omnipotentis misericordiam
40 humiliter deprecantes, quatenus suæ pietatis viscera super te elementer effundere digne-
tur, præstetq; tibi in omnibus aduersitatibus tuis pro sui amore patientiam, & internæ suæ
dulcedinis sempiternā cōsolationem. Hortaris nos ac supplici deuotione petis, vt ad mo-
nasterium nostrum redeamus, futurum nō dubitans q̄ breuissime omnes aduersarios in
gratiā nobiscum reuersuros, quippe qui non parū doleant hunc se temeritatis ludū incho-
asse, optareq; omnes reditum nostrum cū desiderio magno. Eadem quæ scribis ab alijs au-
diuimus, nec vera dubitamus, redire autē ad monasteriū hac vice nō possumus. Ituri sumus
in Marchiā Brandenburgensem, & ibidē aliquanto tēpore mansuri, in q̄ peregrinationem
serenissimus princeps Comes Palatinus, postulante Marchione Ioachim, nō solum cōsen-
sum nobis præbuit, sed et vt iremus consilium dedit. Interea videri dabitur, quid Cynono-
50 ti moliantur in nos, & quantum sacræ faueāt religioni, qui inuidia & malignitate armati,
me odio principis Palatini absq; causa sunt persecuti. Omnis in me conspirationis amu-
lorū Prior meus fuit cōscius, & quid eū mouerit nō ignoramus. Credit enim, si nos contu-
melijs prouocati monasterio cederemus, se nobis in Abbatia successurū. Et reuera vtrun-
que fieri pot, vt & nos cedamus in breui, & ipse nobis succedat. Hoc enim sumus certissima
reuelatione dudum præmoniti, quod in Abbatia Spanhemensi non manebimus vsque
ad mortem, quamuis cedendi tempus adhuc ignoremus. Successorem vero nobis necdū
habemus designatum, licet ingessurum se Priorem verisimiliter possumus suspicari. Sed
fiat voluntas Domini Iesu, quæ nunq̄ potest esse iniusta, etiam si nostris cogitationibus,
R r

Trithem

Opera
Historia

Philippi prin-
cipis Pala-
tini lami.

qui sæpe carnem vitiumus, videatur esse contraria. Væ autem Priori nostro tali ambitionis vitio turgenti, cuius in Abbatia nunquam bonus erit progressus, ad quam introitus fuerit peruersus. Sentiat cum suis Cynonotis quantum voluerit, ego clementissimi principis Philippi Comitis Palatini non possum partibus non fauere. Amator est enim omnium doctorum virorum, in omnes pius, mansuetus, ac semper munificus, cuius virtute Cynonotorum facile propulsaui iniurias, si illum non timerem qui dixit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Locum iræ potius dabo ad tempus, quousq; temerarios aut poeniteat iniuriarum, aut nos quid nobis vtiliter sit faciendum cum tempore deliberemus. Omni enim negotio tempus est & oportunitas. Et multa quæ fortitudine superari nequeunt, tempore vincuntur. Quemadmodum & Plato dicit:

” Αἰὼν πάντα φέρει, δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν.

” Οὐνομας καὶ μορφῆς, καὶ φύσιν, ἰδὲ τὴν γῆν.

” *Tempus omnia fert, longum tempus nouit mutare
Nomen, & formam, & naturam, & fortunam.*

Sed & Sophocles comicus in Aiace veracissime dixit:

Πάνθ' ὁ μέγας χρόνος μαρτυρεῖ τι κ' ἔλθει.

Ἄπανθ' ὁ μακρὸς κἀφαισθητὸς χρόνος.

Φύει τ' ἀδάνα, καὶ φανέτω κρύπτεται.

Ἡμέρα κλινέει κἀναγείσσει ἀπαντὰ τ' ἀθρώποισιν.

” *Omnia longo tempore flaccescunt, consumunturq;*

” *Omnia longum & innumerabile tempus*

” *Producit in lucem occulta, & manifeste abscondit.*

” *Dies deprimit & extollit rursus omnia humana.*

Si omnipotens me voluit aduersitate pulsari, quis ego vt contradicam? aut quantus ego vt ipso iuuante patienter non feram? Paratus sum ipse, Dominus lesus nouit, & non sum turbatus, pro gloria eius nominis, pro meis quoque peccatis, & amore regni coelestis, non Abbatiam solum, & omnem huius mundi fauorem sponte dimittere, sed etiam extremæ inopiæ me subiicere, & addicere mendicitati. Iniurias & contumelias non meritas à principe Cynonotorum sustinui, quas cum possem in eius retorquere caput, malui amplecti patientiam, quam contra Dei voluntatem suscitare vindictam. Est Deus in caelo qui videt iniurias quas patior sine causâ, ipse non dubito vindicabit. Omnia enim in lucē faciet tempus, vt ait Menander:

” Ἡθεὸς δ' ἐβλάσανος ἔστιν ἀθρώποισιν χρόνος.

” Ἄγει δ' ἰσθὸς φάος τὴν ἀλήθειαν χρόνος,

” Χρόνος τὰ πάντα γίγνεται κ' κρύπτειται.

” Σύμβουλος ἄδεις ἔστι βέλτιον χρόνος.

” *Meriti autem index est hominibus tempus.*

” *Ducit autem demig, ad lucem veritatem tempus.*

” *Tempore quoque omnia sunt & iudicantur.*

” *Propterea consiliarius nullus est vtilior tempore.*

Nihil enim longū est q̄ finem habet: & æternitati cōparatum omne tempus breue est. Scio me esse mortālē, & breui necessārio moriturum, & propterea cū alterū oporteat, malo iniurias ferre q̄ facere. Dicit enim S. Ioannes Chrysoſtom⁹: *Quicquid à qualibet hominū passi fuerimus, aut remissionē recipiemus omninū peccatorū, aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clariorib. honorabimur coronis.* Annis triginta in pace & trāquillitate, vt ita dixerim, philosophiæ Christianæ operā dedi, die ac nocte lectioib. scripturarū, q̄ omnibus est notū qui me nouerunt, continuū pene studiū impendi, sed quantū profecerim iā primū experientia dabit. Tempus omne studendi mihi parauit nauiculā, iā venit hora tentationis, quæ necessāriā indicit nauigationē. Experiar oportet q̄ scitus nauta euaserim, qui tot annis discendi laborib. nō peperci. Amplius q̄ duo millia voluminū, nō vulgariū neq; impressorū tantū sed rarissimorū, vt scis & manifestū est, atq; scriptorū calamo, cū maxima diligentia & grauissimis impēsis in bibliothecā Spanhemēlēm cōportauī, quibus legēdis & studiosissime per annos ferme 23. reuoluendis, qd profecerim hoc tēpus exoptulat declarandū. Doctrina enim viri, vt quidā sapiens dicit, per patientiā dignoscitur. Si ergo in tātis aduersitatibus patientis euasero, satis me didicisse arbitror. Et spirit⁹ quidē promptus est, caro aut infirma. Quocirca te frater amātissime qua possum charitate rogo, quaten⁹ mihi tuis orationibus subuenias, omnipotentisq; misericordiā pro me sedulo interpelles, vt tuis mihi precib⁹ in aduersis largiatur constantiā, peccatorū quoq; indulgeat veniā, & suam me faciat sequi in omnib. voluntatē. Ad Priorem literas dedi, quib⁹ cū ad me vocauī Neometim, si quid volueris rescribere potēs. Vale ex Neometi 13. die mensis Augusti Anno Christianorū M. D. V.

Bibliotheca
Spanhem.

Vae autem Priori nostro tam bene
erit progressus, ad quam introitus
noluerit, ego clementissimi principis
non fauere. Amator est enim omnium
semper munificus, cuius virtute
timorem qui dixit: *Nihil condilium*
quousq; temerarios aut pernitentissimos
um tempore deliberemus. Omnia enim
ortitudine superari nequeunt, tempore

utare

m.

ime dixit:

a.

unturq;

ndit.

na.

quis ego vt contradicam? aut quare
sum ipse, Dominus Iesus nomine de non
que peccatis, & amore regni celestis,
orem sponte dimittere, sed extor-
si. Iniurias & contumelias non mitti
m in eius retorquere caput, malis
ascitare vindictam. Est Deus in con-
abito vindicabit. Omnia enim in hoc

m.

re.

nitati comparatum omne tempus breue
urum, & propterea cum alteri operetur
Chrysostrum? *Quisquid a quibusdā*
vrū, aut stantia in nobis delicta non facit
& tranquillitate, vt ita dixerim, philo-
scripaturarū, q̄ omnibus est notū quare
tū profecerim iā primū experientia
iā venit hora tentationis, que necessa-
uta euaserim, qui tot annis dilecti-
nō vulgariū neq; impressorū ratiōe
lamo, cū maxima diligentia de quibus
aui, quibus legēdis & studiose me
ous exposulat declarandū. Delectio
citur. Si ergo in rātis aduersitatis
quidē promptus est, caro aīte infirma
ce rogo, quaten⁹ mihi tuis orationibus
lulo interpellas, vt tuis mihi precib⁹
algeat veniā, & suam me faciat de qua
ū ad me vocauit Neometim, si quid
is Augusti Anno Christiano M.D.V.
XXXIII. GEB.

GERMANVS DE GANAY, CLARISSIMO VIRO IOANNI TRITHEMIO
abbati Spanhemensi, nostrae tempestatis splendori, Salutem.

NON potest abscondi, dignissime vir, solare iubar, cum nostrum percurrit hemisphae-
rium, neq; humanis subtrahi obtutibus, sed fulgidissima suae lucis spicula, in omnium
diffundit oculos, eosq; rapit in suae claritatis admirationem. Ita quoque lucidissimus tuae
doctrinae fulgor haud quaquam delitescere potest, sed in omnes quantoliber locorum in-
terstitio semotos sui luminis emittit radium. Hinc apud externos tuum nomen habetur ce-
lebratissimum, mirisq; effertur praconijs, qui singularis doctrinae tuae fama exciti, nihil ar-
dentius optant, q̄ insignis scientiae tuae radio illustrari. Et ipse quoq; tuae humanitatis fi-
ducia fretus, has ad te literas dare non sum veritus, quibus & tuae dignitati congratularer, &
meum tibi desiderium explicarem. Incidit in manus meas epistola à te profecta ad quendam
Ioanem Steinenmoelen, quem in ipso salutationis exordio, post tui nominis expressionē,
virum desideriorum in sacris nuncupas. Ea sane raram & admirabilem continet philoso-
phiam, tum de numeris, tum de elementis, adeo tamen aenigmatib⁹ obuclatam, & archa-
nis obstrusam verbis, vt eius nullo modo mihi peruia sit intelligentia, meiq; longe excedat
animi captum. Si itaque apud te aliqua illius esset interpretatio, quam mihi communica-
re non abnuces, nihil ipse libentius legere velim. Coniectat enim animus dignā ad modū
& altam verbis illis subesse sententiam, & ex tua itidem officina alia prodijisse opera, quae
20 consuetum excedat philosophandi modum, & secretam contineant sacratamq; scienti-
am. Illa si tuo praesidio assequer, Attalici opibus & diuitijs Creesi optabiliora contin-
gerent. Quae mihi obsecro tui nominis cultori obseruantissimo impartiri non recuses. Caro-
lus noster Bouillus, qui superioribus annis cum per Germaniam iter ageret, tuam excel-
lentiam inuisere venit, frequentem tui apud me fecit mentionem, meq; totum, vt verum
fatear, adegit tuarum virtutum obseruatorem admiratoremque fieri. Demum harum la-
torum tuae praestantiae notus & amicus magister Narciscus, maiora animi nostri vota, quae bre-
uibus literis haud facile complecti possem, latius explanabit. Vale nostri seculi decus & v-
nicum doctrinae specimen. Ex Parisio 3. Calend. Augusti. anno M.D.V.

30

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. GERMANO DE
Ganay viro doctiss. salutem.

VENIT ad nos Neometim * orator tuus magister Narciscus quinta decima die mensis * Spiram.
Augusti literas perferens tuas, simul & grata munuscula, quem detinui mus apud nos
diebus ferme duodecim, ne frustra tantum iter assumpsisse videretur. Magna sunt enim
quae per eum nobis significasti, nec erat nostrae facultatis illi sine matura deliberatione da-
re responsum. Mentem tuam eius relatione ad plenum intelleximus, & quantum nobis
iam licuit, operā dedimus, vt tuo te non frustratum desiderio intelligeres. In omnib. autē
40 tibi satisfacere hac vice potuimus minime, propterea q̄ à prima die mensis Aprilis hui⁹ an-
ni in nostro nō fuerimus monasterio, cuius rei causas tibi referendas ipsi Narcisco ad per-
fectū commisimus. Ad intelligentiam epistolae nostrae q̄ Ioanni Steinenmoel anno priore
scripsimus, Narcisco introitu dedimus aliqualem, à quo rerū intelliges fundamentum ar-
chanarum, quarū cognitione laboras: Ad vnitatē reducēdus omnino est ternarius, si mēs
harum rerū velit intellectum cōsequi perfectum. Vnarius enim nō est numerus, & ex ipso
numerus omnis confurgit. Reiciatur binarius, & ternarius ad vnitatem conuertibilis erit.
Verum o Germane, vt Hermes inquit, sine mēdacio certum, & vnitatis cognatione verif-
simū. Non omnium capax Narciscus. Quod est superius est sicut q̄ est inferius, & quod est
inferius, est sicut quod est superius, quia solis vnitatibus constat omnis numerus, & ad per-
50 pettanda miracula vnus rei multa. Nonne res omnes ab vna re fluunt bonitate vnus, &
quicquid vnitati coniungitur, non potest esse diuersum, sed fructificat simplicitate & a-
pratione vnus. Quid ex vnitate nascitur? Nonne ternarius? Accipe. Vnarius est simplex,
binarius compositus, ternarius vero ad vnitatis reducitur simplicitatem. Non sum
Trithemius mentis triplicis, sed in vna mente numero gaudens ternario, qui vere parit
mirabilem scetum. Pater eius sol, mater vero luna. Portauit semen in vtero ventus, terra
nutriuit. Pater omnis perfectionis totius mundi hic est. Virtus eius integra & immensa. Si
versum fuerit in terrā, separabis terram ab igne, spissum à subtili, & ternarius iam sibi red-
ditus cū ingenio & suauitate magna à terra conscendet in coelum, iterumque virtute &

Philosophi-
ca quaedam
de numeris.

Trithem

Opera
Historia

pulchritudine decoratus reuertetur ad terram. & recipit vim superiorem & inferiorem, & ritq; iam potens & gloriosus in claritate vnitatis, omnem aptus producere numerum, & fugiet omnis obsecuitas. Vnum est principium purum, binarius ab vnitate recedens componitur, quia impossibile est duo esse principia. Solus ergo ternarius, sacratu, virtuosus, & potens, binario superato in suum principium non natura, sed similitudinis participatione reuertitur, in quo sine contradictione omnia mysteria intelligit mens archani pulchre ordinati. Hæc est totius fortitudinis pulcherrima virtus, quæ vincit omnia mundana, & penetrat solidum corpus omne, tingens vnumquodque pulchritudine optabili, sicuti Alchimici quidem promittunt in corporibus compositis, sed errant, falluntur, & decipiunt omnes, à quibus libenter fuerint auditi. Volunt imitari naturam, & facere partes quod solius est vniuersalis, cum radicem virtutis naturæ non intelligant. Non acci-¹⁰

Alchimista vnum vnitatis. quiescas in sapientissimis Alchimistis, quoniam fatui sunt & sine arum discipuli, hostes naturæ, & cœlestium contemptores, sine quorum intelligibili cognatione nihil est Alchimia. Sed qui terrena non intelligit, sicut dominus noster Iesus Christus dixerat, cœlestia quomodo inueniet? Nostra philosophia cœlestis est, non terrena, vt summum illud principium quod Deum nuncupamus mentis intuitu per fidem & cognitionem fideliter aspiciamus, Patrem & filium, & Spiritum sanctum, vnum principium, vnum Deum, vnumque summum bonum in Trinitate personarum sempiternum existentem veraciter credentes, pure cognoscentes, & cum feruentissimi amoris & seruitutis cultu semper adorantes, à quo sunt omnia quæ vspiam esse possunt. Ad hunc nisi mens animata confurgat, nihil eorum quæ sunt pulchra intelliget, sed in sua ignorantia rabeſcet. Non est vulgaris, o Germane, iste ascensus, neque eorum imitatione sufficiens, qui vna diuiti-²⁰

at ala sursum feruntur, sed omnino paucissimis familiaris, illis videlicet, qui semet in vnitatem non temere reducerunt. Multi quidem conantur, sed non omnium est in mente ternarius. Nonne suspecturi cœlum necessario primum caput eleuamus, reducimurque postea quam suspeximus. Solis licet oculis intueri solem. Aures non vident. Vtigitur conscendat animus, non auris fiat, sed oculus & cor, fiatque ex ternario vnitas participatione bonitatis ad principium, quia vnum est bonum omnipotens, non duo neque plura. Nisi enim fiat vnitas, non fiet similitudinis in mente coniunctio, neque boni participatio, & sine his nulla transcensio: nisi autem hæc præcedant, neque superiorum intelligentiam, neque inferiorum propriam consequi poterit operationem. Res autem tam vniuersales quam singulares necessario, & rerum conditiones quædam sunt manifesta, quædam manifestiores, & quædam manifestissima. Et alia quidem sunt occulta, alia occultiores, alia occultissima, tam sensui quam rationi. Quam diuersitatem operatur ipsarum rerum natura. Hinc fit, quod quidam homines cæteris euadent sapientiores. Magis autem sapiens dicitur, qui minus perceptibilia percipit. Numerus ordine constat & mensura. Ordo quoque sine numero & mensura esse non potest. Mensura autem & numero constat & ordine. Vnitas hic & ternarius binarium non admittunt, sed omnem exuti multitudinem innata sibi puritate simplicissima in primo consistunt. Hæc ad superos via, o Germane, per quam antiqui sapientes intelligibili-⁴⁰

ter profecti rationis ductu plurima perceperunt, quæ vltra humanam comprehensionem à nostris nunc reputantur sapientibus. Vis audire plenius. Studium generat cognitionem, cognitio autem parit amorem, amor similitudinem, similitudo communionem, communio virtutem, virtus dignitatem, dignitas potentiam, & potentia facit miraculum. Hoc iter vnicum ad finem magicarum perfectionum tam diuinarum quam naturalium, à quibus arcetur & confunditur procul omne superstitiosum, praestigiosum atque diabolicum. Enimvero nihil aliud per magiam intelligi volumus quam sapientiam, physicarum scilicet & metaphysicarum intelligentiam rerum, quæ diuinarum & naturalium virtutum scientia constat. Harmoniam cœlestem non materialem, sed spiritualem consonantiam nobis suspiciendam scias oportet, vbi numerus, ordo & mensura per ternarium in vnitatem conueniunt, ad quam consonantiam inferiora no-⁵⁰

stra omnia sunt conformanda. Fatuum est harmoniam arbitrari cœlestem, stellarum consonantium motu causante auribus perceptibilem formare sonum. Est autem harmonia cœlestis, numero, ordine, & mensura distributionum corporum inuolabilis consonantia. Sed hanc supergredi necesse est, vt ternario pareatur ascensus ad eam quæ supercœlestis est harmoniam, vbi nihil materiale sed spiritualia sunt omnia. Inde menti assumenda similitudo vnde venit. Stellaris enim harmonia mentem nec dedit nec influit. Quidam philocryphus dicebat sic: Quicumque conditionem cœlestis harmonia notam

Alchimista vnum vnitatis.

Iohannis.

Magia quid?

Astra nulli imperium habent in mentem.

MILITARES

capit vim superiorem & inferiorem. ...
nem apus producere numerum de
m, binarius ab unitate recedens con
ergo ternarius, sacratus, virtuosus, de
natura, sed similitudinis participatio
yferia intelligit mens archana pulch
a virtus, quae vincit omnia mem
um quodque pulchritudine operati
compositis, sed errant, falluntur, de
Volunt mirari naturam, & fuisse
tutis naturae non intelligant. Nota
tati sunt & sine arum discipuli, hosti
m intelligibili cognitione nihil est
us noster Iesus Christus dixerat, quod
estis est, non terrena, vt sumuntur
is intuitu per fidem & cognitionem
in sanctum, vnum principium, vnum
personarum semper eternum cultum
eruentissimi amoris & caritatis coe
te possunt. Ad hunc nisi mens intima
er, sed in sua ignorantia abest. Non
imitatione sufficiens, qui vna dicitur
miliaris, illis videlicet, qui semet in vi
natur, sed non omnium est in mente
imum caput eleuamus, redicimusque
olem. Aures non vident. Vt igitur con
r, sicut ex ternario vnitatis participati
um omnipotens, non duo neque vnum
mente coniunctio, neque boni prae
e praecedant, neque superentur in
i poterit operationem. Res autem
rum condiciones quadam sunt mus
sissima. Et alia quidem sunt oculi
quam rationi. Quam diuersitatem
quidam homines ceteris eosdem
us perceptibilia percipit. Numerus
mero & mensura esse non potest. Mes
hic & ternarius binarius non ad
sibi puritate simplicissima in primo
er quam antiqui sapientes intelligebat
quae ultra humanam comprehendebat
s audire plenius. Studium generat co
similitudinem, similitudo communi
dignitas potentiam, & potentia fact
arum perfectionum tam diuina
procul omne superstitiosum, praeser
per magiam intelligi volumus quam
intelligentiam rerum, quae diuina
niam coelestem non materialem, sed
oportet, vbi numerus, ordo & me
quam consonantiam inferiora coele
moniam arbitrari coelestem, ab
tibilem formare sonum. Est autem
tra distributionum corporum inu
e est, vt ternario pareatur alacritas
eriale sed spiritualia sunt omnia. In
nim harmonia mentem nec delectat
que conditionem coelestis harmoniam

notam haberet, tam praeterita quam futura cognosceret. Quis autem mihi dabitur ex mil
libus vnus, qui harmoniam hanc intelligat coelestem? Ad supercelestem mens nata est,
cuius similitudine viuut. Altra nihil intelligunt, nec sentiunt quidem, vnde nec sapien
tiam menti nostrae conferunt, nec aliquid in nos dominum habent, qui spiritu ambu
lamus, confrentes Dominum Iesum Christum omnia in sua potestate habentem, ad cui
us nos similitudinem pro viribus fideliter oportet conformare. Ipsa est enim sapientia
Dei patris, ipse est fons & origo scientiae, ipse est animi centrum, per quem facta sunt omnia,
Abeant homines temerarii, homines vani, & mendaces astrologi, deceptores mentium,
& friuola garrientes. Nihil enim ad mentem immortalem, nihil ad scientiam naturalem,
nihil facit ad sapientiam supercelestem stellarum dispositio, sed corpus in corpus duntaxat
10 suum habet imperium. Mens est libera, nec stellis subiicitur, nec earum influentias concipit,
nec motum sequitur, sed supercelesti principio, a quo & facta est & secundatur, tantum
communicat. Caetera quae tibi ad inquisitiones tuas respondenda fuerant, o Germane, sa
cratiore inclusimus scrinio, tibi soli per Narciscum exhibenda, cui & clauem tibi afferen
dum non satis scienti commisimus, ne scrinium archanis plenum sine vtilitate possideres.
Venire autem ad te personaliter hac vice nequiuimus, quoniam aliorum vocati sumus.
Disces tamen ex Narcisco mentem nostram plenius, quomodo & quando nobis ad te veni
endi facultas accedere possit. In aliis literis scripsimus omnia quae nobis ad te scribenda
videbantur. Vale nostri memor nec tui oblitus. Ex Neometi ciuitate Spirensi 24. die Au
gusti. Anno Christi 1505.

XXXV.

WOLFGANGYS HOPILIYS IOANNI TRITHEMIO AB
bati Spanhemensi Salutem.

ELEGANTISSIMAM nuper a te mi Trithemi accepi epistolam, quae nobis & iuctanda
fuit, & menti admirationem induxit, quod ipse vir doctissimus atque mihi prorsus excellen
tior, ad me formicam agrestem vitam agentem scribere non sis dedignatus, & eo argumeto
tui ad nostrum incultum ingenium animi volueris declarare affectum. Vnde vero acci
derit hoc, me coniectura scire credo. Narciscus noster scientiarum omnium bonarum dil
30igentissimus inquisitor, ea fortassis quae somniis & phantasmatibus similia sunt, maiora
quidem quam nostra paruitas praestare queat, tibi de nobis retulit, cuius tu verbis adhibes
fidem (nam qui honesto sunt animo & ingenio benigno, quaecumque de aliis audierint bona
facile credunt, mala vero tarde) impulsus es, quantum coniectare possum, vt mihi lite
ras tuas ornatissimas communicares. Habeo gratias immortales, vt pote qui tanti viri lite
teras magnifacio. Quicquid enim humanis in rebus scibile fuerit, te non latere scio, qui
cunctos hodie mortales ingenio, scientia, & experientia literaria facile superas & excellis,
quod tua scripta, & probatissimorum virorum testimonia luce manifestant clarius. Hinc
doctos omnes singulari humanitate complecteris, quini immo & eos quos fama pertulerit
in notitiam tibi quicquam callere, & si hominum sint inferiores laudibus, pro ingenita tibi
40bonitate magnificas ac plurimi aestimas. Reliqua pectoris nostri archana ex Narcisco
nostro communi amico intelliges, qui tuum immortale nomen marmoris in sculpfit
pectoribus. Quem tibi, & si non sit opus, plurimum commendo, eique persuadeas velim, pe
ricula Arislei & Alehindi vt praecaueat, quorum alter vitam miserime finiuit, alter vero
dementiam incidit, vt ex eorum opusculis facile nosti. Vale & nos ama. Ex officina nostra
Parisiense 3. Calend. Augusti Anno Domini M. D. V.

XXXVI.

IOANNES TRITHEMIVS SPANHE, WOLFGANGO
Hopilio cini Parisiensi S.

10 NARCISCVS noster ad me veniens Neometim 15. die mensis Augusti, tuas mihi lite
ras lupambule tradidit, & reliqua abs te sibi commissa explicauit. Miraris quod me is te lite
ris dignum aestimauit, putans nimis me credulum exitisse Narcisco, quasi te, priusquam ille me
accessit, non nouerim. Quantus enim sis multorum antea relatione cognoui. Tu autem probe
facis consilium imitando sapientis qui dicit: Quanto magnus es humilia te in omnibus, &
coram Deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab hominibus hono
ratur. Ipsa quoque Dei virtus & sapientia homo Christus Iesus in Euangelio sancto dixit: Om
nis qui se exalat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Excelsa est patria nostra coelestis, Luca 14.

Trithem

Opera
Historia

ad quam festinamus omnes, Christus autem Iesus via est humilis per quam itur in cœli.
 Quisquis ergo in excelsum ascendere montem æternæ felicitatis desiderat, viam humili-
 tatis non omittat. Et ideo quantumcunq; in hoc mundo siue discendo siue beneficiendo
 profecerimus, magis cogitare debemus quid nobis desit quam quid nobis adsit. Nam &
 plura nescimus quam didicimus, & plura negleximus quam fecimus bona. Quod fideliter
 considerans beatus Augustinus in quodam loco dicebat: *Laudabilior est animus cui nota est
 infirmitas propria, quam qui ea non respecta, maria mundi, vias siderum, fundamenta terrarum, &
 fastigia scrutaretur caelorum.* Et facit Hieronymus in quadam epistola: *Hæc est, in omni-
 bus sola perfectio, vera suæ imperfectionis cognitio, quia magnus ad Deum ascensus est propria infirmi-
 tatis sententia. Sacra virtus humilitas fundamentum & custos est omnium virtutum.* Erubescant
 igitur omnes elati, qui locum in cordibus suis concedunt superbiæ, cum sciant per solam
 humilitatem iter mentis esse in cœlum. Audiant qui se magnos inter sapientes huius
 mundi existimant, tunc Socratem ab Apolline sapientiæ palmam primo fuisse adeptum,
 cum post multorum studia annorum hoc se tandem scire profiteretur, quod nesciret.
 Frustra enim appellamur Christiani, si Christum non fuerimus secuti, qui propterea viam
 se in Evangelio dixit, vt conuersatio magistri, viuendi norma fieret discipuli, & illam hu-
 militatem imitetur Christianus, quam semper exhibuit Christus. Virtutum stabile fun-
 damentum est humilitas, quæ si fuerit intermissa, quid cæterarum congregatio virtutum
 nisi ruina quadam erit dicenda? Est enim primum hominis sapientiam affectantis confi-
 derare, qui ipse sit, quid intra se, quid extra. Item quid supra, quid infra, quid contra, quid
 ante se, quid post se. Hæc contemplatio quadripartitum parit fructum. Vilitatem sui, cha-
 ritatem proximi, contemptum mundi, amorem Dei. Et hæc est via ad veram sapientiam,
 quoniam sine humilitate omnis humana doctrina inutilis, cum superbia vero profus est
 contemptibilis. Omnibus ergo per studium scripturarum ad sapientiam contendenti-
 bus superbia in primis cauenda est, quoniam sicut nullus sapiens est superbus, ita qui super-
 bus est ad sapientiam nunquam perueniet. Initium enim omnis peccati superbia est in
 angelis & in hominibus. Non parit superbiæ inuidia, sed potius inuidiam superbia fa-
 cit. Non enim inuidet nisi amor excellentiæ. Amor autem excellentiæ superbia vocatur,
 quæ cum sit malum in hominibus, Deo non placet, sacra dicente scriptura: *Superbis Deus
 resistit, humilibus autem dat gratiam.* Idcirco nobis timendum est, ne superbientes cadamus, 30
 Deo permittente, leui etiam occasione, vt Sophocles ait:

Humilitas
magnum
bonum est
& Deo gra-
tia.

1000.14.

Superbia est
initium om-
nis pecca-
ti.

1000.4.

” *Ἄλλ' ἀσφραγήν κ' αὖ σίμα γενήσῃ μέγα,*
 ” *Δοκίμ' ἀνείεις αἰ δ' ἄπο σμικρῆ κ' αὖτις.*
 ” *Sed virum oportet, etsi corpus natum habeat magnum,*
 ” *Existimare posse cadere, etiam a paruo malo.*
 Et Phocylides contra superbiæ pulchre monuit dicens.
 ” *Μὴ γαυρῆ σοφίῃ, μὴ τ' ἀλκῆ μὲν ἐν πολέτῳ,*
 ” *Ἐξ ὅσῳ δὲ σοφῶς, δ' ἠγαθῶς ἀμαλ' πολέτῳ.*
 ” *Non extollaris sapientia, neq; fortitudine, neq; diuitiis,*
 ” *Vnus Deus est sapiens, potens simul, & prædiues.*

Cætera vitia in malis tantum operibus valent, superbia vero in bonis maxime ope-
 ribus est cauenda. Cum autem sit odibilis coram Deo & hominibus superbia, recte facis a-
 mice, te coram vtriusque humiliando, vt gratiam consequaris. Narciscum in inquiren-
 dis occultioribus nimis curiosum, vt vana dimittat studia, & nunc & antehac saepe hortat-
 us sum, qui nescio quid magni somnians, aureos sibi montes in breui nascituros promit-
 tit. Sinamus eum, pergat cæcus itinere cœpto, donec suo se frustratum desiderio intelligat,
 quemadmodum & cæteri ante eum omnes qui eadem fatuitate laborarunt. Fluctuare ali-
 quantum coepit audiens ex nobis earum periculum & difficultatem rerum, quas sine præ-
 ceptore insequitur. Tuarum vero petitionum ex eo recipies solutionem. Vale sanus: Ex
 Neofecti 24. mensis Augusti Anno 1505.

LIBANIUS GALLVS, IOANNI TRITHEM. SPANHEMENSIS
cænobii digniss. abbati S.

NVLLA mihi requies mentis, o pater Trithemi, donec euincamus hanc horam, non
 dixerim malorū, sed exercitationis. Ad laborē sumus nati, laboremus agēdo simul &
 patiēdo, quoniam sic penitus oportet expeditq; nobis. Nō metuas hanc hominū aduer-
 sum te inuidiam, dabit enim rebus tuis fortē in breui meliorē. Eius amore patiēter tolera,
 qui pro

via est humilis per quam iter est certum
 in aeternam felicitatis desiderat, viam humili-
 tatis mundi sine discendo sine beneficiis
 desit quam quid nobis adit. Nam de
 us quam fecimus bona. Quod si dicitur
 cebat: *Laudabilior est animus cuius non
 di, vias siderum, fundamenta terrarum, et
 quaedam epistola: Haec est inquit conu-
 gnus ad Deum ascensus est propria infir-
 custos est omnium vitium. Eruditione
 cedunt superbia, cum sciant per solam
 qui se magnos inter sapientes iustus
 entia palmam primo fuisse adque
 lem scire profiteretur, quod necesse
 non fuerimus secuti, qui propterea viam
 di norma fieret discipuli, & illam hi-
 hibuit Christus, Virtutum habitatio
 quid caterarum congregatio virtutum
 hominis sapientiam affectans conu-
 d supra, quid infra, quid contra, quid
 titum pari fructum. Vilitatem sui, &
 ei. Et haec est via ad veram sapientiam,
 inutillis, cum superbia vero procius et
 oturarum ad sapientiam contendenti-
 nullus sapiens est superbus, ita qui super-
 am enim omnis peccati superbia est
 iudicia, sed potius inuidiam superbi-
 or autem excellentia superbia vocantur,
 r, sacra dicente scriptura: *Superbia
 mendum est, ne superbiae cadamus, et
 les ait:**

magnum,

nuit dicens.

diuitis,

es.

t, superbia vero in bonis maxime opo-
 eo & hominibus superbia, recte facit
 onsequaris. Narciscum in persequen-
 studia, & nunc & ante hac saepe hanc
 tibi montes in breui nascituros promi-
 ce suo se frustrarum desiderio intellego,
 lem fatuitate laborarunt. Fluctuant
 & difficultatem rerum, quas praepa-
 recipies solutionem. Valeamus. Et

THEM. SPANHEMENSIS

bati S.

donec euineamus hanc horam, non
 sumus nati, laboremus agere solam
 obis. Non metuas hanc hominum adue-
 ni meliorē. Eius amore patietur totum,
 quipra

Tritemius,

- qui pro te mortuus est in cruce, ne contristeris, sed tacitus mente tranquilla sequere Dei cō-
 filium, quoniam aliorum vocaris. Custodi propositum tuum, neque diuitias cures, neque
 vanissimos mundi honores. Finem cogita quo tendimus, principium a vnde sumus. Tri-
 temium te precor agnoscas ter mentis acie magnum, Christianus imitando Christū, mo-
 nachus contemnendo mundum, & philosophus non admittendo perturbationem, cum
 sis ter magnus, & in Christi amore beatus tandem euades. Saturnum aliquantulum quo-
 niam tibi non satis prospere mouetur, quod & praedixeram cū praesens tecū in tuo esset cō-
 nobio, declinandum scias. Marte quidem & Mercurio in breui (crede mihi) cū bona quā-
 uis humili conditione releuaberis. Neque enim Deus te derelinquet, o Tritemi, neque Liba-
 10 nius. Audi consiliū eius quem contemnere non licet. Da locum inuidiae, meliora tibi pa-
 rantur. Post quindecim Lunas vocantem sequere nec prius. Vade nunc vocante philocry-
 pho magno caelo patefacto reuerfurus, tum aut me aut nūcium meum Neomeci videbis.
 Libros autem tuos archanorum testes caue Saturnus aspiciat. Itineri esto paratus, & nihil
 obliuiscaris corū, quae ad nostra conducunt. Silentio anacrisim serua, nec ante tempus e-
 mitte columbā. Caput erige sursum neque deflectito. Peenos linque mēdaces, vt intelligāt
 ferro quid bonum. Caue, o Tritemi, ne solis radios cauernis inducas, quoniam perniciosi
 dracones. Aerē sublimiorē non nisi semel abscondas in terram. Bobus & capris non porri-
 gas tuum panem, nec spiritum per ianuas minores emittas. Vnus esto tecum, & caue ne so-
 lus. Multitudinē fugito omnem, quia vnum est omnia, & sine vno est nihil. Manu caue
 20 ne ducas, sed baculo tantum. Aquam vino non misceas, nec sit in mensa tua panis duplex.
 Aues in sole non nutrias sed in umbra, & canibus non ostendas penitus vitrum aut specu-
 lum, quia periculosum est. Vmbra ne verberes, quoniam iniuria est solis. Formicis vtere, si
 auium captu forsitan delectaris. Lucē in aqua diuide, ne congelata stridescat. Animi quietior
 esto, nec deficias, o Tritemi, quoniam si alius nemo tui curam habere voluerit, recte Liba-
 nius habebit. Sunt nobis amici Reges & potentes, qui te nomine tantum scientes libentis-
 sime fouebunt. Nihil permittit omnipotens sine causa, nec desperandum est de summa
 bonitatis clementia. Scio quod timeas Deum, & mentis acumine sublimatus nec prospere
 mundi curas, nec formidas aduersa. Vnde talem te nactus discipulum, omnia quae mea
 sunt tibi libenter communicauit. Tu tantum in Christo manēs fidelis, in vno solo, quod li-
 cite potes, Pythagoricus esto. Vale plusquam alter ego in eo qui solus est semper. Ex san-
 cto Quintino 6. die mensis Iulii Anno 1505.

XXXVIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANHEMENSIS LIBANIO
 suo praepatori vnico salutem.

- LITERAS tuas dulcissimas, praepceptorum optime, 14. die mensis Iulii apud Coloniam
 Agrippinam, vbi conuentus celebrabatur Alemantia principum, Rege nostro praesen-
 te, accepi, legi, & intellexi. Sequar consiliū quod dedisti, tamen si grauissimum futurum
 40 sit murmur inter nostros, quorum in me lingua bacchabitur. Melantius torum eum suis
 in nos malum suscitauit, quem non dubitamus casurum in foueam quam parauit. Paria
 nobis consuluit tuis noster Astrophilus dictis, nec in vno quidem deflexit sententiam. Vo-
 cauit me princeps Marchio Coloniae, & obtinuit vt cum eo vadam, ad tempus mansurus in
 Marchia. Tua custodiam non modo praepcepta, sed & consilia pro viribus ipsa. Bobus & ca-
 pris foenum subtraxi, & magnum mihi cum similibus bellū, sed haecenus victor euasi. Magno
 tui desiderio feruet Ioachim Brandenburgensium Marchio, princeps aeterna memoria di-
 gnus, iuuenis annorum vnus & viginti, peritus lingua latina, & studiosissimus verae sapi-
 entiae amator. O si vnquam fieri posset, vt te coram videre & alloqui mereretur. Huma-
 50 nissimus est princeps, & qui discere non solum non erubescit, sed & maxime cupit. Vellem
 ad eum scriberes quam primum, a nobis argumentum sumens, mitteresque aliquid ex of-
 ficina Pelagii. Ita velim agas, quatenus vter nostrum exierit prior, qui remansit alterius sui
 haeres esto. Consolationibus tuis fortior mens facta est, tibi que vicem reclinat libens
 quam debet. Ora mecum, precor ad DEVM, vt quod volumus, maximeque velle debe-
 mus, nobis ille concedat. Scribo sapienti & DEO dilecto sacerdoti, qui nos iuuare
 potest precibus & votis, vt mens reformetur inuersa, sit vnum in amore & cognitione
 vnus summi boni, PATRIS, & FILII, & SPIRITVS Sancti, gratiam assecuta
 principii, a quo multitudine labitur, vnitatem ad ipsum reformatur. Vtinam o praep-
 ceptorum omnium post DEVM fidelissime, vel nunc tandem fieri possit quod
 optau-

Rr 4

optau-

optauimus sepe, quo nobis veros & sanctos liceret imitari sapientes, qui per abstractionem sibi veraciter vnitum cum ardentissimo amoris desiderio in Deum salutis tramitem tenuerunt. Quid nobis & mundo, qui hinc velociter migraturi sumus? Ecce quam mihi amatores mundi mercedem tribuere, quā Deo seruire prælatos monachorū sine mundo non potui. Nihil vnquam vt nosti, quā suū mundanū, nihil amari terrenū, omnes mundi voluptates fugi atq; despexi, & persecutionem ab hominibus sustinui gratis, sine merito, sine causa, sine culpa. Deus autem omnipotens cui soli placere cupio, hāc super me tribulationem nec iniuste nec sine causa permisit, cuius bonitati gratias ago, quia in veritate cognoui hanc æmulum aduersum me iniuriam non parū mihi prodesse. Accipio quod meum est cum patientia, quantum indulserit Dominus Iesus: ipsi qui nō merenti coram hominibus intulere contumeliam, viderint quo zelo ad inferendam fuerint inducti. Non moueor iniuria mihi facta, dum videor mecum, sed cum tranquillitate mētis dicere possum: Conscia mens recti, famā mendacia spernit, sciens verum quod illi in vitium credula turba sicut. Nil de me dubites amantissime præceptor, faciam pro viribus quod Christi decet amatorem atq; discipulum, feramq; mentē tranquillā quā nobis ferenda proposuit. Quid ni ferrem patienter, qui & Christianus sum & monachus, magnā non ignarus mercedis. Tu pro me ora ac vale. Hæc scripsi ex ciuitate Neometensi vicesima die mensis Augusti, & per Narciscum medicum Parisios in domum Caroli Bouilli de sancto Quintino oriundi Theologi, quem nosti, amici nostri, tibi præsentanda ordinaui, nec dubito quin fideliter ad te perferentur. iterum vale. Anno Ahrifti 1505.

XXXIX.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPAN. CAROLO BOVILLO DE S.
Quintino theologo Parisensi S.

SVBRATVS sum, Carole Bouille, harū latori Narcisco, quod nos te incio Parisios exiit, quia tuas volebā habere literas. Te tamen bene valere nunciavit, à quo statum rerū nostrarū, & quid super his mente geramus, auditurus es. Memorē te facimus promissionis tuæ nobis anno factæ priore, cum in nostro nobiscum esse cœnobio Spanhemensi per dies 14. vt quæstiones illas sacræ scripturæ profundissimas, quarum capita dudum in Spanheim consignauimus, quam primum absoluas, nobisq; vt pollicitus es trāsmittas. Erunt enim perpetuum apud nos memoriale nominis tui, & mutue testimonium dilectionis. Valde nos delectant omnia quæ in literis explicaueris, quoniam veterū more doctorū solidus es & veritatis enucleator lucidus, neq; verborū multiplicatione superfluus, neq; deficiētia in his quæ fuerint necessaria recusus. Ea quæ de intellectu scripsisti & mihi cōplacuerūt & multis. Continēt. n. verā Christianorū theologiā, purā & absolutā, quæ mētī cognitionē & affectui cōfert summi boni desiderii, cōsistens in se pura, integra & cādida, sine cicatricibus, exterarum traditionum. Nūquam mihi placuit quorundā curiositas, qui humana commiserunt diuinis, & sacrā scripturam, quæ & pura & sibi sufficiens est & nobis, gentiliū loquacitate commaculant. Cōtra quos beatus Hieronymus in epistola loquitur ad Damasum Papam. De scripturis disputantem non decet Aristotelis argumenta conquirere, nec ex flumine Tullianæ eloquētiæ ducēdus est riuulus, nec aures Quintilianī flosculis & scolarī declamatione mulcēdæ, sed pedestris & quotidianæ similitudinis & nulla lucubratione redolens oratio necessaria est, quæ rem explicet, sensum edisserat, & obscura manifestet. Scriptura enim Dei manifesta est, testimonium Dei lucidum est, sapientiam præstans paruulis. Non egent literæ diuinæ plicis, non inuolucris, non replicis, quia hæc nō sapientiam præstant paruulis, sed eorum animos in confuso relinquunt, & per omnem vitam mentes hominum aberrare compellunt. Non qui plicant, non qui replicant, sed qui explicant & elucidant me (sacræ scriptura inquit) vitam æternam habebunt. Vale, ex Neometi, 22. die mensis Augusti. Anno Christianorum 1505.

XL.

IOAN. TRIT. DILECTIS IN CHRISTO SORORIBVS, RICHMODI ABBATISSÆ, ac vniuerso conuentui monasterii S. Laurentii in Sebach salutem.

ITER crastino versus Marchiam diuina miseratiōe assumpturi, scribere vobis priusquam Neometim exiremus, o charissimæ in Christo filiæ necessarium fore iudicauimus & oportu-
portunum,

imitari sapientes, qui per abstractionem desiderio in Deum salutis transeunt. Migraturi sumus? Ecce quam mihi a praelato monachorum sine modo non, nihil amari terrenum, omnes mundi nominibus sustinui gratis, sine demeritis cui soli placere cupio, hanc superstitiosius bonitati gratias ago, quia in veniente non parum mihi profecit. Accipio quod minus Iesus: ipsi qui non merenti curam celo ad inferendam fuerint indocui. Nunc cum tranquillitate metis dicitur proficiens verum quod illi in virtutum exceptor, faciam proviribus quod Christi tranquilla quae nobis ferenda propositum & monachus, magna non ignota ex civitate Neometsen viciniam deos in domum Caroli Bouilli de sancto Ostri, tibi praesentanda ordinari, nec de Anno Christi 1505.

CAROLO BOVILLO DE
arisiensi S.

Narcisco, quod nos te inficio Parisi bene valere nunciavit, à quo dicitur es. Memor te facimus pro nobiscum esse cenobio Spahmense profundissimas, quarum capita domini in as, nobiscum, ut pollicitus es transmittas. Et mutue testimonium dilectionis tuas, quoniam veteri more doctorum multiplicatione superfluo, ex parte de intellectu scripsisti de mihi copiose cogita, pura & absoluta, quae meum cogitans in se pura, integra & candida incolavit quorundam curiozitas, qui hunc pura & sibi sufficiens est & nobis, gentis Hieronymus in epistola loquatur ad decet Aristotelis argumenta conquisitriulus, nec aures Quintilianus solent & quotidianae similitudinis & nullatenus explicet, sensum edisserat, & oblectamentum Dei lucidum est, spiritum non inuolucris, non replicis, quibus confuso relinquunt, & per omnia replicant, non qui replicant, sed qui vitam aeternam habebunt. Vale. No. 1505.

ORORIBVS, RICHMODI
sterii S. Laurentii in

ne assumpti, scribere vobis principaliter necessarium fore iudicamus & oportet.

- oportunū, quatenus & vos ex nobis consolationē, & nos ex vobis orationum suffragia ad Deum haberemus. Hortamur ergo vos in Domino Iesu Christo cui estis desponsatae, ut iuxta normā cenobitica in stationis digne semper ambuletis, conuersationem in monasterio habentes puram, sanctam & immaculatam, sicut virgines decet caelesti consecratas regi. Mentes vestras in lege Domini quantum est possibile semper occupate, lectionibus diuinarum scripturarum cum dulcedine diuini amoris insistentes, ut inter laborandum manibus nunquam vobis desit materia sanctorum meditationum. Omnia huius mundi oblectamenta nobis interdicta sunt, quibus & spontanea voluntate vos renunciaſſe constat, dum in professionis vestrae primordio clara voce vnaqueque vestrum decantauit. Regnum mundi & omnem ornatum saeculi contempſi propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidi, per spem fidei certissimam, quem amavi, in quem credidi, quem dilexi. Non licet vobis repetere quod semel pro Christi amore spreuistis, sed oportet vos in contemptu mundanorum perseuerare vsque ad mortem, ipso saluatore nostro in sancto Euangelio dicitur. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Mūdum ergo & quicquid in eo est pulchrum & amabile, vobis pro Dei amore semel contemptum amplius diligere nō licet, nisi cum stultis virginibus à thalamo sponsi repulsam, & cum spiritibus apostaticis aeternā vilitis accipere damnationem. Mementote charissima in domino filiae cui promiseritis fidem, & sic in omni puritate mentis & corporis viuite, ut per bonorum exhibitionem operum in desiderio diuini amoris iugiter feruentes, post huius vitae terminū ad eum possitis peruenire. *Nolite diligere mundum, ut sanctus Ioannes ait, Neque ea quae in mundo sunt. Nam si quis diligit mundum, non est charitas Dei patris in eo. Transit autem mundus, & omnis concupiscentia eius: qui facit voluntatem Dei, manet in aeternum.* Hoc autem scitote filiae, quoniam Dei amor & mundi pariter in vno corde habitare non possunt, quemadmodū & oculus coelum pariter & terra simulque minime contactur. Mari iuste comparatur hic mundus, quia falsitatibus nimium est amarus, variis tentationibus & aduersitatibus inquietus, & reptilibus vitiorum vbique plenus. Hoc mare magnū & periculosum mortalibus, vos o filiae ad monasterium fugiendo per Dei misericordiam euasistis, deumque in puritate cordis amando calcastis ipsum mare saeculi, pompis omnibus in professionis vestrae primordio renunciaſtis. Vnicuique vestrum summopere est cauendum, ne mentem saeculi vanitatibus implicet, quia nihil prodest corpore fugisse mūdum, si cor adhuc in eius amore occupetur. Euasistis mundum propterea corpore, ne qua mentem occasio in eius amorem colligaret. Est autem homini sua cupiditas quasi tempestas maris, cui si peccando consenserit, siue sit in monasterio siue extra, mundanus est, & maris obruitur fluctibus. Si Deum amando cupiditatis mundi resistis, ambulas supra mare perueniesque ad salutem. Si autem post concupiscentias tuas ambulaueris, tempestas maris procul dubio absorbebit te. Mundus enim amatores suos demergere in profundum inferni consuevit non portare, & nemo unquam mundo credidit non deceptus. Contemnendus ergo nobis est mūdus o virgines Christi, & nihil penitus diligendū, non diuitiae, non honores, non gaudia, non voluptates, non colloquia hominum, non salutationes, non munuscula, non laudes, non carnis solatia, non aliquis in vestitu ornatus. Vestrae sunt diuitiae Dei amoris, & purae conscientiae testimonium, quibus acquirendis conseruandisque omni studio vobis semper est inuigilandū. Nec decet vos Dei filio desponsatas, virginisque Mariae eius intactae genitricis pedessequas, in aliquo curam habere de mundo rebuſque caducis, sed hoc solum providere omni tempore debetis, ut ei complacere possitis, cui vosmetipsas obtulistis in holocaustum. Honores autem sunt ieiunium, abstinentia, & concupiscentiae lachrymae, hominumque secularium & extraneorum omnium declinare conspectus, detestari colloquia, salutationes spernere, munuscula & epistolas familiares contemnere, & nihil mundanum penitus amare. Gaudia & voluptates monialium sunt lectionibus diuinarum scripturarum insistere, sanctis se meditationibus occupare, orationi semper intendere, macerare carnem, mentem sacris ornare virtutibus, & nullum tempus infructuosum expendere. Ornatus autem virginum claustralium humilitas est & puritas cordis, sine quibus nemo Deo placuit unquam. Christus enim Iesus omnipotentis Dei filius, iustificator fidelium animarum, sponsus vester est, cui vos mente & corpore fideliter seruituras in puritate perpetuo mancipastis, vestrum in vobis ornatum requirit, non carnis sed cordis, non corporis sed mentis, non vestium sed virtutum, non exterioris pulchritudinis sed internae puritatis. Huic vos, o virgines ornate non mundo, huic placere satagite non hominibus. Quotiescunque virgo monialis se hominibus, ut placeat in oculis eorum vestibus cultioribus exornat, Christo Iesu, cui desponsata est

Matth. 10.

1. Ioan. 2.

Nihil fallacius est mundum.

contumeliam facit. Ornatus enim tuus est spōsa Christi, homines fugere, & sicut diximus, ad fenestram colloquia declinare. Dicit namq; S. Ambrosius: *Vbiq; sit in virgine comes singularum virtutum pudor, qui in diuino debet esse cum virginitate, quo & risus arceatur, & uirginalis seruetur honestas.* Sit sermo virginis prudens, modestus & rarus, non tam eloquentia pretiosus quam pudore. Mirentur omnes virginē tacente eius verecundiam, & loquente prudentiam, in moribus quoque religiosissimæ vitæ prædicet disciplinam. Sit cor tuum, o sponsa Christi monialis & virgo, ab omni labe concupiscentiæ mundanæ purum, sit ab omni macula inordinatæ affectionis mundum, vt præter Iesum nihil in hac vita cogitet, nihil præter eius dulcedinem amer. Dulce nomen Iesu quoties fuerit loquendum in ore tuo resonet, mens iugiter in eius amore tota suspiret, nulla in hoc mūdo quaratur præter Iesum consolatio, iugis memoria Iesu in corde virginis habeatur. Hoc enim Christi sponsam maxime decet, in eius amore cor suum & non aliunde iugiter occupare, vt veraciter in eius memoria æstuans dicere possit: amore languero, non mundano sed cœlesti, non carnali sed spiritali, non alicuius hominis mortalis, sed Iesu Christi Regis æterni, qui iudex est omnium viuentiū & mortuorū, de quo sanctus martyr Ignatius in quadam epistola dicebat. Amor meus crucifixus est. Et monialis virgo sciens amorem suum esse DOMINVM IESVM Christum, & eum pro nobis omnibus miserabiliter crucifixum, semper in exercitio eius amarissimæ passionis legendo, meditando, & compatiendo versetur, nec diem transigat vllum in quo tanti amatoris & sponsi pro se habitos labores ad minus non semel recogitet. Vera enim Christi amatrix non est quæ mentem suam in eius amarissima passione vsque ad lachrymas meditando non occupat, sed risibus & leuitatib. mundi potius dedita, sacratissimi domini sui & sponsi obliuiscitur. Quemadmodum vero in memoria dominicæ passionis vos vtiliter exercere debeatis, & dudum ex nobis audiistis & sermonibus multis. Maximum enim deuotionis fructuosissimum spiritalis profectus exercitium, memoria est iugis Christi in nos beneficiorum. Vt ergo placere ipsi possitis soli cui vos deuouistis, omnia quæ sunt transitoria pro eius amore vobis contemenda sunt, quia non potestis Deo seruire, & mundi vanitatibus intendere. Orate pro me dulcissimæ in Christo filiæ, vt omnipotens incolumē me reducat, & in sua voluntate sanctissima vbique custodiat. Daturus iniuriatibus locum pergo in regionem longinquam, de reditu mei die incertus. In Christo valete. Ex Spira 26. die mensis Augusti Anno Christiano 1505.

Vera meditatio passionis Christi est meminisse beneficiorum eius.

XLI.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII S. MARTINI IN SPANHEIM PRIORI & Conuen. suis in Christo filiis & fratribus amatiss. salutem & cba.

CVM Neometim vicesima septima die mensis Augusti Marchiam intraturi hanc Brandenburgensem, egredere mur, propositi fuerat nostri ante festum sancti Martini reditum maturare, nosque Budorim ad Sereniss. conferre principem quousque temeritas æmulorum in nos debito sine terminaretur. Venientes autem in Berlin Marchionis illustrissimi oppidum residentia cōtinua, vndecima die mensis septembris, clementer ab eo sumus suscepti, munifice quoque tractamur, cuius voluntati cum reluctari non debeamus, vsque ad festum Paschatis manere cum eo consensimus, & quidem non sine cōmodo nostro sicut confidimus. Verum ne vos mutatio propositi necessaria lateret, orireturue sinistra de nobis aliqua inter vos suspicio, fratrem Theodoricum capellanum nostrum, harū portitorem literarum ad vos mittere decreuimus, quo statum nostrū referēte per omnia cognoscetis. De reditu autē nostro ad monasterium meum Spanhemēse fratres hoc vobis quod sapius mandauit iterum denuntio, nihil temere futurum, sed omnia cum matura deliberatione & amicorum consilio facturum sum. Si vultis me Patrē habere vobiscū æmulorum meorum conspirationes delinate: quod si contempseritis, quicquid inde securum fuerit, non mihi sed vobis imputandum noueritis. Ego enim & meliori conditione viuere, & cum maiori tranquillitate Deo seruire possum extra Spanheim, quam apud vos potuerim vnquā, si propriē vellem, vtilitatis commoda sectari. Sunt reges & principes mihi & nori & compatiētes non pauci, quorum fauore non solū iniurias vindicare possem si vellem, sed etiam statui meo sufficientem prouisionem inuenire. Sed amore illius qui pro nobis mortem in cruce sustinuit, neq; vindicare contumelias mihi factas, neque vos deserere volo, nisi forsitan deserar primū à vobis. Quod si factum fuerit, non me propter me, sed potius propter vos tam diu per incerta vagatum experiemini. Ducem quoque vestrum mihi sine demerito infensum ad agnitionem veritatis reducite, & quam temere in nos

ILIARES

hrifti, homines fugere, & sic dicitur
mbrosius: *Virginitate, quo & risu arcum, & virginitate*
modestus & rarus, non tam eloquenti
acente eius verecundiam, & loquenti
ta prædicet disciplinam. Sic coram
on cupiditate mundana parum, sed ab
præter lesum nihil in hac vita cogit
n lesu quocies fuerit loquendum in
et, nulla in hoc mudo queratur præter
ginis habeatur. Hoc enim Ciriaco
aliunde iugiter occupare, vt resister
ngueo, non mundano sed ecclesiasti
lis, sed lesu Christi Regis æterni, qui
ctus martyr Ignatii in quadam epist
virgo sciens amorem suum esse DOMI
ous miserabiliter crucifixum, semper in
tando, & compatiendo versatur, me
ni pro se habitos labores ad minus non
t quæ mentem suam in eius amarissimâ
apat, sed risibus & leuitatib. mundi
oliuiscitur. Quemadmodum vero in
debeatis, & dudum ex nobis animum
s fructuosissimum spirituales prædicat
fiorum. Vt ergo placere ipsi possitis
a pro eius amore vobis contentam
atibus intendere. Orate pro me, & doli
reducat, & in sua voluntate consistam
go in regionem longinquam, de tribus
s. die mensis Augusti Anno Christiano 1505.

RTINI IN SPANHEIM PRIN
ibus amantiss salutem & c.
Augusti Marchiam intraturi haec ob
t nostri ante festum sancti Martini red
onferre principem quousque commenda
entes autem in Berlin Marchionis illa
die mensis Septembris, clementer ad
us voluntati cum reluctanti non deb
sensimus, & quidem non sine cõse
o propositi necessaria lateret, oronem
Theodoricum capellanus nostrum
mus, quo statum nostrum referret per
sterium meum Spanhemense frans hoc
l temere futurum, sed omnia cum
sum. Si vultis me Patrẽ habere vobis
od si contempseritis, quicquid inde lo
ueritis. Ego enim & meliori conditio
e possum extra Spanheim, quam quã
ommoda sectari. Sunt reges & principes
fauore non solũ iniurias vindicare
rouisionem inuenire. Sed amocellam
dicare contumelias mihi factas, neque
ois. Quod si factum fuerit, non me pro
vagatum experiemini. Docem quoque
em veritatis reducite, & quam tenete
in nos

in nos processerint mendaces instruite: si quo minus, ecce iterum denuntio vobis illũ non me habiturum dominum, qui me non habet prælarum, neq; illius me subiiciam imperio, qui iniustitia & tyrãide armatus, Dei iustitię non vult esse subiectus. Palatinis faui rebus, propterea persecuti sunt me gratis: quid facturi sunt æmuli si dixerõ, sed & fauebo quãdiu in me spiritus resederit vita? Dominum & defensorem cœnobii mei, nobis vt nostis principem semper clementissimum Philippum Palatinum, in his quæ non sunt contra Dominum vniuersorum nõquam potero denegare. Vnicuique suum ius inuiolatum permittã. Valete fratres & orate pro me in terra constituto aliena. Ex Berlino 20. die mensis Octobris Anno 1505.

10

XLII.

SERENISSIMO INVICTISSIMO QVE PRINCIPI, PHILIPPO COMITI Palatino, Rheni, Banarięq; Duci, principi electori, Ioan. Trit. S.

SERENISSIME princeps, manere in Marchia diutius quã proposuerã cõpellor, excellẽtissimi principis loachim Marchionis imperio detentus, cuius sanctissimæ voluntati non debeo reluctari. Multa enim clementia paruitatem meam prosequitur, & magna sapius postulatione instringit, cupiens ne ante festum Paschatis hinc recedam. Ea tandem cõditione interposita manere in Pascha consensi, vt nuncio cum literis ad tuam Serenitatẽ misso, à te quoq; manendi potestatem impetraret. Quocirca cum facile impetraturus sit à tua excellentia quod postulat, ego clementiam tuam quam humilime duxi roganã, quatenus interea super fratres & monasterium meum pietatis dignetur habere respectum, ne temeritas æmulorum in oues quoq; prorumpat, quæ pastori non peperit. Me quidem sine causa innocentem persecuti sunt, & odio me gratis habuerunt, propterea de consensu tuæ serenitatis volens declinaui ad tempus, quo mihi vtilius cum mora paretur cõsilium. Te autem sereniss. princeps, æmulorum meorum temeritas non latet, qui vnde moueantur contra innocentem examussim consideras. Nec opus est mores hominum tibi describere notissimos, vtpote qui animos suos tuis rebus aduersos, & tempore illo quo hostes seuerunt in populum tuum satis demonstrarunt, & nunc quoq; per sequẽtes propter tuum in me fauorem innoxium clandestine sub specie boni non abscondunt. Ego autem eorum proteruiam patientia vincam, & ipsi tandem in suo liuore tabescent. Vale princeps magnifice. Ex Berlino 20. die Octob. Anno 1505.

20

30

XLIII.

IOANNES TRITHEM, IACOBO TRITEMIO, fratri dulcissimo S.

Si vales bene quidem est. Nos enim miserante Deo valemus. Neometim intraturi huc 27. die mensis Augusti cum nostra familia curru exiimus, te adhuc in Colonia constituto, & vndecima die mensis Septembris oppidum residentię Marchionis Berlin dictum intrauimus. Erat autem in venatione princeps veteri tum consuetudine occupatus. Altera mox die nũcius mittebatur ad eum, qui nos venisse intimaret. Qui vt me adesse cognouit, lætatus est, nunciumque interrogauit, cur te non adduxerim mecum. Viuimus nunc in terra quidem aliena sed optima, omnibus corpori necessariis copiose referta. Princeps nobis munificus & clementissimus est, de cuius prouidentia in omnibus quam largissime sumus prouisi. Redire ad Rheni partes circa festum sancti Martini disposuimus, sed principis instantia nostrum mutauit propositum, eoq; perduxit, vt manere vsq; in Pascha cõsenserimus. Propterea te hortamur, vt ad nonum te castrum conferas, ibi cum Ioanni Damio fideli nostro mansurus, donec veniamus. Nolumus te lauare laterem, & seruire carentibus cerebro, sed optamus potius studio te occupari literarum, & maxime diuinarum, per quarum scientiam mens in cognitionem & amorem summæ veritatis confurgit. Curiositatem fugitare non pudeat, illasque deestare scientias, quæ diuino repugnant amori. Est enim magna inter curiosum & studiosum hominem differentia. Curiosus enim earũ rerum cognitione cupidus est, quæ nihil ad eum pertinent, nihilq; vtilitatis honestæ cõducunt. Studiosus autẽ earũ rerum scientia cupidus est, quarũ cognitio ad animum nutriendum ornandumq; liberaliter & ordinatione pertinẽt honesta. Studiosum non curiosum te esse cupimus, quoniam vt sanctus Bernardus ait, primus superbix gradus curiositas est, gratiæ spiritus sancti contraria, cuius doctrina non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. Propterea dicit scriptura: *Aliora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.* Recl. 1. 25.

40

50

Curiosus.

Studiosus.

Recl. 1. 25.

Si enim fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis. Necessaria & vtilia nobis discenda sunt, quorum scientia mentem à terrenis segregatam, & in cognitionem summæ veritatis illuminat, & in amorem sempiternæ bonitatis inflammet. Stultum est omnis vtilibus & necessariis vana & inutilia discere, & creatore neglecto circa creaturas mentē occupare. Perluberrima Christi humilitate contempta, vt docti videantur & magni, diligentissime pergoras, & ceteri huiusmodi senserint, quos constat à cognitione & doctrina summæ veritatis longe fuisse alienos, quasi nobis desint ex nostris philosophi & viri doctissimi, per quorum imitationem oporteat fieri desides, vt merito gentilium sapientia, necessarioq; nobis videatur exponēda. Multos habemus gentilium philosophis meliores, quorum debemus imitari doctrinam, sanctos videlicet Christi Apostolos, Petrum, Paulum & Ioannem, eorumque sequaces, Origenem, Athanasium, Hilarium, Irenæum, Chrysostomum, Basilium, Eusebium, Firmianum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Gregorium, Bedam, Rabanum, Bernardum, & reliquos catholicæ fidei doctores, quorum certa de veritate sapientia Christianas mentes ad iustitiam imbuit, intellectum veraciter illuminat, charitatem format, animasq; viuificat. Hos pro viribus imitare sapientes, & eorum libros legēdo discēdoq; vtilia sæpius reuolue, nec tempora iuuentutis tibi data inutiliter transire patiaris. Otium vt perniciosam animi pestem fugito, quoniam industria & studio maxime contrarium est, mentemq; vt ferrum rubigo consumit. Occupandū est bonis studiis ingenium, & veræ sapientiæ desiderium altius inferendum, vt cum senectus aduenerit, mens cœlestibus informata doctrinis ad quaslibet fortunæ facies armata consistat. Neque fratrem te nos imitari pigeat oramus, qui annorū vitæ transactæ, vt nosti, tempus omne studio scripturarum vsq; ad inuidiam ranarum impendimus. Quod nisi fecissemus, vbi nunc, fortuna sciūte in nos frater, puras nisi vbique iaceremus: Nam etsi parum euasimus docti, consistere tamen in nobis Deo iuuante didicimus, variosque & fallaces fortunæ contemnerē vultus, & intelligere quis sit ignorantia finis. Quæ nostra sunt nemo tollet à nobis, quippe qui nostra nobiscum portare didicimus, omnis parui iacturam terreni facientes. Neque huius vitæ nobis defutura timemus necessaria, promissum Dei in sancto Euangelio certissimum habentes, quoniam ipsi cura est de nobis, & quærentibus in primis cœlestia, nec victus penuria continget nec amictus. Vnde fratrem te hortamur, bonorum imitare studia, non ad vanitatem & quæstum, sed mentis ad cultum, quo lumē veritatis agnoscas, agnitum diligas, dilectum sine fine possideas. Iterum otium fugias monemus, quoniam in desiderijs est omnis ociosus, & multorum scaturigo vitiorum, anima inimica est otiositas. Emollit otium vires, lumenque mentes exterminat, & hominem viuum trunco similem reddit profusque inutilem. Nemo vnquam factus est otio magnus, nemo doctus, nemo excellens aut memoria immortalis. Quomodo viuit qui nemini viuit? Viuit autē nemini qui semper est otiosus. Ad agendum nati sumus, quoniam natura quæ nobis tempore nihil pretiosius dedit, otium & vacuum abhorret. Post laborem quies & non desidia tibi sit quantula sufficit, quatenus ad agendum fortior consurgas, non vt remissio labore penitus otio torpescas. Ama studium sanctarū scripturarū, & nunquā eris otiosus. Nam q̄ carnalis amator ille de suo dicebat amore, nos in studio scripturarū comprobauimus verum. Qui non vult fieri desidiosus, amet. Amor verus nunquam est otiosus. Sed vale. & ama bona, honesta & vtilia. Iterum vale, Ex Vrsulo in Marchia Brandenburgensium, 20. die mensis Octobris, Anno Christianorum 1505.

*In religione
discenda, a
p̄fatica do
ctrina & nō
philosophia
tenenda est.*

*Matth. 6.
Luc. 12.*

*Otium quā
malares sit.*

XLIIII.

IOANNES TRITHEM, ABBAS SPANHEMENSIS,

Rogero Sycambro salutem.

MISVS RVSCAPELLANŪ meum ad partes Rhenanas optime Rogeri, me ipsum prohibere non potui, quo minus literis te nostri status ratione facerem certiorē. Viuius hic per Dei misericordiā corpore sani, non vltimo apud principē loco habitū, doctorū tamē virorū solatio pene destituti. Homines quidē boni, sed nimis barbari & indocti commensationib; & potationibus magis dediti q̄ studio bonarū literarum. Rarus hic homo studio deditus scripturarum, sed quadam innata eis rusticitate conuersantes otio gaudent & poculis. Mihi autem satis admodum incolarum placent mores, quoniam magna feruent in religionem Christi obseruantia & deuotione. Dei templa visitant diligentissime, festa sanctorum

Necessaria & vilia nobis dicitur da sunt
 & in cognitionem summa veritate
 met. Stultum est omnia vilius hanc
 to circa creaturas mente occupant
 huius tempestatis curiositas est, qui se
 videantur & magni, diligenter pe
 xagoras, quid Democritus, quid Pytha
 a cognitione & doctrina summa veritate
 philosophi & viri doctissimi, per quos
 tilium sapientia, necessarios; nobis
 philosophi meliores, quorum doctrina
 olos, Petrum, Paulum & Iohannem, ce
 um, Irenaeum, Chrysostomum, Iulianum,
 um, Augustinum, Gregorium, Bedam,
 ei doctores, quorum certa de veritate
 intellectum veraciter illuminat, charitate
 nitare sapientes, & eorum libros legendo
 mentis tibi data inutiliter transire possit
 quoniam industria & studio maxime oc
 tit. Occupandum est bonis studiis ingenium
 tum senectus aduenit, mens concub
 ies armata consistat. Neque fraterne
 facta, vt nosti, tempus omne huiusmodi
 s. Quod nisi fecissemus, vbi nunc sumus
 mus: Nam et si parum euasimus disti
 s, variofque & fallaces fortuna conuen
 . Quae nostra sunt nemo tollet à nobis
 omnis parui iacturam terreni faciemus
 aria, promissum Dei in sancto Evangelio
 obis, & quarentibus in primis excelsis
 fratrem te hortatur, bonorum imitate
 ad cultum, quo lumē veritatis agnoscit,
 tum otium fugias monemus, quoniam
 irigo vitiorum, animae inimici otio
 terminat, & hominem viuum morosum
 m factus est otio magnus, nemo doctus
 modo viuit qui nemini viuit? Viuit autē
 sumus, quoniam natura quae nobis im
 orret. Post laborem quies & non delicta
 ortior confurgas, non vt remissio laboris
 igitur, & nunquā eris otiosus. Nam
 studio scripturarū comprobamus ve
 erus nunquam est otiosus. Sed vale. In
 in Marchia Brandenburgensi, anno 1505.

IOANNIS TRITHEMII

sanctorum reuerenter concelebrant, & indicta eis ieiunia tenacissime obseruant, tanto
 que sunt in Dei cultu feruentiores, quanto cum nouissimis Germaniae populis ad Chri
 sti fidem noscuntur conuersi. Solus bibendi excessus nomen virij non habet, quanquam
 & multi apud eos reperiantur abstemij, & advenae Francones & Suci, vt frequenter su
 mus experti, plus in potationibus excedant quam indigenae terrae. Tu autem Rogeri De
 um ora pro nobis, vt cum salute hinc tandem egredientes ad patriam reuertamur, non
 quod Marchiae laboremus tadio, summe enim nobis placet, sed vt reuersi ad Rhenum ne
 gocia nostra sine debito terminemus. Facilis enim pro Christo nobis obliuio, quoniam
 vbicunque fuerimus in Domini voluntate nos esse in patria arbitramur. Ante festum
 10 Paschatis non videbimus Rhenum, quia serenissimo complacendum est principi, qui vt
 maneremus diutius quam nostri propositi fuerat, insterit. Hac te scire volumus. Tu si
 quid habes rescribito & vale nostri memor. Ex Berlino 20. die mensis Octobris Anno
 Christianorum 1505.

XLV.

IOAN. TRITHEM. IOAN. VIGILIO SVNSZHEMIO,
 Vir. Iur. doctori S.

LITERAS & meas & principis Marchionis prolixioris more in Marchia mei excusato
 20 rias misimus ad serenissimum principem Philippum comitem Palatinum per ma
 nus capellani nostri Theodoric, tibi quidem notissimi, quas principi exhibere tui sit offi
 cij precamur. Quae circa me aguntur ex latore intelliges: quomodo nobis Marchia placeat
 his accipe paucis. Terra quidem bona est & fructifera multum, sed laboriosis indiget cul
 toribus, cum & ipsa sit vasta, latitudine ampla, & rustici pauci atque pigerrimi, potationi
 bus & ocio magis quam laboribus dediti, de quibus dicere possumus: Marchianitis festi
 utates & ocia pauperiem, ieiunia morbos, & potationes mortem accelerant, quoniam in
 his tribus plus quam ceterae nationes Germanorum, videtur excedere. Sunt enim homi
 nes quasi natura ad ocium nati, & multis diuorum festis laborare vetantur, perpetua ino
 pia prelli, maxime qui morantur in rure. Ieiuniorum vero sunt omnium quos vidimus
 30 obseruantissimi, & in hoc vno laudabiles pra: multis merito aestimandi. Sed maior eorum
 multitudo potat. onibus nimium dedita, meritum ieiunandi turpiter commaculat, vsque
 adeo, vt hic pene nihil aliud sit viuere quam comedere & potare. Hac de moribus gen
 tis. Nihil hic noui, nihil agitur rari, nisi quod inter Ducem Magnopolitanum & Lubecen
 ses grauissima similitates oriuntur, quae nisi amicorum consilio fuerint extinctae, in bellū
 certe confluent. Princeps autem meus sereniss. Marchio, cuius fororem dux est habitu
 rus vxorem, vices suas interposuit, multum pro concordia laborauit. Quo mediante in
 ducia facta sunt vsque in pascha. Interea pax est, interdum pacis fiducia nunquam. Bonā
 serenissimi principis nostri Palatini valetudinem abs te scire cupimus, apud cuius maicla
 rem necessariam nostri moram oportune reddas excusatam. Vale, ex Berlino 20. die mens
 40 is Octobris. Anno Christianorum 1505.

XLVI.

IOANNES TRITHEM. AB. SPANHE. IOANNI
 Damio monacho S.

SCIRE te volumus amantissime frater, quod miserante Deo in primis bene valemus,
 sumusque apud sereniss. principem Marchionē bona conditione habiti, cunctisq; ne
 cessarijs abundantissime prouisi, cuius voluntati annuentes, manere hic vsque in Pascha
 promissimus. Fratri autem nostro M. Iacobo Trit. scripsimus, mandantes ad Nouum ca
 strum se conferat, ibi mansurus tecum, donec & nos veniamus. Interea maneat tecum
 50 pietate magistræ, ne diutius salutaribus intermissis studijs habitare cum acatastatis cere
 bro & memoria carentibus infructuose, vt haecenus, compellatur. Ingratis enim seruire
 molestissimum est, & nimis graue vt fructu suo fraudetur obsequiosus, & cui rependendum
 fuerat praemium, reportare cogatur incommodum. Nimium sunt ingrati homines in ter
 ra Nayth commorantes, quod pro multis saepe beneficijs eis non sine nostro dispendio
 exhibitis sumus experti, propterea fratrem ingratis seruire non sine causa vetamus. De fra
 tribus nostris quid agant nos facies certiores, si Cynonotorum proteruiam habueris ex
 ploratam. Dolus profecto repri metur dolo, si non mutauerint impietatis consilium. Nul
 la nobis de illorum machinationibus cura est, quia nec fauorem cupimus, nec odium for
 Ss

AS SPANHEMENSIS,
 salutem.

anas optime Rogeri, me ipsum probio
 us ratione facerem certiorcm. Viuus
 apud principē loco habiti, doctore
 boni, sed nimis barbari & indocti
 bonarū literarum. Rarus hic homo
 rusticitate conuersantes otio quod
 lacent mores, quoniam magna feruor
 Dei templa visitant diligentissime. Ista
 sanctorum

midamus. Neque autem vindicare iniuriam contendimus, sed contemnere potius, scientes quod in foueam cadent reprobi quam fecerunt. Mentem non alligauimus loco, ut uiuere extra Spanheim non possimus. Nam si necesse fuerit, mundus totus patria nobis est. Vnum coelum terram operit vnā, vbi cunque fuero in terra sum huic continua, peregrinus non ad Spanheim sed ad cœlestem patriam anhelans. Deus vnus omnipotens vbi que est, & nullibi deest, in quo sumus, viuimus & mouemur, vbi cunque locorum fuerimus. Facilis ergo nobis vnus iactura cœnobij, si Deo placuerit, sit, in quo paupertatis & laboris plurimum, deliciarum & quietis nihil vnquam sumus experti. Sed vale & ora pro nobis, vt Dei solius compleatur voluntas. Ex Berlin 20. Octob. Anno Christi 1505.

XLVII.

IOANNES TRITHEM. IOANNI BRACHTIO, PRIORI S.
Matthiæ apud Treuiros S.

CAUSAM absentia: nostræ a monasterio nostro Spanhemensi charitati tuæ antehac scripsimus ex Colonia Agrippina, moram vero in Marchia nunc literis duximus intemandam, æque ex Colonia, sed altera Spreuiana iuxta Berlin in ipsa Marchia, vt status nostri habens notitiam propter nos minime contristeris. Diuina nos miseratione protegente sani & incolumes sumus, rebusque nostris ita prouidimus, vt si oporteat uiuere extra Spanheim libere possimus. Principem habemus nobis in omnibus fauorabilem, de cuius munificentia prouisi nullius indigentiam habemus. Ante Pascha non reuertentur ad Rhenum, ipsius principis voluntate ad manendum interea persuasi, vt ea quæ pro ipsius honore inchoauimus ad finem debitum perducamus. Et reuera nisi professioni nostræ sciremus esse contrarium, nostrumque minime decere statum in curijs principum versari, nunquam hinc discederemus. Proponuntur enim nobis conditiones quam optima: si manere cum principe in toto vellemus, sed ne monastico faceremus iniuriam proposito, curias principum oportet non amare. Ita vero itinere transimus rationabiliter secato, vt nihil refutemus ex sententia nobis oblatum, donec videamus quid necessitas tandem indicat assumendum. Reuertemur itaque Deo largienti post Pascha ad Rhenum: ad monasterium vero nunquam intrabimus, nisi æmulatorum nostrorum prius temeritatem cõtigerit humiliari. Quod si cum Cynonotis in pertinacia sua duxerint permanendum, Spanhemensi abbati spontanee dimissa, Dei ordinationem sequemur. Confidimus enim Dei omnipotentis bonitati, quoniam in finem non despiciet, quem ipse nouit æmulatorum inuidia læsum sine culpa. Tametsi nobis non mediocriter sit pensiculandum, ne forte summæ voluntatis Dei ordinatione aliorum vocemur, tanquam arbor inutilis pro fructu ferendo vberiore in terram transplantandi meliorem. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Semper ergo nobis timendum, & cum silentio diuinum sequendum consilium. Ipsi enim cura est de nobis qui fecit & creauit nos, cuius miseratione nobis utilior est, quam omne nostrum consilium. Pergam igitur Dei consilium libens & voluntarie secutus, quocunque fuerit eundem, arborque si placeat illi eradicata inutilis, transferat vt fructus patientiæ feram vberiores. Vale feliciter. Ex Berlino 20. mensis Octo. Anno 1505.

XLVIII.

THEODORICVS EPISCOPVS LVBECENSIS, IOANNI TRITHEMIO Abbati Spanhemensi S.

IAMBLICVM vt tibi commodaremus te summo opere desiderare, pater optime, magnifici nostri Ololyci de lapide militis, tum & aurati, tum & literarum candidati narratione cognouimus. Quem, & si nostra domo charissimi honestissimique philosophi loco seruamus, tamen & vna cum Proclo, Porphyrio, Synesio, cæterisque conphilosophis suis sibi coadunatis, tibi non minus voluntarie quam hilariter transmisimus, mandantes illi, vt te nobilem hospitem nostri nomine salutatam pergeret. Credimus etenim tantos sapientiæ viros co tibi fore gratiores, quo eorum dudum vsus es familiaritate. Suscipe igitur optime pater quam iucundissimos ex archanis philosophiæ latebris te alloquentes nobiles ipsos nuncios nostros, nihil pol rigidi salebrosique, sed condimenta sapida græcorum academijs philosophicis scite festiueque manibus præparata deferentes. Quorum cum ad satietatem vsus familiaritate fueris, ad nostras redeant ædes age. Vale scripturarum candens armarium, nos que te adamantem ama. Ex Lubus die Veneris 24. mensis Octobris Anno Christianorum M.D.V.

XLIX.

endimus, sed contemnere potius, quæ
nt. Mentem non alligauimus loco, ut
Te fuerit, mundus totus patria nobis est.
nero in terra sum huic continua, pedigi-
nhelans. Deus vnus omnipotens vni-
ouemur, vbicunq; locorum fuerimus.
lacuerit, sit, in quo paupertatis delectati-
mus experti. Sed vale & ora pro nobis, vt
ob. Anno Christi 1505.

BRACHTIO, PRIORI S.
euiros S.

to Spanhemensi charitati tuæ tandem
ro in Marchia nunc literis diuinitus in-
uxta Berlin in ipsa Marchia, vtriusque
teris. Diuina nos miseratione protego-
prouidimus, vt si oporteat viuere extra
nobis in omnibus fauorabilem, decem
us. Ante Pascha non reuertetur ad
im interea persuasi, vt ea quæ propius
mus. Et reuera nisi professione nobis
ecere statum in cuius principum versati
m nobis conditiones quam optima. Si
onastico faceremq; iniuriam propono,
ere transimus rationabiliter securo, vt
ec videamus quid necessitas tandem
nti post Pascha ad Rhenum ad monas-
trorum prius temeritatem cõgigni ho-
duxerint permanendum, Spanhemensi
quemur. Confidimus enim Deo omni-
et, quem ipse nouit æmulorum inuolu-
st penſiculandum, ne forte summo no-
q; arbor inuilibis pro fructu ferendo v-
nim cognouit sensum Domini, aut qua-
m, & cum silentio diuinum sequendum
creauit nos, cuius miseratione nobis vni-
ur Dei consilium libens & voluntarie
at illi eradicata inutilis, transferat vtrius-
erlino 20. mensis Octo, Anno 1505.

BECENSIS, IOANNI TRITHEMII
emensi S.

opere desiderare, pater optime magis
tum & literarum candidi namque
honestissimi que philosophi loci leno-
sio, carterisque conphilosophis tuis
riter transmissus, mandantes illi, vt
rgeret. Credimus etenim tanto magis
vsus est familiaritate. Sulcipe igitur
sophiæ latebris te alloquentes meo
sed condimenta sapida græcorum
arata deferentes. Quorum cum ad
nt ædes age. Vale scripturatum eandem
ie Veneris 24. mensis Octobris Anno

XLIX.

IOANNIS TRITHEMII.

483

XLIX.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, THEODORICO EPISCOPO
Lubecensi, Ioannes Tritheimius Salutem.

IAMBLYCUS Academicorum sacerdos, manu serenissimi principis nostri ædes meas in-
troducitur, tuo me nomine salutauit. Latus admisi philosophum nostris institutis non-
nunquam se ingentem, quem dum lego vnà cum Proclo suo conphilosopho, profun-
diusque intueor, non eos sed Areopagitam Dionysium legere plerunque inuenio. Et hoc
mihi factum more veterum placet, quippe qui potare de riulo interea sum contentus,
donec ad fontis mihi scaturiginem purissimi liceat peruenire. Gratias habeo tuæ huma-
nitati doctissime præsul, qui me non audentem petere tantis hospitibus honorasti. Vt ar-
corum lectiōe tempore modico, faciamque mox tua repetant scrinia. Vitam Appollo-
nij Thianæ quodam enchiridio impressam ex Colonia Agrippina mecum nuper attuli,
cuius inire iudicium occupationes me principis hac vice non permittunt. Vereor enim
præcipitem dare sententiam, propterea vel maxime, quod diuus Hieronymus in præmio Bi-
bliothecæ sacrae non sine laudibus videtur introduxisse Apollonium. Examinanda sunt
prius à me singula quam primum per ocium licuerit, postea meam sine cuiusquam præiu-
dicio dicam sententiam. Vale præsulum decus, & me dediticium habero cõmendatum.
Ex Colonia iuxta Spreuum & Vrsulum vltima die mensis Octobris. Anno Domini 1505.

20

L.

IOANNES TRITHE. IOAN. EVRIPONO CARMELITANO,
Conuentus Damenſis S.

MANDAVIT nobis sereniss. princeps noster Marchio Brandenburgensis, tibi scribe-
remus, vt quæ tantotius ad nos Coloniam reuertaris, & afferas tecum ea quæ Prior tu-
us maiestati suæ promisit. Nos opus nostrum de laudibus sanctorum absoluiimus, quod te vt
rescribatur expectat. Moras igitur omnes rescinde, ne principis animum offendas. Hester-
no vespere Capellanus noster Theodoricus à partibus transhenanis ad nos reuersus est, &
steganographiam nostram, quam tantopere videre desideras attulit. Vale ex Vrsulo 15. die
30 mensis Decembris. Anno Christi 1505.

LI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI IOAN. TRITHEMIO, EV-
charius Heimerius S.

REVERENDISSIME pater ac colendissime præceptor, tuam reuerendissimam digni-
tatem sanam incolumemq; & bene valentem intelligo & maxime sum gauisus, orans
omnipotentis Dei clementiam, vt sanum Nestoreos conseruet in annos, teq; ad nos cum
salute reducat. Hoc vnum quæ humilime precor, vt tua se se dignitas splendidissima, quan-
40 totius absolueret à strepitu curialium nugarum velit, & ad nos redire dignetur. Valde nam-
que indignum est tam nobile ac prope diuinum ingenium tuum seruire principibus, tum
quia tu ipse princeps es magnus, doctrina & sapientia melior illis cum quibus versaris, tum
quia columen, gloria, & vnicum patriæ nostræ es decus, quo absente omnes cecidisse vide-
mur. Taceo quod te patre sapientissimo abiente à monasterio tuo perperam & negligenter
omnia gerantur, & remoto pastore necesse sit periclitari oues. Satis etiam nos longe
experientia doctus, in principum curijs nihil esse firmum, nihil stabile, nihil certum, sed
caduca omnia, susurrij & adulationibus plena. Ad nos itaque pater optime quanto magis
revertere, vt cum philosophicis atque diuinis institutionibus habeas tuo more commercium,
nosque vt consueuisti tuarum lucubrationum cupidissimos scriptis & exhortationibus
sanctis refoueas. Indignum est enim te hominem philosophicis sacrisque imbutum
50 scripturis siliquis immiscere mundanis, margaritasque inuoluere sterquilino; & qui multos
erudire ad iustitiam consueueras, diuini luminis iubar in vnus anguli tenebris abscon-
dere. Hæc non docendo sus Mineruam ad te patrem eruditissimum scripserim, sed quam
singulari beneuolentia à te præceptore meo discipulus affecutus sum confidentia vt au-
sim effecit. Doleo enim lumen nostrum splendidum à nobis ablatum, quare humilime
oro, tua mihi benignitas indulgeat, qui me tibi fidelem non ignoras. Abbatis Lymphurg-
sis negocia quotidie sese in deterius disponunt: ipse quoque Neometi rarus est, lenteq; ne
dicam remisse nimium agit. Opera precium fuerit te adesse, vt tua dirigeretur solertia,

Ss 2

cum ipse sua probitate simplex versipellium astutias non satis intelligat. Cogita demum pater colendissime de tuo fratre vnico, magistro Iacobo Trithemio, mihi quidem amicissimo, ne frustra laborans apud Lymphurgenses ingenij nobilis iacturam patiat. Nihil enim ab eis emolumenti consequi poterit, qui lapides & ligna reuoluentes nullum peccatum habent commercium cum studio scripturarum. Homo est natura gracilis, ad philosophiam natus non ad labores rusticorum, qui si quid magni se consecuturum sperat, ab istis hominibus certius certo seductum se sentiet. Esto pius in tuos qui in alienos semper clementissimus esse consueuisti. Tot enim tantisque notus ac familiaris principibus cum sis, non erit tibi difficile fratri aliquod impetrare munus Ecclesiasticum, unde vitam honeste cum literis ducat. Qui toties pro alienis deprecatus exauditus es, pro tuis interueniens nullam patieris repulsam. Valeat tua dignitas per secula multa. Ex Spira Idibus Nouembris Anno salutis M.D.V.

LII.

IOAN. TRITH. EVCHARIO HEIMERIO

Neometensi Salutem.

PVLCHRE mones, Eucharie, ad nostra citius reuertamur, quasi non vbique sit nobis patria, quibus & Christiana religio patrem & matrem deserere pro Dei amore precipit, & monastica institutio contemptum terrenorum omnium indicit. Nos enim quadam necessitate compulsi principem sequimur, non ut curiales, sed potius ut consilio & auxilio indigentes, utpote qui derelicti à necessarijs grauiora pericula formidamus. Quam temeritatem à Cynonotis contumeliam susceperimus te minime latet, sub quorum diutius militare imperio non facile consentiemus. Cum his nonnulli ex nostris infidelitatis spiritu pleni conspirantes in nos, malicia virus addiderunt, qui circumgyrantes multorum nobis amulorum inuidiam auxerunt. Placuit ergo nobis ad tempus cedere malis, donec tandem experiantur nostri, quid eis nostra eatenus presentia contulerit boni. Et quia non satis constabat, quando patria exiimus, qui fuerint tantorum in nos auctores malorum, & qui ex nostris conspirasse cum amulis dicebantur, se omnes clamabant esse innoxios. de consilio & assensu clarissimi principis mei Philippi comitis Palatini (quod te minime latet) crebris postulationibus Serenissimi principis Ioachimi Marchionis Brandenburgensis euecti, patriam relinquere consensimus, ad festum Paschatis Deo largiente reuersuri ad Rhenum. Interea si poenituerit amulos patrata contra nos temeritatis bene factum erit reuertemurque ad monasterium. sin autem in sua pertinacia permanerint, si pro iniurijs se non recognouerint, si fratres nostri non aliter quam hactenus cum duce suo tractauerint, habebimus & nos nostro consilio, neque humiliabimus nos inimicis nostris, neque ad monasterium reuertemur, sed prouidebimus nobis de alia mansione, ubi cum pace & tranquillitate omnipotenti Deo in ordine seruiamus. Iustam enim causam indignationis habentes iniuriarum non facile possumus obliuisci, neque deinceps hominibus illis confidimus vnquam, qui in nullo à nobis læsi, tantam in nos contumeliam agere præsumperunt. Sufficiat amulis nostris quod pro Christi amore patientiam habentes vindictam non quæramus, & cum possemus vlcersi contumelias silentio transimus. Putabant nos mentem vni colligatos loco, & quod nobis in despectum fecerunt necessario non curare, quasi extra Spanheim nobis desit locus ad manendum. Confidimus in Domino Iesu qui nullum dereliquit vnquam ad eum in tribulatione clamantem, quoniam miserebitur nostri, & parabit nobis locum, ubi cum maiore pace & tranquillitate ipsi vacemus, quam in Spanheim potuimus vnquam. Non delectant nos (vt tu arbitraris) curiæ principum, neque terreno principi nisi oporteat, statumus adharere, quanquam non desint plures, qui nos magno desiderio admitterent perpetuo refouendos. Hoc nobis continuum studium contulit scripturarum, ut mentem non loco figamus sed veritati. Quæ de fratre monuisti libenter accepimus, cui fors cum tempore pinguior assurgat. Vale & ora pro nobis ad Deum, qui solus omnia potest. Ex Berlin octaua die mensis Ianuarij Anno Domini 1506.

LIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI D. IOANNI TRITHEMIO,

Et c. Nicolaus Prior in cunctis fidelis, Salutem.

REVERENDE amantissimeq; pater, literas reuerendæ paternitatis tuæ cum ingenti suscepisti gaudio, & supra quod dici potest de bona valetudine tua optimoq; statu apud principem, sicut nobis Theodoricus retulit, sum lætatus, & mecum fratres vniuersi. Sed ingenti me tri-

as non satis intelligat. Cogit de
 cobo Trithemio, mihi quidem amica-
 nij nobilis iacturam patitur. Nihil
 des & ligna reuoluentes nullum pedes
 omo est natura gracilis, ad philosophi-
 ni se consecutum sperat, ab ista homi-
 n tuos qui in alienos semper claudunt
 ac familiaris principibus cum his, non
 ecclesiasticum, vnde vitam honeste cum
 aditus es, pro tuis interueniens nullam
 ulta. Ex Spira Idibus Nouembris Anno

tem.
 reuertamur, quasi non vbiq; sit nobis
 matrem delerere pro Dei amore pro-
 rum omnium indicit. Nos enim que-
 non vt curiales, sed potius vt confilio d
 nis grauiora pericula formidamus. Quia
 mus te minime latet, sub quorum de-
 Cum his nonnulli ex nostris infideliter
 addiderunt, qui circumgyrantes man-
 cuit ergo nobis ad tempus cedere mihi
 eatenus presentia contulerit boni. Te
 is, qui fuerint tantorum in nos auctores
 is dicebantur, se omnes clamabant
 s mei Philippi comitis Palatini quod
 ni principis Ioachimi Marchionis Beu-
 mus, ad festum Paschatis Deo laque
 los patrat contra nos temeritate bene-
 uentem in sua pertinacia permansit. Et
 ri non aliter quam haecenus cum d
 o, neque humiliabimus nos in iurisdictione
 uidebimus nobis de alia mansione, vbi
 ordine seruamus. Iustam enim causam
 illumus obliuisci, neque deinceps homo-
 bis laesi, tantam in nos contumeliam
 d pro Christi amore patientiam habere
 vlcisci contumelias silentio transimus
 nobis in despectum fecerunt necessitas
 us ad manendum. Confidimus in Do-
 in tribulatione clamantem, quoniam
 m maiore pace & tranquillitate iustitiam
 non delectant nos (vt tu arbitratu) curam
 statumus adhaerere, quamquam nos de-
 perpetuo refouendos. Hoc nobis con-
 non loco figamus sed veritate. Quae de
 tempore pinguior allurgat. Vale & c.
 Berlin octaua die mensis Ianuarii Anno

fidelis, Salutem.
 tendae paternitatis tuae cum ingenti
 tudine tua optimo; statu apud prae-
 & mecum fratres vniuersi. Sed ingentem
 meo

me tristitia affecit mora tam diuturna reuersionis tuae ad nos, quoniam propter tuam ab-
 sentiam in magna tribulatione sumus, & ab omnibus vexamur, deridemur & blasphema-
 mur, quasi nos causa simus indignationis tuae iustissime, magnusque clamor omnium sur-
 rexit in nos, quod incendio seu perpetuo sumus digni exilio, quod fugauerimus Abbatem
 nostrum virum bonum & sanctum, sapientem atque doctissimum sine causa. Tantae sunt
 oblocutiones hominum contra nos, quae ignoramus quid nobis agendum sit, & vehemen-
 ter timemus, quod in breui expellemur de monasterio. Tua vero paternitas nouit, quod praeter
 filium perditionis, nullus nostrum fuit in causa, sed omnes vehementer potius dolemus, &
 nunquam placuit nobis temerarium factum aemulorum. Iam dicunt omnes qui inter fue-
 10 runt, quod non fecerint animo iniuriandi paternitati tuae, sed propter minas abbati montis S.
 Jacobi factas a Magno & Friderico familiaribus nostris. Et in veritate credo quod ita sit,
 quia nihil aliud in causa fuit ut caperentur quam comminationes. Officialis Ducis, qui sa-
 tellites militiae iniquitatis suae misit in familiam nostram, de officio suo iam amotus est, &
 in eius locum Vassallus tibi iuratus Meginhardus de Copenstein subrogatus est. Nominem
 vero principis Palatini praefecturam tenet amantissimus tui Franciscus ab Sickingen, qui
 ambo cum vicinis & amicis omnibus, maxime tuum desiderant aduentum. Abbas quo-
 que montis sancti Jacobi plus omnibus dolet absentiam tuam. Rogamus igitur quam hu-
 milissime reuerentissime amantissimeque pater, & per nomen Domini nostri Iesu Christi
 suppliciter obsecramus, ut redire ad nos quantoties dignemini, nec propter crimen pau-
 20 corum totum gregem ouium vestrorum deseratis. Cur fors tam diu permanses dulcissi-
 me pater, cum nemo sit qui te ledere aut possit aut velit. Nam & Dux ille Ioannes te maxi-
 me diligit, cupitque ut redeas, dicens se nihil unquam mali contra tuam cogitasse perso-
 nam. Omnes quoque fratres nostri, tuae paternitatis charissimi filii, tuum ad nos reditum
 ardentissime desiderant, praeter ludam impiissimum traditorem. Qui tamen & ipse mul-
 tum optare tuum aduentum se simulat, sed mentitur iniquitas sibi, quod tei probabit e-
 uentus. Scio enim quod de monasterio fugiet, mox ut tuam nobis paternitatem appro-
 pinquantem audierit. Frater Ioannes Nurius senior noster & omnes fratres tuam salutem
 desiderant seque humiliter commendant. Vale ex Spanheim 22. die mensis Nouembris.
 Anno Domini M.D.V.

30

LIIII.

IOANNES TRITHEMIVS AB. SPAN. DILECTO IN CHRISTO FILIO
 Nicolao Remitio Priori suo salutem.

M O V I S S E N T a proposito mentem nostram litera tuae charissime filii, ut in media
 hyeme reditum matralem nostrum ad patriam, nisi promissionis nostrae con-
 ditio ad manendum diutius nos principi obligaret. Manendum enim in Pascha promissio
 iubet, ne tantum principem rebus nostris optime fauentem contra vorum offendamus.
 Scribis reditum nostrum desiderari a multis, credimus, & suo tempore sicuti promissimus
 largiente domino reuertemur, experientiam capturi promissionum. Abbatem vero Mo-
 40 guntinum nostram per amplius dolere absentiam satis admiramur, cum ipse omnium in
 nos malorum principalis sit autor, ad cuius instantiam clandestinam & euentam fami-
 liares nostri nobis in scandalum, & serenissimo principi nostro Palatino in odium & pra-
 iudicium fuerunt capti. Neque memoria exciderunt verba quae nobis inculcare tentauit,
 cum vltimo esset nobiscum: neque scriptorum eius oblitus sumus, quibus non solum no-
 bis, verum & sacratissimis principibus Raymundo Cardinali apostolico legato, Archiepi-
 scopo Coloniensi, Palatino comiti, & Marchionibus, imperati senis lingua non peper-
 cit, quae si vel vni ex illis legenda exhibuissent, dudum temeritatis suae poenas dedisset. Ini-
 quissime contra nos egit bonus ille abbas, & in odium aliorum nos, siue sciens siue nesciens
 iniuste persecutus est. Indulgeat ei Deus & non imputet illi peccatum quod commisit contra
 50 nos. Mira consideratio senis. De nostra dolet absentia, qui ut cederemus ad tempus inui-
 diam declinantes primus consilium dedit. Quod autem hominum clamor surrexit contra
 vos, nihil nos releuat, nec in aliquo delectat, sed contristat potius, pro illis maxime qui in-
 ter vos malorum contra nos sunt innocentes. Scimus enim quod non omnes conspirastis in
 nos, nec propterea vos omnes credimus innocentes. In omnibus his nihil nos adeo con-
 tristat, quod innocentes cum noxijs blasphemari. Consolatur autem nos innocentia nostra,
 cui vos testimonium etiam inimici dabit, quam iuste inter vos & sine offensione vixerim-
 us, semper vestra utilitatem nostro commodo praeposcentes. Postremo hortamur, ut di-
 uinitatis cultum diligenter respicias, fratres sine rationabili causa non contristes, & te &

illos in monasterio religioſe contineas, & monaſticam obleruantiam inuiolatam cuſtodias. Fratres vt pro nobis orent ad Deum commonefacito, quos omnes in charitate leſu Chriſti ſalutamus. Vale ex Berliſi. 8. die menſis Ianuarij Anno Chriſtianorum, M. D. VI.

LV.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI IOANNI TRITHEMIO ABBATI
Spanhemienſi, Iacobus Tritheimus frater S.

LITERÆ paternitatis tuæ ingens mihi attulerunt gaudium, quibus te ſanum & incolumem eſſe cognoui. Præterea ſcire ſtatum meum cupis. Teneto breuiter, mediocriſt 10 eſt. Dei bonitate ſanus ſum, & ſine pecunia diues. Poſt tuum à Neometi reſeſſum ad Wachenheim veni, pauciſque ibidem diebus commoratus, mox perpendi homines & meorum obſequiorum & tuorum oblitus beneficiorum torui me vibrare ocellis, inuidenterque ſtudijs meis, ad lapides & lutum reuocare nolentem. Nolui ergo diutius manere cum hominibus ἀγαθῶν καὶ φιλανθρώπων, qui nec beneficiorum ſunt memores, nec promiſſorum exhibitores. Abbati multis diebus vt noſti in Colonia ſcriptor ſeruiui, & propterea quos amicos habere poteram offendi, tempus apud illum mihi ſine fructu expendi, veſtimenta contriui, & nihil ab eo penitus pro mercede obrinui. Eccleſia, quam mihi assignare volebat, in ſalicum valle pauperriſima eſt, domus habitationis ſacerdotalis cum vico incendio conſumpta. Habeat eam ſibi & valeat, quia non eſt mihi animus apud illum manendi. V. 10 tinam tibi porius acquieuiſſem quam petitionibus eius, perrexiſſemque in Marchiam tecum, melius mihi foret, quam gratis illi ſeruiſſe. Contempta igitur vaniſſima ſpe Treuerim deſcendi & aliquandiu cum parentibus manſi, quouſque per ſingulos gradus ad ordinem ſacerdotalem proceſſi. Iam deinceps faciam quod hortaris, & cum Damio noſtro manebo donec venias. Vale ſanus. E Spira 11. die menſis Nouembris Anno 1505.

LVI.

IOANNI TRITHEMIO ABBATI SPANHEMIE IACOBO TRITHEMIO FRATRI AMANTISSIMO, SALUTEM.

ADHUC Deo largiente valemus: ſi vales & tu bene eſt. Non latebat nos cui ſeruire, qui τὴν ἀρχαίαν ἀδελφότητα quam optime nouimus dudum experti. Sed quoniam ita tibi complacuit, ſi perdidisti laborem, tibi noueris imputandum. Quamprimum poteris parentibus ſcribe, nos ſaluos & incolumes, & vt ſenectutis ſuæ curam habeant, nihil de nobis ſolliciti. Omnipotens Deus ſua miſeratione nobis vt conſidimus neceſſaria ſine parentum ſollicitudine prouidebit, etiam ſi ad Spanheim nunquam reuertamur. Remiſſus Prior humilia atque dulciſſima ſcripſit, cupiens nos ad monaſterium quantoties reuerti, cui reſcribentes verbis verba retulimus, donec mentes hominum plenius exploremus. Non enim deinceps facile credemus ſemel tam enormiter decepti. Cum ergo Neometim aut Budorim reuerſi fuerimus, agemus ne nos lateant fratrum animi, & tum demum quod nobis videbitur vtilius faciemus. Quod ſi manere foris contigerit, nihil ad nos, quippe qui carere ingrato monaſterio quam manere cum improbis ouibus magis eligitur. Vale ex Berliſi. 8. die menſis Ianuarij. Anno Chriſtianorum M. D. VI.

LVII.

THEODORICVS EPISCOPVS LVBECENSIS, IOANNI TRITHEMIO ABBATI SPANHEMIE. SALUTEM.

QVOS ad te optimum patrem ſalutandū probos & inelytos philoſophos lamblicum & Proclum cum cæteris pridem miſimus, quoniam ſe modo apud tuam paternitatem habeant, pro eorum honorificentia noſtroque in eos amore putauimus requirendū, cum vel officio iam prope ſuncti, vel quicquid tu ex eis requirendum putaueris, eo te potitum optimeque illis uſum pro ſua liberalitate; Tantaliſque phiala amicitie firmande gratia vos vberriſſime potos arbitramur. Ne igitur vel ocio torpeſcant, vel nouis placidioribusque ſubintrantibus abiectiori loco contemptique, vt fieri ſolet, haberentur, pulueribusque ſordescerēt, reuocandos exiſtimauimus. Credimus etiam à te deſatigatos adeo, vt iam rigidior illis monaſtica illa, qua religioſe pater admodū vteris, cenſura pertaſa ſit plurimum. Quod ſi ita iudicaueris, tua eos pro honeſtate pace redire ſinito. Si autem tibi ad con-

*Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes,
Fœcundi calices quem non fecere disertum?*

Nihil est in Dæmonibus (vt Chrysoſtomus ait) ſicut ebrietas & laſciua, quæ eſt mater omnium vitiorum, placidum & amicum, & nihil adeo cõtrarium ſicuti ſobrietas, quæ eſt mater omnium virtutum. Quid aliud ebrietatem putabimus quam voluntariam hominis infaniam, quæ mentem euertit, memoriam tollit, obliuionem inducit, debilitat corpus, animam occidit? Nemo vino & ebrietati deditus vir bonus eſſe poterit vnquam, neque ſapiens, neque doctus, neque fidelis, neque vtilis alicui neque honore aliquo, neque memoria dignus. Tu ergo, Buſchi, fuge omnes animi peſtes, vinum & venerem maxime, quorum vſu nimio virtus enervatur omnis, mens cæcutiat, & fama in opprobrium cunctis exponitur. Parce oculis tuis, qui vtroque malo te nimium volente, percuſi, fluxu & rubedine iam pene deſtructi ſunt. Parce rebus & ſubſtantia, quam docendo laborioſe acquiris, ne ſenior factus mendicare cogaris. Memento quod ſicut poeta dicit. Vino forma perit, vino corrumpitur ætas. Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum. Et quod Ariſtoteles dixit, quin non de facili poteſt inuadi qui eſt ſobrius & vigil, ſed qui ebrius eſt & dormiens, mortuo ſimilis, facile capitur. Admonitionib. noſtris & parcas, & acquieſcas oramus: tu enim quod te diligamus non ignoras, & nos quod freno indigeas ſcimus. Circa feſtum dominicæ Aſcenſionis redituri ad Rhenum tecum largiente Domino conſtituemur, latius de his quæ menti noſtræ inſunt collaturi tecum. Interea vale ſanus. Ex Berlin prima die Martij anno 1506.

L X.

IOHANNES TRITHEMIUS ABBAS SPANHEMENSIS, CON-
rado venerabili Abbati monaſterij ſanctorum Vdatriæ & Afſe
in Auguſta, Salutem.

ORTA poſt cruentiſſimum Palatinum bellum in me quorundam hominum inuidia propter ipſum principẽ meum, cum eſſem apud eum Heidelbergæ, ad ſextum diem menſis Aprilis, ne quid ſequeretur deterius à monaſterio meo ad tempus me placuit elongare. Interea Rex noſter Maximilianus conuentum apud Coloniam Agrippinam ad caput menſis Iulij principibus indixit, quo & ego vocatus per certos principes nauigio deſcendi. Soluta tandem poſt dies 30. conſilio, principibusque ad ſua reuertentibus, ego cum ſereniſſimo principe electore Ioachim Brandenburgenſium Marchione, de conſenſu principis mei Palatini ſenioris ſæpe & multum rogatus Marchiam intraui, Priori meo interim regimine monaſterij Spanhemeniſis commiſſo. Et nunc quidem hic ſum proſopitum habens poſt feſtum reſurrektionis dominicæ reuertendi ad propria, & iuxta rerum diſpoſitarum ordinationem ſicuti inuenero, vel mutare vel continuare cõſilium. Veniſſem quam libens Auguſtam ad prouincialem ordinis noſtri conuentum, ſi Princeps vt ante Paſcha hinc abirem, annuiſſet, ſperaremque rebus meis bonum conſilium apud patres inuenire. Sed quia morem gerere tanto principi neceſſe eſt, tuæ paternitati vices meas duxi committendas, vt iuxta procuratorij tenorem, quod anno priore, cum propter bellum inter ciperetur conuentus patrum prouincialis, ad te cum pecunijs miſeram, agas, & pro me coram præſidentibus compareas, meoque nomine ſingula, iuxta conſuetudinem ordinis perficias, & neceſſariam mei abſentiam reddas excuſatam. Quod vt velis faciasque mutuz inter nos amicitia intuitu, te etiam atque etiam rogo. Si quid me ſcire tuarum volueris cogitationum, reſcribe, ipſasque literas tuas huic nuncio principis mei trade, quoniam proficiens ad Saltzburgam, expedita legatione ſua ad nos per Auguſtam reuerſurus eſt. Rationis noſtræ tranſactæ præſidentia chirographum abbati Nurenburgenſi memineris conſignandum. Vale ex Berlin, 24. Martij anno 1506.

L X I.

IOHANNES TRITHEM. GEORGIO SIBVTO
poetæ laureato Salutem.

AVDIVIMVS te cum Hermanno Trebellio iniſſe certamen; quod non feciſſes melius iudicaremus. Tuæ non congruit ætati ſcriptis laceſcere ſenes, & pro lana caprina (vt quidam ait) gerere bellum. Magis te iuuenem deet audire ſeniores, & diſcere ab eis, non contemnere aut inuidere melioribus, etiam ſi melius ſapias. Verificatur in te Heſiodi poetæ ſententia dicentis:

καὶ κεραιὸς κεραιῶν κοτιεὶ καὶ τίκτον τίκτων
 καὶ πύργος πύργῳ φθονίει, καὶ αἰοῖδ' αἰοῖδ' ὅ
 Et figulus figulum odit, & fabrum faber,
 Et pauper pauperi inuidet, & poeta poeta.

Est autem pessimum malum inuidia, neminem plus lædens quam suum auctorem, superbia filia, venenum mētis lethiferum, quo diabolus maxime reus primum hominem supplantauit. Sed attende quid scriptura dicat, *Paruulum*, inquit, occidit inuidia, quod sanctus Papa Gregorius explicaturus dicit: *Inuidere non possumus nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus itaque est qui inuidia occiditur, quia nisi ipse inferior existeret, de bono alterius non doleret. Nullum inuidia monstrosius, nec aliquod damnosius damnum, quæ dicenda est merito errore a cecitatis abyssus, humana mentis infernus, contentions stimulus, corruptionis aculeus, & diabolica obstinationis introitus. In suum auctorem grauius tendit inuidia, & mentem vnde sumit exordium, ut vipera necat parentem, per quam diabolo fallente mors primum intravit in orbem terrarum.* Hinc Salomon auditorem instituens beneuolum in prouerbij dicit: *Nec comedas cum homine inuido, & ne desideres cibos eius.* Inuidia enim cuncta bona deuorat ardore pestifero, animam turbat, sensum comedit, peccus vrit, mentem adfligit, cor hominis quasi quadam pestis depascit. Ignis inuidia est inextinguibilis. Nam sicut tinea comedit vestimentum, sic & inuidia eum qui zelatur consumit. Cauere magis amicorum inuidiam Seneca monet, quam inimicorum insidias. Si non inuideris, maior eris. Nam qui inuidet, minor est. Alienum bonum malum suum inuidus facit, quod malum longe est a viro docto, sapiente & bono. Misera sola caret inuidia. Vnde magis pati quam agere inuidentiæ expedit. Si vis carere inuidia noli venari gloriam lucubrationibus vanam, sed tuum imitare Tibullum in quarto dicentem.

*Nil opus inuidia est, procul ab sit gloria vulgi.
 Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.*

Modestum te in omnibus exhibeas, & eris sine inuidia gloriosus. Est autem modestia virtus moderatrix animi passionum, gratum & spectabile cunctis hominem reddens inuentibus, ut sermones proferat libra iustitiae examinatos, sitque grauitas in sensu, & pōdus in verbis modusque. Non decet viros, literarum studio deditos, cōtentionibus inferuire, & rebus utilioribus neglectis pro inutili sermone cōmittere bellum, quo & mentes præceptorum a rectitudinis euelluntur statu, & auditorum corda ne ad sapientiæ pertingant arcana, nube vanitatis obnubilata fiunt. Eius viri doctrinam libenter omnes admirantur, collaudant, laetique suscipiunt, in cuius oratione modestia refulget simul & grauitas, vbi nulla cōtentio a mulationis prauæ, nullus fastus cernitur superbia, sed cum dulcedine, vocis, mentis, & oris exhibetur tranquillitas, & amica sapientiæ coruscet humilitas. Nullus enim sapiens superbus & arrogans esse potest, qui aut elatus & superbus existit, sapiens non est. Maxima nobis humilitatis causa mortalitatis nostræ conditio est, superbiæ vero nullam penitus causam habemus. Quid enim sumus o poeta, nisi homines, breui necessario morituri? vento & umbræ similes, ut Sophocles dicit in Aiace:

ὄρω γὰρ ἡμᾶς οὐδ' ἐν ὄντας ἄλλο πλὴν
 εἶδ' ἄλ' ὅσοι σπέρ' ἔσμεν, ἠκούσθη σείσταν
 Video enim nos nihil esse aliud, præter
 Simulachra, quotquot viuimus, seu leuem umbram.

Punctum est, inquit Seneca, quod viuimus, & adhuc puncto minus. Sed hoc minimum specie quadam longioris spacij natura diuisit, aliud ex hoc infantia fecit, aliud pueritiā, aliud adolescentiā, aliud inclinationem quandam ab adolescentiā in senecturē: à senecture vero ad pueritiā quandam statuit regressum, per quæ omnia morte cōcluduntur. Quid aliud est homo quam sperma foetidum, sacculus stercoreum, & cibus? Post hominem erimus cadaver putridum, ex caduere, vermes, post vermē scætor pessimus & horror maximus. Et sic in hanc speciem vertitur omnis homo. Nam sicut in Ecclesiasta Salomon dixit: *homo sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic nudus reuertetur in terram, & nihil auferet secum de omni labore suo.* Miserabilis proflus infirmitas hominis, quomodo venit, sic reuertetur. Quid ergo proderit ei quod laborauerit in ventum? Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis & erumna & tristitia. O fallacem hominum spem, Cicero clamat, fragilemque fortunam, & inanes nostras conceptiones, quæ mediocri in spacio læpe franguntur & corruunt, & cum ipso cursu ante obruuntur quam portum conspiciere valuerint. Finem ergo tuum, Sibute, semper cogita, teque cognosce mortalem, nec mente superbiam malorum omnium matrem contigeris vquam. Sunt enim inexorabilia fata, & sicut Martialis inquit,

AS SPANHEMENSIS, COE
 in eorum Valrii & As
 tem.

m in me quorundam hominum inuoluit
 pud eum Heidelbergæ, ad sextum diem
 asterio meo ad tempus me placuit ob
 cum apud Coloniam Agrippinam ad
 catus per certos principes nauigio deli
 usque ad sua reuertentibus, ego cum
 argensium Marchione, de consuetudinibus
 as Marchiam intraui, Priori meo intem
 nunc quidem hic sum propositum ho
 endi ad propria, & iuxta rerum dispo
 el continuare cōsiliū. Venisse enim
 conuentum, si Princeps videret
 bonum cōsiliū apud patres inuenire
 st, tuæ paternitati vices meas danti cō
 anno priore, cum propter bellum in
 um pecunijs miseram, agas, & prope
 e singula, iuxta consuetudinem eod
 culatam. Quod vr velis faciasque m
 rogo. Si quid me scire tuarum vici
 ic nuncio principis mei trade, quoniam
 sua ad nos per Augustam reuertunt
 phum abbati Nurenburgensi membra
 506.

GEORGIO SIBUTO
 alutem.

inijisse certamen, quod non fecisse
 scriptis lacessere senes, & pro lana curam
 ni deest audire seniores, & discere ab
 si melius sapias. Verificatur in te Hæc

*Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes,
Fœcundi calices quem non fecere disertum?*

Nihil est in Dæmonibus (vt Chrysoſtomus ait) ſicut ebrietas & laſciua, quæ eſt mater omnium vitiorum, placidum & amicum, & nihil adeo cõtrarium ſicuti ſobrietas, quæ eſt mater omnium virtutum. Quid aliud ebrietatem putabimus quam voluntariam hominis inſaniam, quæ mentem euertit, memoriã tollit, obliuionem inducit, debilitat corpus, animam occidit? Nemo vino & ebrietati deditus vir bonus eſſe poterit vnquam, neque ſapiens, neque doctus, neque fidelis, neque vtilis alicui neque honore aliquo, neque memoria dignus. Tu ergo, Buſchi, fuge omnes animi peſtes, vinum & venerem maxime, quorum vſu nimio virtus enervatur omnis, mens cæcutiat, & fama in opprobrium cunctis exponitur. Parce oculis tuis, qui vtroque malo te nimium volente, percuſi, fluxu & rubedine iam pene deſtructi ſunt. Parce rebus & ſubſtantia, quam docendo laborioſe acquiris, ne ſenior factus mendicare cogaris. Memento quod ſicut poeta dicit. Vino forma perit, vino corrumpitur ætas. Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum. Et quod Ariſtoteles dixit, quin non de facili poteſt inuadi qui eſt ſobrius & vigil, ſed qui ebrius eſt & dormiens, mortuo ſimilis, facile capitur. Admonitionib. noſtris & parcas, & acquieſcas oramus: tu enim quod te diligamus non ignoras, & nos quod freno indigeas ſcimus. Circa feſtum dominicæ Aſcenſionis redituri ad Rhenum tecum largiente Domino conſtituemur, latius de his quæ menti noſtræ inſunt collaturi tecum. Interea vale ſanus. Ex Berlin prima die Martij anno 1506.

L X.

IOHANNES TRITHEMIUS ABBAS SPANHEMENSIS, CON-
rado venerabili Abbati monaſterij ſanctorum Vdatrici & Afre
in Auguſta, Salutem.

ORTA poſt cruentiſſimum Palatinum bellum in me quorundam hominum inuidia propter ipſum principẽ meum, cum eſſem apud eum Heidelbergæ, ad ſextum diem menſis Aprilis, ne quid ſequeretur deterius à monaſterio meo ad tempus me placuit elongare. Interea Rex noſter Maximilianus conuentum apud Coloniam Agrippinam ad caput menſis Iulij principibus indixit, quo & ego vocatus per certos principes nauigio deſcendi. Soluta tandem poſt dies 30. conſilio, principibusque ad ſua reuertentibus, ego cum ſereniſſimo principe electore Ioachim Brandenburgenſium Marchione, de conſenſu principis mei Palatini ſenioris ſæpe & multum rogatus Marchiam intraui, Priori meo interim regimine monaſterij Spanhemeniſis commiſſo. Et nunc quidem hic ſum proſtitum habens poſt feſtum reſurrexionis dominicæ reuertendi ad propria, & iuxta rerum diſpoſitarum ordinationem ſicuti inuenero, vel mutare vel continuare cõſilium. Veniſſem quam libens Auguſtam ad prouincialem ordinis noſtri conuentum, ſi Princeps vt ante Paſcha hinc abirem, annuiſſet, ſperaremque rebus meis bonum conſilium apud patres inuenire. Sed quia morem gerere tanto principi neceſſe eſt, tuæ paternitati vices meas duxi committendas, vt iuxta procuratorij tenorem, quod anno priore, cum propter bellum inter ciperetur conuentus patrum prouincialis, ad te cum pecunijs miſeram, agas, & pro me coram præſidentibus compareas, meoque nomine ſingula, iuxta conſuetudinem ordinis perficias, & neceſſariam mei abſentiam reddas excuſatam. Quod vt velis faciasque mutuz inter nos amicitia intuitu, te etiam atque etiam rogo. Si quid me ſcire tuarum volueris cogitationum, reſcribe, ipſasque literas tuas huic nuncio principis mei trade, quoniam proficiens ad Saltzburgam, expedita legatione ſua ad nos per Auguſtam reuerſurus eſt. Rationis noſtræ tranſactæ præſidentia chirographum abbati Nurenburgenſi memineris conſignandum. Vale ex Berlin, 24. Martij anno 1506.

L X I.

IOHANNES TRITHEM. GEORGIO SIBVTO
poetæ laureato Salutem.

AVDIVIMVS te cum Hermanno Trebellio iniſſe certamen; quod non feciſſes melius iudicaremus. Tuæ non congruit ætati ſcriptis laceſcere ſenes, & pro lana caprina (vt quidam ait) gerere bellum. Magis te iuuenem deect audire ſeniores, & diſcere ab eis, non contemnere aut inuidere melioribus, etiam ſi melius ſapias. Verificatur in te Heſiodi poetæ ſententia dicentis:

καὶ κεραιὸς κεραιῶν κοτιεὶ καὶ τίκτον τίκτων
 καὶ πύργος πύργῳ φθονίει, καὶ αἰοῖδ' αἰοῖδ' ὅ
 Et figulus figulum odit, & fabrum faber,
 Et pauper pauperi inuidet, & poeta poeta.

Est autem pessimum malum inuidia, neminem plus lædens quam suum autorem, superbia filia, venenum mētis lethiferum, quo diabolus maxime reus primum hominem supplantauit. Sed attende quid scriptura dicat, *Paruulum*, inquit, occidit inuidia, quod sanctus Papa Gregorius explicaturus dicit: *Inuidere non possumus nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus itaque est qui inuidia occiditur, quia nisi ipse inferior existeret, de bono alterius non doleret. Nullum inuidia monstrosius, nec aliquod damnosius damnum, quæ dicenda est merito errore a cecitatis abyssus, humana mentis infernus, contentions stimulus, corruptionis aculeus, & diabolica obstinationis introitus. In suum autorem grauius tendit inuidia, & mentem vnde sumit exordium, ut vipera necat parentem, per quam diabolo fallente mors primum intravit in orbem terrarum.* Hinc Salomon auditorem instituens beneuolum in prouerbij dicit: *Nec comedas cum homine inuido, & ne desideres cibos eius.* Inuidia enim cuncta bona deuorat ardore pestifero, animam turbat, sensum comedit, peccus vrit, mentem adfligit, cor hominis quasi quadam pestis depascit. Ignis inuidia est inextinguibilis. Nam sicut tinea comedit vestimentum, sic & inuidia eum qui zelatur consumit. Cauere magis amicorum inuidiam Seneca monet, quam inimicorum insidias. Si non inuideris, maior eris. Nam qui inuidet, minor est. Alienum bonum malum suum inuidus facit, quod malum longe est a viro docto, sapiente & bono. Misera sola caret inuidia. Vnde magis pati quam agere inuidentiâ expedit. Si vis carere inuidia noli venari gloriam lucubrationibus vanam, sed tuum imitare Tibullum in quarto dicentem.

*Nil opus inuidia est, procul absit gloria vulgi.
 Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.*

Modestum te in omnibus exhibeas, & eris sine inuidia gloriosus. Est autem modestia virtus moderatrix animi passionum, gratum & spectabile cunctis hominem reddens inuentibus, ut sermones proferat libra iustitiae examinatos, sitque grauitas in sensu, & pōdus in verbis modusque. Non decet viros, literarum studio deditos, cōtentionibus inferuire, & rebus utilioribus neglectis pro inutili sermone cōmittere bellum, quo & mentes præceptorum a rectitudinis euelluntur statu, & auditorum corda ne ad sapientiæ pertingant arcana, nube vanitatis obnubilata fiunt. Eius viri doctrinam libenter omnes admirantur, collaudant, laetique suscipiunt, in cuius oratione modestia refulget simul & grauitas, vbi nulla cōtentio a mulationis prauæ, nullus fastus cernitur superbia, sed cum dulcedine, vocis, mentis, & oris exhibetur tranquillitas, & amica sapientiæ coruscet humilitas. Nullus enim sapiens superbus & arrogans esse potest, qui aut elatus & superbus existit, sapiens non est. Maxima nobis humilitatis causa mortalitatis nostræ conditio est, superbiæ vero nullam penitus causam habemus. Quid enim sumus o poeta, nisi homines, breui necessario morituri? vento & umbræ similes, ut Sophocles dicit in Aiace:

ὄρω γὰρ ἡμᾶς οὐδ' ἐν ὄντας ἄλλο πλὴν
 εἶδ' ἄλ' ὅσοι σπέρ' ἔσμεν, ἠκούσθη σείσταν
 Video enim nos nihil esse aliud, præter
 Simulachra, quotquot viuimus, seu leuem umbram.

Punctum est, inquit Seneca, quod viuimus, & adhuc puncto minus. Sed hoc minimum specie quadam longioris spacij natura diuisit, aliud ex hoc infantia fecit, aliud pueritiā, aliud adolescentiā, aliud inclinationem quandam ab adolescentiā in senecturē: à senecture vero ad pueritiā quandam statuit regressum, per quæ omnia morte cōcluduntur. Quid aliud est homo quam sperma foetidum, sacculus stercoreum, & cibus? Post hominem erimus cadaver putridum, ex cadauere, vermes, post vermē scetor pessimus & horror maximus. Et sic in hanc speciem vertitur omnis homo. Nam sicut in Ecclesiasta Salomon dixit: *homo sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic nudus reuertetur in terram, & nihil auferet secum de omni labore suo.* Miserabilis proflus infirmitas hominis, quomodo venit, sic reuertetur. Quid ergo proderit ei quod laborauerit in ventum? Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis & erumna & tristitia. O fallacem hominum spem, Cicero clamat, fragilemque fortunam, & inanes nostras conceptiones, quæ mediocri in spacio læpe franguntur & corrunt, & cum ipso cursu ante obruuntur quam portum conspiciere valuerint. Finem ergo tuum, Sibute, semper cogita, teque cognosce mortalem, nec mente superbiam malorum omnium matrem contigeris vquam. Sunt enim inexorabilia fata, & sicut Martialis inquit,

AS SPANHEMENSIS, COE
 in eorum Valrii & As
 tem.

m in me quorundam hominum inuidia
 pud cum Heidelbergæ, ad sextum diem
 asterio meo ad tempus me placere ob
 cum apud Coloniam Agrippinam ad
 catus per certos principes nauigio deli
 us quæ ad sua reuertentibus, ego tunc
 argensium Marchione, de consuetudinibus
 as Marchiam intraui, Priori meo intem
 nunc quidem hic sum propositum ho
 endi ad propria, & iuxta rerum dispo
 el continuare cōsiliū. Venisse enim quon
 conuentum, si Princeps videret. P
 bonum cōsiliū apud patres inuenire
 st, tuæ paternitati vices meas danti cō
 anno priore, cum propter bellum in
 um pecunijs miseram, agas, & prope
 e singula, iuxta consuetudinem eod
 culatam. Quod vr velis faciasque m
 rogo. Si quid me scire tuarum vici
 ic nuncio principis mei trade, quoniam
 sua ad nos per Augustam reuertunt
 phum abbati Nurenburchenli membra
 506.

GEORGIO SIBUTO
 alutem.

inijisse certamen, quod non fecisse
 scriptis lacessere senes, & pro lana curam
 ni deest audire seniores, & discere ab
 si melius sapias. Verificatur in te Hæc

Lanificas nulli tres exorare puellas

Contigit, obseruant quem statuere die m.

Omnes morimur, & quasi aquæ in terram dilabimur, quemadmodum & ille dixit: Debemur morti nos, nostraque mortalia facta peribunt, estque mors vltima linea restam. Vtilibus infuda studijs, quibus non solum corpori prouideas necessaria, sed etiam mensâ morte horrenda seruetur immunis. Reuerturi ad propria breui tecum in Albiburgio tuo erimus, & quid nos vt audatius ista scriberemus premouerit sermone pandemus. Tu vero sciens nostrum in te amorem quam fecimus exhortationem non excraberis. Vale tui memor. Ex Berlin 20. die mensis Aprilis, Anno Christianorum M.D.VI.

L X I I.

SERENISSIMO PRINCIPI, IOACHIM BRANDENBURGENSIVM
Marchioni, Stetincensium ac Pomeranorum Duci, Rugensium Cassubique comiti,
principi Electori & c. Ioan. Tritheimus Abbas Span-
hemensis felicitatem.

QUARTADECIMA die mensis Maij Berlin oppidum residentia serenitatis tuæ, vt scis princeps clarissime, circa horam vndecimam exiui, & iuxta prædictiones Astrophi-
li nostri plura nobis contigerunt aduersa, sed miserante Deo euicimus omnia. Sex
namque diebus morbo calculi & vesica laborans grauiterq; afflictus remanere in Lypezig
coactus sum, & manibus me committere medicorum, quod antea feci nunquam. Cumque
venissemus ad Rhenum per satellites cuiusdam iniquissimi comitis incendiarij mona-
sterij Lypurgensis ego cum nuncio serenitatis tuæ famulisque meis & vno monacho me-
morati cœnobij exusti capti sumus in festo sanctissimæ Trinitatis circa horam vndecimam,
ductique in castellum vicinum. Eodem tamen sero cognoscentes me sub tuitione regia
custoditum omnes nos dimiserunt: causam propter quam nos cepissent afferentes non
aliam, nisi quod me negotijs combustij monasterij Lypurgensis fauentem arbitrarentur.
Qua contumelia factum est, sicuti ex tuo intelliges nuncio, quod neque ad Archiepi-
scopum Coloniensem, neque ad Treuerensem, sed neque ad Moguntinensem tuas per-
ferre commissiones potui. Agam tamen quamprimum, vt & tuas literas habeant & intel-
ligant voluntatem. De vero rebus nihil certi scribere possum, quousque cum excel-
lentissimo principe meo locutus fuero, qui nunc est absens, & statum fratrum meorum, si-
mul & mentes emulorum clarius intellexero. Nullatenus enim videbor in Spanhem, ni-
si cuncta prius obstacula remota fuerint. Quod si non fuerit æmulorum conuersa temeritas,
faciam alterum è duobus, aut reuertar ad te sicuti postulasti, aut eligam mihi locum
in ordine studijs meis conuenientem, vbi & possim tuam Serenitatem meorum facere stu-
diorum participem. Audisti me sapius dicentem quod sentio, quia curias sequi p̄inc̄ p̄i,
nec meo conuenit proposito, nec plane congruit institutioni. Quæram ergo conuenien-
tem mihi in latitudine ordinis mei locum si fieri potest, quem si inuenire nequiuero, fa-
cturus sum necessario quod possum. Tuæ vero serenitati gratias habeo immortales pro
tuis in me amplissimis beneficijs non solum exhibitis, sed etiam amplioribus, si necesse
fuerit, promissis. Excellentiam tuam cum omnibus suis valere opto incolumem Nestoreos
in annos. Ex Heidelbergâ 18. die mensis Iunij. Anno Domini 1506.

L X I I I.

IOHAN. TRITHEM. AB. SPANHEM. DILECTIS IN CHRISTO
fratribus & filiis, Priori & conuentui in Spanheim, sinceram
in Domino charitatem.

DE Marchia Brandenburgensium tandem cum salute ad patriam reuersi, Theodori-
cum capellanum nostrum ex Francordia præmissimus ad vos, quo ea referente quæ
illi commissimus, & statum intelligeretis nostrum & mentem. Qui retulit nobis Budorim
reuersus ad nos desiderium vestrum, quo precamini ad vos quanto citius reuertamur, ne-
minem esse neque futurum qui nos molestare possit aut velit. Credimus quidem vera quæ
dicitis in cordibus vestris, æmulis tamen confidendum nõ duximus, quorum tanta in nos
presumptio à nemine iudicatur. Propterea sine consilio nihil faciemus, maxime cum qui-
dam inter vos ambitione, & infidelitate pleni Cynonotis consentire potius quam nobis
pastori suo conuincantur manifeste. Deum testamur omnipotentem, quem nihil potest
latere,

dilabimur, quemadmodum & illi dicitur
 eribunt, estque mors vltima linearum.
 ri prouideas necessaria, sed etiam memora
 d propria breuitate in Albiturgio con
 mouerit sermone pandemus. Tunc
 ortationem non excreberis. Valeri
 Christianorum M.D.VI.

M. BRANDENBURGENSIS
 Ducis, Rugensium Cassubique comitis
 Themi Abbatis Spanheimensis
 tatem.

in oppidum residentia serenitate, et
 mam exiui, & iuxta prædictiones abho
 d miserante Deo cuius omnia. Sed
 grauitateq; afflictus remanere in Lympurgio
 am, quod antea feci nunquam. Conque
 ni quissimi comitis incendiarj monach
 e famulisque meis & vno monacho me
 ssum Trinitatis circa horã vndecimã
 sero cognoscentes me sub tuitione rega
 per quam nos cepissent afferentes nos
 etij Lympurgensiu lauentem arbitrat
 elliges nuncio, quod neque ad Athyru
 sed neque ad Moguntinensem tuu per
 ritum, vt & tuas literas habeant & tunc
 ri scribere possum, quousque cum esse
 est absens, & statum fratrum memorat
 allatenus enim videbor in Spanheim
 non fuerit amulorum conserua tate
 icuti postulasti, aut eligam nihilomin
 im tuam Serenitatem meoru facer
 quod sentio, quia curias sequi pater p
 r institutioni. Quaram ergo conuenerit
 potest, quem si inuenire nequeamus
 serenitat gratias habeo in monacho
 bitis, sed etiam amplioribus, si necesse
 suis valete opto incolamem Nostrom
 no Domini 1506.

M. DILECTIS IN CHRISTO
 mi in Spanheim, sinceram
 ritatem.

am salute ad patriam reuerſi, Theodo
 ora misimus ad vos, quo ea referent
 n & mentem. Qui retulit nobis Bedon
 mini ad vos quantotius reuertamur
 sſit aut velit. Credimus quidem vna
 ndum nõ duximus, quorum tanta
 onſilio nihil faciemus, maxime cum
 ynnotis consentire potius quam nobis
 mur omnipotentem, quem nihil potest
 lacer.

latere, quod libenter quidem reuerteremur ad vos, si vestram erga nos integritatem posse
 mus habere exploratã, de qua nos subdubitare compellit, quod toties moniti à nobis ni
 hil cum Duce contra amulos egistis. Sed mittite ad nos Priorem vel alium quempiam ex
 vobis, cui mentem latius nostram explicare possimus. Nam & si neminem qui nos laedere
 possit reueremur, quippe qui non metu cuiusquã foris manemus, sed facti duntaxat indi
 gnati memoria, tamen redire ad Spanheim sine principis Palatini consilio nequaquam
 intendimus. Valete, Deũ orantes, vt eius sanctissima impleatur voluntas, quã nunquam
 potest esse non recta. Ex Heidelbergã 20. die mensis Iunij anno Christianorum 1506.

10

LXIII.

SANCTISSIMO IN CHRISTO PATRI, VIPIO PAPÆ SECUNDO IO
 han. Tritheimius abbas Spanheimensis humilima pedum oscula beatorum.

- I**GNIS quem Dominus noster Iesus Christus, Patris æterni filius misit in terram, voluit
 que in cordibus hominum vehementer accendi, me vltimum subditorum tuorum cle
 mentissime pater nullius apud diuinam pontificatus tui sedem, præter fidem & deuotio
 nem, vel meriti, vel momenti compellit, vt causam diui Bennonis merito & sanctitate
 Misnensis Ecclesiæ dignissimi quondam episcopi meis altiore viribus, ad instantiam
 Christianissimi Saxonum Ducis Georgij, apud tuam clementissimam paternitatem, quia
 20 verbis nequeo, mutis vel literis agam. Is, vt veterum monumentis edocemur, ab infantia
 præuentus diuino spiritu totum se Dei mancipauit obsequio: fide clarus, virtute & cõstã
 tia infatigabilis, spe robustus, amore & charitate in Deum & ad proximum omni tempore
 semper seruentissimus. Ex monacho regulæ sancti Benedicti primus monasterij q̄ Goseck
 indioecesi Nuenburgensi nõ longe ab ipsa ciuitate sitũ nuncupatur, abbas institutus, trien
 nio ferme præfuit in omni religione & sanctitate. Quo elapso monachorũ suorũ inuidia
 stimulatus, iniurijsque aduocati comitis impetitus, monasteriũ cum abbacia deseruit, &
 heremum Christo in tranquillitate seruiturus intrauit. Inde per Victorem papã secundũ
 vocatus, Goslariensis ecclesiæ rector constitutus est, & crescentibus semper in eo meritis
 sanctitatis, postremo Misnensis Ecclesiæ pontificatũ canonica electione fratrum adeptus fuit.
 30 Qui vt in omni tantæ dignitatẽ non infructuose videretur sumpsisse, ad vtilitatem omniũ
 Christi summi pastoris sese totum conuertit, in oratione cõtinuus, & in prædicando Ver
 bum Domini, tam Sclauis, quos ad fidẽ conuertit orthodoxã, quam suis atque in circuitu
 fidelibus mirabili inẽdibilique seruire deuotus. In ea quoq; persecutione qua Henricus
 Imperator tertius summis Romanæ Ecclesiæ pontificibus inobediens hostis atq; rebellis
 vniuersam in Germania præcipue turbauit Ecclesiã, Benno vir Dei, præful quoq; magni
 ficus, in fide & amore domini sui formatus, & Apostolicæ sedi semper fidelissimus, in faciẽ
 tyranno restitit, peccantẽ redarguit, sententiamq; anathematis, q̄ Papa decreuerat, in eũ
 confidenter fulminauit, schismaticũ, maledictũ, & reprobatũ à Deo, nisi pœnitentiam
 ageret, ad iudiciũ vicarij Christi, publice illum prædicans & denuncians cunctis fidelibus.
 40 Pro his omnibus coniectus in vincula & carceres, iniurias & contumelias, opprobria si
 mul & verbera passus, hilari semper mente canebat: *Mihi adherere Deo bonũ est, quoniã Chri
 sti vicario magis obediendũ q̄ homini male dicto.* O virũ virtutib; plenum meritisq; excelsum, ter
 sanctũ quaterq; sanctissimum, qui solidatus in petra constantiæ Apostolicæ, se te murũ pro
 domo Dei necessario ac periculoso tempore confidenter opposuit, & pro honore sacro
 sanctæ sedis Apostolicæ fortissime decertã, nulla tyrannorũ vincula formidauit. O pon
 tificem sempiternis excollendum laudibus, cuius vita cunctis virtutib; omniq; sanctimo
 nia choruscans merito nobis in exemplum proponitur, quam Deo placuisse altissimo in
 finitis pene miraculis vsque in præsentem diem manifeste declaratur vsq; adeo, vt si mira
 culorũ testimonio sanctorũ integritas comprobanda indicitur, nemo sanctior diuo Ben
 50 none his temporibus iudicandus videatur. Quotidie ad eius sepulchrum stupenda sunt
 miracula, semperq; mirandis succedũt mirabiliora. Et quamuis pater beatissime Iuli, Ben
 no pro suis meritis apud Deũ optimum maximũ mercedẽ & gloriã in cœlesti palatio iam
 suscepit æternam, suoq; ineffabili spiritus principio cõiunctus per gratiã non naturã, si
 ne sine beatus, nostros minime requiret honores, quippe cum omnia in summo illo ha
 beat bono, nobis tamen & posteritati fidelium, autoritate sanctissimæ sedis tuæ consu
 lendum fuerit, qui sanctorũ patrociniõ in digemus. Bennonẽ restantur miracula sanctũ,
 clamant virtutes honorandum, fidelem experiẽtia sanitarum pollicetur patronum. Hoc
 vñũ votis obstat omnib; & beneficia impedit singulorũ, q̄ cum autoritate sedis apostolicæ

nondum apud nos in catalogum sanctorum videatur adscriptus Benno, quem regnare cum sanctis in cœlo non dubitamus, ab eis veneratione cogamur desistere, neque suffragia tanti viri nobis liceat inuocare. Sed cum vita eius sanctissima plena virtutibus à veterioribus suisque contemporaneis luculenter habeatur descripta, & multa quotidie in Ecclesia Misnensi ad eius tumulum fiant miracula, Christianitatis amator, cultor, atque defensor integerrimus & Christianissimus princeps Saxonum, Misnensiumque Dux memoratus Georgius, pia deuotione motus, pro eius canonizatione laborandum duxit, & commissarios qui examinarent singula, à tua sanctitatis prædecessore Alexandro Papa sexto impetrauit. Alexander vero morte sublatus expedire negotium diui Bennonis non potuit, & forsitan non debuit, propterea quod diuina prouidentia tanti viri honorem tuis temporibus deputauit, tibi que amicissimum sibi præfulem sanctorum adscribendum caralogo referuauit. Quocirca tuam sanctitatem beatissime pater qua possumus humiliter rogamus, Bennonem apostolicum virum nobis venerandum concedas, eiusque nomen cum sanctis Dei cōfessoribus celebrandum inscribas, & quod tuo muneri referuatum est, in gloriam alterius non patiaris deuenire. Crede mihi pontificum maxime, Bennonem conferendo patribus diuis cultum Dei non mediocriter ampliaueris, tuo quoque celeberrimo nomini sempiternam apud Saxones memoriā comparabis in terris, & diuo interueniente Bennone, pro ampliato cultu diuino bonam recipies mercedē in cœlis. Hoc vnanimiter à tua sanctissima maiestate petimus omnes quoque diu Bennonis merita vel in nobis vel in alijs sumus experti. Exaudiamur à te clementissime pater iterum atque iterum rogamus, faciesque rem gratam Deo, vtilem & honestam populo Christiano, & supplicantibus nobis perpetua gratitudine memorandum. Omnipotens Deus, cuius vicarium agis in terra beatitudinem tuam ad nostram salutem diu conferuet incolumem. Ex Budor. 21. mensis Iulij anno Christianorum 1506.

L X V.

IOHANNES TRITHEM. AB. SPANHEM. DILECTISSIMIS IN CHRISTO FILIIS SYNERAM IN DOMINO CHARITATEM.

QUAM mutentur cito mentes hominū quotidie satis experimur, non solum in extraneis, sed etiam quod valde miramur in vobis, si tamen vera sunt quæ nobis per Priorem vestro sunt nomine relata. Ad monasterium reuertamur oratis, & obstacula quæ mentem nostram non immerito offendunt, quod sæpe mandauimus, necdum abstulistis. Cogitate fratres cui potius hæc vestra negligentia nocere possit. Non existimetis me anhelare ad Spanheim, qui alibi mihi cum Dei auxilio facile melius possum provideere. Vestri tantum misereor, vos inuitus desero, quos in Christo congregans enutriui. Quod si mihi per vos data fuerit occasio qua vos iuste deserere possim, scientes scitote quia nunquam in æternum ad vos redire consentiam, sed fortunam sequar oblatam. Quam temeritatam nobis iniuriam fecerint æmuli non ignoratis, licet ipsi nunc dicant, nihil se in odiū nostri cogitasse, sed in illos potius cœpisse iniuriam, qui minas abbati Moguntino intulerunt. Quod vero consulitis Duci literas scribamus supplicatorias, est causa nos prohibens, maxime vero manifestum, quod nihil in eum peccauimus vnquam, ipse vero in nos cuius sit animi, & quam ob causam, nos non latet. Vos autem quod bonum vobis videtur cum illo agite, nos quidem ad eum pro nobis non scribemus. Complacuit autem nobis non absque ratione, causam differre omnem vsque ad capitulum annale, quod in proximo celebrabitur apud Moguntiam, quo & patrum exploremus sententiam, & eos in rem ardua noluisse præterire comprobemur. Interea paululum sustinete, quoniam celebrato capitulo vobis mentem nostram opere faciemus manifestam. Valere & pastoris vestri memoriā ad Deum habetote. Ex Budori 6. die mensis Iulij anno Christianorum M.D.VI.

L X V I.

IOHANN. TRITHEM. AB. SPAN. IACOBO WIMPHELINGIO SELESTADIENSI AMICO S.

IN toto biennio nunquam mihi data fuit occasio qua tibi certo scribere possem, bello in nos seuiente grauissimo, & magnam rebus nostris mutationem, Deo sic permittente, sumentibus. Nam anno salutis nostræ quarto supra quingentesimum atque millesimum

deatur adscriptus Benno, quem regem
eratione cogamur desistere, neque suffe-
a eius sanctissima plena virtutibus in-
beatur descripta, & multa quod dicitur
Christianitatis amator, cultor, acq; do-
s Saxonum, Misensiumque Ducis memo-
anizatione laborandum dicitur de con-
aratis prædecessore Alexandro Palatino
edere negotium diui Bennonis in spem
ouidentia tanti viri honorem non vult
refulem sanctorum adscribendum in ma-
illime pater qua possumus huiusmodi re-
venerandum concedas, eiusque mem-
tribus, & quod tuo muneri referatur, mi-
le mihi pontificum maxime, Benno-
diocriter ampliareis, tuo quoque me-
memoria comparabis in terris, & diuini-
o bonam recipies mercedem in caelis, hinc
us omnes quo quot diu Bennonis mem-
ur te clementissime pater iterum et iterum
tilem & honestam populo Christiano
horandum. Omnipotens Deus, cuius vi-
tram salutem diu conferuet in colom-
1506.

AB. SPANHEM. DILE.

sceram in Domino
m.
odi die satis experimur, non solum in terra
ois, si tamen vera sunt quae nobis per Pro-
ium reuertamur oratis, & obsecratio que
id sæpe mandauimus, nec dum obsequi-
entia nocere possit. Non existimemus
ei auxilio facile melius possumus provide-
s in Christo congregans euentum. Quod
deserere possim, scientes scitote qui in-
fortunam sequar oblatam. Quin et me-
rat, licet ipsi nunc dicant, nihil esse in nobis
am, qui minas abbati Mogantino in-
supplicatorias, est causa nos prohibens
eccauimus vnquam, ipse vero in nos
Vos autem quod bonum vobis vult
scribemus. Complacuit autem nobis
que ad capitulum annale, quod in pro-
rum exploremus sententiam, & ex parte
era paululum sustinere, quoniam ob-
ciemus manifestam. Valete & postremo
i 6. die mensis Iulij anno Christianissimorum

SPAN. IACOBO WIM-
si amico S.

io qua tibi certo scribere possem, hinc
ostri mutationem, Deo sic permittente
o supra quingentesimum atque miliesim-

num circa festum Pentecostes conspirantes in vnum Bauari, Sueni, & Hassones, cum cer-
tis alijs principibus, Comitibus, ac ciuitatibus, omnem terram sereniss. principis nostri
Philippi Comitis Palatini, tam hic circa Rhenum quam in Bauaria vbiq; hostili perua-
gantes incurfu, quicquid inuenerunt non satis munitum rapuerunt, nulli parcentes loco,
nulli religioni deferentes, sed neque sexum reuerbantur, neque aetatem. Spoliauerunt
Ecclesias & monasteria depradati sunt, auferentes quicquid inuenerunt, calices, altarium
quoque operimenta, campanas, & cuncta utensilia, tam ad diuinum cultum, quam ad ho-
minum pertinentia vsu. Multæ circa nos villæ satis pulchræ & magnæ cum ornatissi-
mis ecclesijs per hostes incensæ sunt, funditusque ignibus consumptæ iacent. Illud quo-
10 que insigne coenobium nostri ordinis Lypurg prope Durckheim per satellites Comitiss
de Lyingen cum ecclesia & omnibus habitacionibus suis in fauillam redactum est, peni-
tusque destructum. Duo illa monasteria circa nos, alterum porta Mariæ * Wilhelmitarū
per Alexandrinos, alterum vero S. Disibodi * Cisterciensium per Palatinenses omnibus
mobilibus bonis tunc inuentis spoliata fuerunt, & ne incenderentur pecunia redem-
pta. Nostri quoque monasterii cortes pene omnes aut incensæ, aut alias penitus destru-
tæ iacent. Interea dum hæc agerentur hic circa nos, ego in oppido Palatini proximo
Creutzenach, quo in vigilia Petri & Pauli hostium timore secesseram, per duas & viginti
hebdomadas manere coactus fui, non sine maximo rei familiaris iactura. Quicquid en-
nim fuit in monasterio, ne hostibus cederet in rapinam, illuc deferre oportebat. Et multa
20 quidem inter vehendum reuendendumque fuerunt distracta vel etiam collisa, dum ne-
mo nostrum adesse potuit, qui diligentiam rebus necessariam adhibuisset. Sedato tan-
dem vtcunque tumultu furientis populi, ad coenobium reuertor meum, frumento & ne-
cessarijs pene vacuum, quæ omnia ratione belli fuere consumpta, & ecce paucis mensibus
transactis me Budori existente, quidam ex monachis & capiciarijs nostris, quos appella-
mus donatos, nescio quo spiritu ducti, cum Cynonotis, propter Palatinum nobis occulte
infestis, in nos conspirasse notati sunt, & Ducem Translyuanum nobis reddiderunt
inensum. Qui falsis delationibus accommodans fidem, quosdam è familia nostra sub
immunitate ecclesiastica fecit detineri, causas confictas allegans, cum omnia ex alio fonte
prodirent. Ego Budori factum audiens, rei indignitate permotus, à prima die mensis
30 Aprilis millesimi quingentesimi quinti salutis nostræ anni vsque in hunc diem extra mo-
nasterium mansi, non metu Ducis vel alterius cuiuscunque sed iniuriarum memoria in-
dignabundus fui in Marchia Brandenburgensi mensibus nouem, cum serenissimo prin-
cipe Ioachim sacri imperij electore, à pluribus annis desideratus ab eo rogatusque, & iam
remuneratus ab illo non medioeriter discedens Budorim reuersus sum, hicque manens
donec videam quid mihi sit vtiliter faciendum. Multæ sunt rationes & causæ penes me,
propter quas redire ad Spanheim non facile consentiam: ne quid tamen egisse videar in-
consultis patribus, ordinis eorum præstolabor conuentum, qui in capite Septembris apud
Moguntiacum ex more celebrabitur. Si rebus meis potuerint vtili ratione consulere,
bene factum est: sin vero nequiverint, vel certe neglexerint, dabit ipsa necessitas mihi consilium,
40 vt fortunam sequar vrgentem. Neque primus sum qui locum sibi commissum iniuriatus deseruit,
ne seruiret ingratis, cum plures ante me non solum abbates, verum quoque & pontifices suas
propter improbitatem subditorum dignitates prælaturæque dimittentes propriæ consulere salutem.
Omnipotens ac piissimus DEVS, qui pascit auiculas cæli, datque iumentis escam in tempore oportuno,
mihi quoque non dubito prouidebit vnde viuam, qui nec multa desidero, nec magna concupisco.
Habens enim victum & vestimentum, iuxta verbum sancti Christophili, his iam didici contentari, sicuti & Græcorum quidam dixit:

Οὐκ ἐθίλω πλεονέσκειν ἕνδεκα, ἀλλὰ μοι εἶναι
Τὸν δὲ τῶν ἐλλείποντων μὴ ἔχοντι κακόν.
Non quero disari nec opto, sed mihi sit
Viuere in modicis mihi habenti malum.

50 Scire cupimus quid cuderis noui: neque ocio te languescere credimus, neque sine
lucubratione continua expendere diem posse vel vnum. Vale nostri memor ad De-
um. Ex Budori vltima die mensis Iulij anno Christianissimorum
1506.

Tt

Belli Bann-
rico mentio.

* Marten-
sfort.
* Disibodam
berg.

Esal. 140.

1. Timot. 5.

IOANNES TRITHEMIUS AB. SPAN. OPT. FRATRI IOAN.
Natio Salutem.

VENIT ad me Prior sine literis cuiusquam, verbo significans capita factionum apud Bingiones conuenisse nostri causa ad quartum diem mensis Augusti, quorum & ipse interfuit consilio, vna cum suo collega Bingionita, retulitque nobis in illo impietatis consilio quædam æmulorum dicta simul atq; conclusa, quorum sententia hanc verborum cõplectitur summam. Ad monasterium reuertamur se maxime optare dicunt, nobisque ex parte Ducis atq; suorum nihil esse verèdum, vtpote qui & reditum valde cupiat nostrum, & dixerit manifeste sapius, nihil esse aduersum nos sensisse vel cogitasse vnquã. Quod si nobis redire ad cœnobium non placeat, optare Ducem simul & mendaces illos presbyteros senes, q̃ Abbatiam resignemus, se tamen malle reuertamur q̃ cedamus. Hæc prauorum summa consilii, super qua Melantius Prior nostrum quod referret optabat responsum. Instare capitulum diximus Moguntia celebrandum in capite mensis Septembris, in quo causam patribus examinanda proponere intendimus, & quid consulant audire. His cognitis prior discessit, relaturus ad ducem. Post cuius digressum altera mox die Ioannes Damius nobis aperuit, literas se apud priorem vidisse nobis inscriptas nomine conuentus nostri, quem interrogatum quid continerent, respondisse, inuectiuam contra abbatē. Et Damius, *Contra Abbatem* (inquit) *scribit conuentus? O stultissimi & insani quidnam agitis?* Arreptaq; de manu Prioris literas aperuit, legit, Priorisque temeritatem mirabatur. Continebant enim quosdam in nos (vt asseruit) articulos, per solum Priorem nostrum apud Moguntiacum, adiutorio illius destructi hominis Petri Slarponis confictos, & nomine conuentus nostri ignorantibus ipsis mendaciter conscriptos. Damius autem posteaquam legerat schedulam rupit, ne nostras incideret manus. Hæc iniuria prioris nostri denuo moti, nobiscum statuimus frater (quod te minime latere volumus) nunquam redire ad Spanheim, sed nobis vt poterimus alibi prouidere. Iam enim vobis constat manifeste prioris infidelitas, qui se nobis eatenus sinxit esse fidelem. Scimus quod ad abbatiam nostram aspirat, propterea nobis molitur in sidias, dulcia in ore verba, sed dolum machinatur in corde. Cedemus ergo non inuiti sed voluntarie, & quamuis tenere Abbatiam nostram possemus etiam de monasterio absentes, & Duce & vobis omnibus inuitis, libere tamen post dies paucos & sine passione dimittemus, quemadmodum ante annos tres & viginti ad eam sine pacto nescientes canonice fuimus electi. Facilis est nobis iactura terrenæ dignitatis, qui nos scimus esse mortales, nec pensi habemus quid vocemur, sed potius quid simus attendendum duximus. Sed prioris ingratitude miramur, quem & benevolentia singulari semper extulimus, & multis beneficiis profecuti sumus. O Prior infidelissime omnium monachorum, Iudæ non immerito comparandus traditori, quam impie contra nos egisti, immemor beneficiorum in te nostrorum omnium. Nonne parentes tuos ex terra Lucenburgenfi bello & incendio profugos, pauperes & egenos, amore tui suscepimus, fouimus, & per annos iam tres & viginti de monasterii substantia, contra multorum fratrum sententiam, enutriuimus, eisque domicilium cum omnimoda libertate in villa Spanheim tradidimus gratis, eis quoque de monasterio quotidie præbendam integram & ambobus sufficientem per nostros ministrandam ordinauimus, quam & singulis diebus accipiunt vsque in hunc diem. Te quoque in sacerdotem ordinari fecimus, deinde in capellanum & commensalem nostrum assumpsimus, postea in cellerarium monasterii primum constituimus, de quo quidem officio cum te propter leuitatem tuam amouere fuisset necessarium, vt nulla tibi oriretur confusio, in Priorem te nostrum reclamantibus multis eleuauimus. Nihil tibi rationabiliter postulanti vnquam denegauimus, te quoque, quod diffiteri non poteris, vt oculi pupillam nostri semper custodiimus, & contra omnium murmurationes fratrum, quas tua suscitasti negligentia, tibi nimium credulus, per annos iam ferme quatuordecim manutenui & defensaui. Tu autem qualia nobis reddideris in hæc ipsa tribulatione nostra, omnipotens Deus qui nouit non dubitamus suo tempore vt intelligas dabit. Nos etiam non in vindictam, sed vt intellexisse nos tuam ingratitude agnosceas tibi antipodisim suo tempore scribemus. Quid tibi nunc amantissime senior Nuti videtur, iustene mouemur ad cedendum an iniuste? qui talem in Priore nostro ingratitude & malitiam inuenimus, in quo confidere præ cæteris solebamus. Scribit in nos eulogia sub nomine conuentus, ignorantibus cunctis, qui nihil de nobis mali scribere cum veritate potuit vnquam, Putabat forsitan homo stolidus & ambitione plenus, si huiuscemodi literæ in manus de-

Opera
Historia

FAMILIARÉS

PAN. OPT. FRATRI IOAN.

verbo significans capita factionum...
rum diem mensis Augusti, quorum...
ita, retulitque nobis in illo impetrati...
ta, quorum sententia hanc verborum...
ur se maxime optare dicunt, nobisque...
pote qui & reditum valde cupiat...
se sensisse vel cogitasse vna. Quod...
ucem simul & mendaces illos...
reuertamur q cedamus. Hac...
strum quod referret optabat...
dum in capite mensis Septembris...
ndimus, & quid consulant...
ius digressum altera mox die...
disse nobis in scriptis nomine...
espondisse, inuectiuam contra...
us? O stultissimi & insani...
riorisque temeritatem mirabor. Con...
culos, per solum Priorem nostrum...
is Petri Sparionis confictos, &...
conscriptos. Damianus autem...
anus. Hac iniuria prioris nostri...
me latere volumus/ nunquam...
ere. Iam enim vobis constat...
fidelem. Scimus quod ad...
dulcia in ore verba, sed dolum...
antarie, & quam uis tenere...
& Duce & vobis omnibus inuitis, libe...
mus, quemadmodum ante nos...
uimus electi. Facilis est nobis...
ec pensii habemus quid vocemur, sed...
rioris ingratitude miramur, quem...
ultis beneficiis profecti sumus. O...
non immerito comparandus...
riorum in te nostrorum omnium. No...
incendio profugos, pauperes & egenos...
tres & viginti de monasterio...
mus, eisque domicilium cum...
eis quoque de monasterio...
er nostros ministrandam...
ne diem. Te quoque in sacerdotem...
mentalem nostrum assumptus, post...
s, de quo quidem officio cum...
nulla tibi oriretur confusio, in...
Nihil tibi rationabiliter...
on poteris, vt oculi pupillam...
ationes fratrum, quas tua...
ferme quatuordecim...
ac ipsa tribulatione nostra, omni...
ntelligas dabit. Nos etiam non...
nem agnoscas tibi antipodum...
senior Nuti videtur, iustitiam...
ro ingratitude & malitiam...
Scribit in nos eologia sub nomine...
bis mali scribere cum veritate...
one plenus, si huiusmodi litera...

nus auenissent nostras, quod contumelia moti in conuentu arma verteremus, ipsosque fratres scribendo durius, nobis faceremus auersos, ac per hoc sibi praberetur introitus ad Abbatiam. Sed nos omnia dissimulare statuimus, propterea, quod redire ad Spanheim minime cogitemus. Nostrum in hacre consilium non facile mutabimus, nisi maiorum forsitan, quod absit, auctoritate compellamur. Quae spes salutis, quae nobis confidentia pacis esse cum talibus possit? qui beneficiorum immemores nec Deum timeant, nec homines reuerentur, sed nec rationem propriae considerant salutis. Haec interim tecum amantissime frater, donec veniat dies perficiendi consilium. Vale nostri memor ad Deum in orationibus tuis. Ex Budori decimaquarta die mensis Augusti Anno Christianorum 1506.

LXVIII.

REVERENDIS IN CHRISTO PATRIBUS, PRESIDENTIBUS, diffinitoribus, ceterisque abbatibus, consilium annale ordinis S. Benedicti apud Moguntiam celebrantibus, Ioan. Trithe. abbas Spanhemem reuerentiam & honorem.

AD sacrum ordinis conuentum, quem modo celebratis, amantissimi patres, venire personaliter constitui, propter causas & negocia quae me concernunt non minima, quemadmodum partim ex his meis literis, partim ex latore ipsarum Ioanne Damio mihi professo monacho intelligetis. Sed nimium in me saeuicate fortuna prohibet. Nequissimus enim tyrannus ille comes de Lyningen, qui anno priore monasterium Lympurgense funditus incendio destruxit, omnes vias ad Moguntiam dirigentes latronibus occupauit, vt vel me capiat, vel dicti cenobij abbatem, sicut a multis tam occulte quam manifeste sumus informati. Abbati enim memorato insidiatur, propterea quod cum coram Regia maiestate & principibus super spolio & incendio monasterij accusauit. Me autem persequitur eadem ratione, quia non solum Coloniae, sed in alijs quoque locis iustis partibus abbatis semper faui consultiue, & multis dietationibus contra tyrannum saepius interfui. Hinc offensus nos ambos odio graui persequitur, & si manus eius incideremus, non sine periculo posse mus euadere. Me quoque nuper de Marchia Brandenburgensi reueisum, cum omni familia mea, quae tunc erat mecum, satellites eiusdem tyranni existentem in monasterio Sebach mihi commissio, in domo hospitem ceperunt, & in castellum eius vicinum duxerunt, ipso tunc absente tyranno. Qui cum post die reuertens factum didicisset, grauitate suos increpauit, quod me dimisissent, & mihi iam ampliori insidiatur vaesania. Quantum vero ad negotia mea pertinet, neminem vestrum credo latere, quam grauitate anno priore fuerimus afflicti omnes, qui sub tuitione serenissimi principis Palatini sumus constituti, bello & crudelitate Pinalentum Hassonij, qui omnia circa nos percurrentes rapuerunt, ecclesias cum villulis incendio consumentes. Horum ego metu cum ne religioni quidem parcerent, in proximum declinaui oppidum, ibique donec illa quietisset commotio permansi. Reuersus tandem ad monasterium multa comperi me absentem perperam acta, moresq; quorundam fratrum ab institutione regulari miserabiliter degenerasse, ac talia commississe, quae silentio non viderentur penitus transeunda, sed merito potius iuxta formam regularis disciplinae corrigenda. Metuentes autem scelerum auctores vindiictam quam se meruisse non ignorabant, occultis machinationibus quosdam e familia nostra, de quibus suspicabantur me omnia eorum scire quae facta fuerant, relatione infamare & lingua circumferre ceperunt, primum ad officiales Ducis Ioannis, ac deinde ad quosdam alios nescio quam contumeliam eis imponentes. Interea me contigit in causa exusti cenobij Lympurgensis Heidelbergam vocari, vbi cum essem per dies aliquot, officiales memorati ducis, nescio cuius imperio, quosdam e familia nostra ceperunt & vinculis manciparunt, ad instantiam abbatis Moguntinensis (vt est fama) qui monacho vni fugituo maluit dare fidem, quam mihi & toti conuentui meo Spanhemensi. Huius ad me facti nuncio relato, non mediocriter mihi videbar offensus, nec immerito quidem, propterea vel maxime, quod me absente nec prius auisato contra iuris ordinem talia presumpserunt. Verebar enim quod accidit, ne vulgus, turba in virium alioquin credula nimis, aliquid de me suspicaretur sinistri, quasi mea capti detinerentur causa. Plura mox in variam a populo dicebantur sententiam, tantusque subortus est in circuitu rumor, quod redire ad monasterium non statui, priusquam iniuriantium temeritas condigna satisfactione plecteretur. Detuli factum omne ad principem Palatinum, cuius consilio & assensu

foris mansi vsque in presentem diem. Cernentes æmuli quod nollem redire ad monasterium, magis in sanire cœperunt, quorum minas parum curavi. Mansi autem Heidelbergæ & Spire mensibus duobus, febribus & indignitate facti æger & infirmus, sine meorum auxilio vel consolatione, quousque tandem vocatus à serenissimo principe Ioachim Brandenburgensium Marchione Coloniam descendi: indeque Principe meo Palatino consentiente Marchiam ipsam Brandenburgensem cum Marchione ingressus sum. Inde post menses nouem reuersus ad patriam, cum tumultus æmulorum sedatos crederem, concitiores quorundam ambitione, vt dicitur inueni. Consideratis itaque singulis apud me statui, nequaquam deinceps seruire ingratis, neque illius subesse dominio, apud quem plus valere mendacia quam veritas, vt cuiusquam integritas vitæ fiduciam sui nullam, sola caperet impiorum adulatio firmitatem. Sum enim voluntatis dimittendi monasterium cum Abbatia Spanhemensi, nisi vos aliud rationabiliter decreueritis, quibus cupio pro viribus obedire. Quid mihi & Cynonotis? aut quæ potest mihi esse quies mentis in medio peruersorum constituto? Confido in DOMINO IESU CHRISTO fidelium saluatore animarum, quoniam me pauperem seruum suum non despiciet in finem, etiamsi à vobis omnibus fuero desolatus. Annis iam viginti & amplius (sicuti vos ipsi scitis) pro communitate ordinis atque capitulo continue laboravi, scribendo, dicendo, visitando, causas & commissiones innumeras vnionis nostræ coram episcopis atque principibus aliisque diuersis expediendo: nec hodie quisquam in ordine viuit, qui tantos labores pro bono communi tolerauerit, quantos me scitis pertulisse. Per Sueuiam, Franciam totam, Alsatiam, perque diocœses, Treuerensem, Coloniensem, Moguntinensem, Spirensem, Bambergensem, Herbipolensem, Argentinensemque non semel aut bis, sed multoties vestro iussu visitavi, multoque tempore de monasterio meo absens vobis imperantibus propria neglexi curans aliena. Quid pro his omnibus mercedis cōsecutus sum? Nisi omnipotens Deus in futura illa retributione iustorum mihi per suam misericordiam mercedem conferat laborum, omnia coram hominibus perdit dixerim. Videte quæ fecerim, & quam iniuste patiar intelligetis. A multis vero annis hæc in me pullulauere mala, ea præsertim occasione, quod me in visitationibus diutius occupato, fratres mei non satis religiose vixerunt, & Cynonotos, quod nunc experior, in odium mei occulte prouocauerunt. Non ex opinione scribo: etenim manifesta sunt quæ dico. Sed culpas fratrum meorum in lucem proferre nec volo nec debeo, magis autem patientiam complectens, exemplo sanctorum patrum oues incorrigibiles dimittam. Reliqua vestris paternitatibus proponenda latori præsentium præfato commisi. Opto vos in Christo valere memores mei. Ex Budorizo, die mensis Augusti, anno Christi 1506.

LXIX.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS SPAN. CONRADO ABBATI monasterii sancti Stephani in ciuitate Herbipolensi, Salutem & charitatem.

REVERENDE pater amice & frater charissime, cum iuxta vulgatum prouerbum in necessitate probetur amicus verus sit an falsus, nihil in hac mea desolatione magis à te postulo, quàm vt (si vllō modo fieri potest) ad me Budorim venias capitulo celebrato. Multa enim in corde meo concepta tibi dicenda versantur, quæ literis demandare mortuis nullatenus possum. Neque tuam charitatem existimo latere, quibus agitator procellis persecutionum quorundam Cynonotorum, qui se obsequiū Deo præstare arbitrantur si me gratis fuerint persecuti, non minus inuidia quàm odio mei laborantes. Ego autem qui optime nouerim per multas tribulationes introitum patere regni cœlorum, me, quantum potui hæctenus, patientiā DOMINO IESU largiente, armaui, non volens malum reddere pro malo, sed iræ potius dare locum, absens à monasterio meo in septimum decimum hodie mensem permansi. Causa vero non vna solum sed plures mihi ne ad monasterium reuertar in æternum persequerunt. Dux Cynonotorum æmulis meis nimium credulus, nostris male partibus fauet, quamuis vt reuertamus optare videatur. Sed eius non sequar imperium qui fertur dixisse: reuertatur ad monasterium suum abbas vester nihil metuens: ego enim neque malum illi facturum sum, neque bonum. Satis animum in nos tuum declarasti, quod princeps, nec interprete opus est vllō, intelligimus enim quam rebus nostris faueas bene, qui te nobis manifeste nihil boni polliceris facturum, sicuti nec antea quicquam fecisti. Igitur valeas cum adulatoribus tuis, ego deinceps tuo subijci dominio non consentiam in æter-

tes æmuli quod nollem redire ad monasterium parum curavi. Mansi autem hic dehereditate facti æger & infirmus, sine meo in vocatus à serenissimo principe Iohannem descendi: indeque Principe meo Palatinum cum Marchione ingressus sum. Inde tumultus æmulorum sedatos erant, inveni. Consideratis itaque impetratis gratias, neque illius subesse dominum, quicquidquam integritas vite fiduciam in me. Sum enim voluntatis dimittit, aliud rationabiliter decreverit, quibus notis? aut quæ potest mihi esse equitatis? in DOMINO IESU CHRISTO. Verberem servulum suum non despicere. Annis iam viginti & amplius (sicut in capitulo continue laboravi, scribendo, de consilio vniuersitatis nostræ coram episcopis & aliis die quicquam in ordine vixit, qui tantum os me scitis pertulisse. Per Suediam, Frisiam, reuerentem, Coloniensem, Moguntinensem, Argentinensemque non semel in itinere de monasterio meo absens volui, ut oro his omnibus mercedis cõsecratis, ut me iustorum mihi per suam misericordiam in omnibus perditã dixerim. Videte, quæ in his vero annis hæc in me pullulante malis diutius occupato, fratres mei non in superior, in odium mei occulte provocata sunt quæ dico. Sed culpas fratrum meorum magis autem patientiam complectens, soleram. Reliqua vestris paternitatibus proprio vos in Chailto valere memoratis.

SPAN. CONRADO ABBATE
Herbipolensi, Salutem & cõ-

me, cum iuxta vulgatum proseribum in his, nihil in hac mea desolatione magis audorim venias capitulo celebrato. Multa autem, quæ literis demandare non potui, non latere, quibus agitor processibus persequi Deo præstare arbitrantur sumusque laborantes. Ego autem qui optime regni cõsolorem, me, quantum potui, nauavi, non volens malum reddere pro malo meo in septimum decimum hodie fratres mihi ne ad monasterium recurrentibus meis nimium credulus, nolens mihi deatur. Sed eius non sequar impetum, abbas vester nihil metuens: ego enim satis animum in nos tuum declaratis, & enim quam rebus nostris faceret bonum, sicuti nec antea quicquam fecerunt, sicuti nec antea quicquam fecerunt, sicuti nec antea quicquam fecerunt, sicuti nec antea quicquam fecerunt.

in æternum, Omnipotentis sequar consilium, qui nihil sine causa permittit, cuius miserationi confidens non timebo quid faciant mihi homines iniqui, ambitiosi & ingrati, qui me propterea persequuntur, vt eorum fatisceret ambitioni, quod rei probabit euentus. Scripsit in me, vt fama est, prior meus eulogia nomine conuentus, mendacijs plena & sine ratione conficta. Mira hominis dolositas. Literis pene continuis pulsar, verbis quoque & lachrymis quoties venit ad me orat, petit, & rogat, tam suo nomine quam conuentus, vt ad monasterium nostrum reuertatur, omnem subiectionem obedientiamque promittens, & in occulto nobis aduersa machinatur. Hac dexteræ manus iniuria & scandalo motus, quanquam serenissimi principis Palatini aliorumque favore & assistentia has iniurias propulsare possem, abbaciamque retinere meam etiam absens omni tempore à monasterio, Duce cum omnibus æmulis meis non attentis, animum ad resignandum tamen induxi, malens conscientiam meam ab his malis quæ sequi possent, seruare innocentem, quam illatas vindicare contumelias. Statui ergo apud me tantis cedere oneribus curæ pastoralis, & deinceps nequaquam seruire ingratis, exemplo sanctissimi patris nostri Benedicti, & complurium ipsorum sequentium patrum, qui prouocati suorum ingratitude monachorum, relicta pastoralis cura ouium morbidarum, ad alia loca suæ salutis prouisuri sese contulerunt. Sed de his colloquimur ad plenum, cum tua charitas ad nos venerit Heidelbergam, vbi ego & Lympurgensis abbas te simul & Schotterensem præsolamur, venturosq; omnino speramus. Opto paternitatem tuam diu valere incolumem. Ex Budori 20. die mensis Augusti, Anno Domini 1506.

LXX.

IOAN. TRIT. AB. SPAN. HENRICO ABBATI
Bursfeldensi Salutem.

DEVS omnium vnus optimus maximus, qui nihil ignorat, noscens abscondita cordium, ipse scit quam absentauerim me à capitulo inuitus, causam habens non modicam, quæ perurgente plus quam libenter eius interfuissem celebrationi, nisi me, quem admodum & abbatem Lympurgensem, Comitibus tyranni fauitia impediret. Multorum enim consilij auiati sumus, ne vitarum periculo nos tanto subijciamus. Nos enim malitiã eius non ignoramus, quæ tanta est, vt nec Deum timeat, nec hominem reueretur. Dæmone plenus est & pene furiosus, vt pote qui anno priore bello faciente in pauperes, non solum Lympurgense monasterium, sed & alias complures Ecclesias pulcherrimas Diaboli agens officium ignibus incendens penitus destruxit. Hinc semper præsumit sua perturbata conscientia. Si me (quod Deus auertat) denuo caperet, quis de manibus insanientis liberaret? Pro corpore & vita res agitur, quam toto mundo duximus præferendam. Ego penes me constitui quid facturus sum, non vnus noctis sed plurium mensium consilio mature deliberatus. Abbaciam meam breui intendo resignare, & mihi cum Dei auxilio principisque favore alibi vbi potero quietius prouidere. Non cupio redire ad Spanheim, nec Ducis opto reconciliationem, quoniam qui mihi sine causa inensum se præbuit, sub suo me dominio deinceps non habebit. Sunt duo in Spanheim qui totius mali fuerunt incentores, quorum alter est Prior, alter fuit Cellerarius, vterque abbatiam adspirat, sinã patres vt præualeant si velint, ego me conuertam ad temeritatem pacis impiorumque confortia euitabo. Abbas sancti Iacobi Moguntinus omnia hæc mala præuenisset, si mendacio non plus credidisset quam veritati. Deprehensus namque publice in crimine cellerarius, me quidem absente metuens pœnam ad ipsum confugit abbatem, & vt sua defenderet vitia mendaciter confinxit aliena. Credidit ille mentienti potius quam veritati, totumque putabat Euangelium quod frater pro sui defensione excogitauerat. Reuersus ad monasterium ego, cum facti historiam didicissem, grauiter quidem tuli non solum crimine fratris sed etiam temeritatem abbatis, qui talem contra fratrum omnium testimonia criminofum & fugitiuum defensaret. Interea cum noluissem præcipitantem sequi multorum sententiam, contigit me denuo Heidelbergam vocari, vbi me diutius occupato in negotio exusti cœnobij Lympurgensis, idem frater in odium eorum qui factum eius prodiderunt, quibusdam sibi ex donatis consentientibus tantum effecit, quod aliqui ex eis capti fuerunt, non minus id procurante abbate memorato. Quæ postea fuerunt secuta, ex fratre quæ misit tua paternitas clarius intelliget. Vale pater optime & ora pro nobis Deū. Ex Budori 30. die mensis Aug. Anno Christianorum 1506. Et sua manu raptis.

Tt 3

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS SPANHEMENSIS,
optimo fratri Rogerio Sycambro
salutem.

VENERVNT ad me Budorim quarta die mensis huius, Ioannes in Schotteren, Conradus S. Stephani in Herbipoli, & Georgius in Suartzach, monasteriorum nostri ordinis Abbates, missi à capitulo annali Moguntiaë pridem celebrato, hæc summarie habentes in mandatis, vt suis mihi persuaderent sermonibus ad monasterium redire. Duos etiam alios patres per capitulum ordinatos dicebant, qui Ducem nomine totius vniouis accederent Bursfeldensis, eumque mihi efficerent placatum. His ego auditis respondi, nō esse opus propter me deputatos accedere Ducem, quoniam illius reconciliationem & gratiam nec quæro nec opto. Absit à me vt illius deinceps dominio subijciat, apud quem mendacium valet plurimum, veritas nihil potest. Nimis temeratam iniuriam passus, si à Duce quam à tribus è conuentu meo, non reuertar amplius ad eos, sed resignabo abbatiam quamprimum rebus meis aliquantulum prouidero. Accepto missi responso, cum cerne-
rent sententia fixum, non amplius molestarunt, sed rescripserunt abbatibus à capitulo deputatis, nulla fatigatione ad Ducem esse opus, quia omnino penes me statuissem non amplius redire ad Spanheim. Deus mihi prouidebit vbi maneam, & cum pace maiore quam in Spanheim vixerim in vnam. Quorsum vero me intendam conferre si velis scire, nescio quid respondeam. Tres me principes magni expectant, sed non placet mihi curias sequi principum. Tres quoque ordinis quem sum professus abbates potentiores vt ad eos veniam rogant. Sed ne fabulam putes, nomina dabo singulorum. Maximilianus Rex serenissimus Romanorum pluries (vt nosti) me sollicitari fecit, vt suo me cōferam seruitio. Marchionem Brandenburgensem non opus est vt citem in medium, cum scias quanti me faciat. Philippus quoque Bauariae Dux, & Comes Palatinus Rheni, clementissimus princeps, me prouidere quo ad viuam copiose pollicitus est, vel penes Abbatem Lymphurgensem, vel in suo principatu, vbi cunque voluero. Postremo iam mihi abbas S. Stephani memoratus dixit, abbatiam diui Iacobi apostoli maioris in suburbio Herbipolensi propediem vacaturam per resignationem presentis abbatis, quam si assumere velim, se operam daturum, vt res quantorius fortuatur effectum. Assensi consilio malens in paupertate viuere sub institutione monastica, quam diues in curijs principum conuersari. His ita conclusis missi ad me à capitulo patres octaua die mensis Septembris ad sua reuersuri discesserunt. Atego responsum saepe dicti abbatis expecto vtrum videlicet ita placeat reuerendissimo patri Episcopo Herbipolensi, quo tandem accepto te facturus sum de omnibus certiorum. Vale ex Budori 12. die mensis Septembris Anno Domini 1506.

LXXII.

CONRADVS ABBAS S. STEPHANI HERBIPOLENSIS
Ioanni Tritheimio abbati Span. S.

REVERENDE pater, iuxta recessum mutuaë conclusionis nouissime in cœnobio monialium Noui castri * prope Heidelbergam facta, mox vt perueni ad propria. D. Reuerendissimum Herbipolensem episcopum accessi, & inter alia colloquia monasterium S. Iacobi concernentia vestra paternitatis mentionem feci, asserens fore possibile, si sua paternitati reuerendissima placeret, quod vestra paternitas eidem præficeretur cœnobio. Quod audiens summe dicebat sibi placere, pollicebaturque quod velit vestram paternitatem graciosè fouere, manusque fideliter præbere adiutrices, mihi quoque vt hæc quantotius vestra paternitati significarem iniunxit. Vestra nunc igitur paternitas non sit in mora, quam ipse reuerendissimus dominus noster in omnibus grauitè ferre consuevit. Reliqua mutua referuo colloquutioni, quam altissimus prosperam & iucundam facere dignetur. Data Herbipoli in die exaltationis Sanctæ crucis Anno Christianorum M. D. VI.

LXXIII.

IOAN. TRITHE. ABBAS SPAN. CONRADO ABBATI S.
Stephani Salutem.

LITERAS tuas pater venerande sextadecima die mensis huius Septembris apud Budoras in nouo castro * cœnobio suscepi, quibus relectis mentem reuerendissimi patris simul

ensis huius, Ioannes in Schotten, Con-
 ius in Suartzach, monasteriorum nobi-
 ntia pridem celebrato, hanc summam
 monibus ad monasterium redit. Quo-
 ebant, qui Ducem nomine totius omni-
 placatum. His ego auditis respiciens
 em, quoniam illius reconciliationem de-
 deinceps dominio subijciar, apud
 st. Nimis temerata iniuriam publicam
 rtar amplius ad eos, sed resignabo
 dero. Accepit mihi responsio, cum
 sed rescripserunt abbatibus a capite
 ia omnino penes me statuisse non
 t vbi maneam, & cum pace maiore, quam
 ero me intendam conferre si velis
 ni expectant, sed non placet mihi
 professus abbates potentiores ut ad
 bo singulorum. Maximilianus Rex
 ari fecit, ut suo me coteram serui-
 tem in medium, cum scias quanti me
 alatinus Rheni, clementissimus pater
 est, vel penes Abbatem Lymburgensem
 remo iam mihi abbas S. Stephani memo-
 ris in suburbio Herbipolensi propo-
 quam si assumere velim, se operam
 ensi consilio malens in paupertate vivere
 principum conuersari. His ita conclusi
 Septembris ad sua reuersuri discesserunt
 rum videlicet ita placeat reuertendum
 to te facturus sum de omnibus certum
 Domini 1506.

conclusionis nouissime in cœnobio no-
 facta, mox ut perueni ad propria Dis-
 cessi, & inter alia colloquia monasteria
 tionem feci, asserens fore possibilibus
 paternitas eidem præficeretur cœnobio.
 rebaturque quod veli vestram paterna-
 re adiutrices, mihi quoque ut hanc
 tra nunc igitur paternitas non sita
 n omnibus grauius ferre confitemur. Ad
 us prosperam & iucundam facere de-
 ucis Anno Christianorum M.D.VI.

die mensis huius Septembris apud Bodo-
 relectis mentem reuerendissimi patris

simul & tuæ paternitatis intellexi. Habeo tibi gratias ingentes pro tua in me charitate, a-
 gamque libenter vberiores vnquam si potero. Nam etsi principum fauore atque pietate
 mihi satis posset esse prouisum, quia tamen homo sum claustralis, & studio scripturarum
 deditus, malo in paupere latere cœnobio, quam inter aulicos haberi clarissimus. Imita-
 bor illum innocentia virum qui dixit: *Elegi abiectus esse in domo domini, magis quam habitare*
in tabernaculis peccatorum. Veniam itaque circa finem Septembris, interea quadam hic &
 Neometi expediturus negocia mea, quibus peractis sine mora vobiscum adesse curabo. Et
 hanc voluntatem meam pontifici reuerendissimo Herbipolensi, manifestam facere non
 pigeat precor. Quod si aliqua interuenerit occasio qua in fine Septembris adesse nequi-
 uero, non ilico de aduentu meo desperandum putes, quia certo venturus vitam Deo cum
 sanitate prolongante tua de expectatione non frustrabor. Interea feliciter vale nostri me-
 mor in orationibus tuis ad Deum. Iterum vale. Ex Budori 17. die Septembris. Anno Chri-
 stianorum M.D.VI.

LXXIII.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS SPANHEM. ROGERIO
Sycambro Salutem.

20 QVOD tibi fueram pollicitus Rogeri amantiſſime vltimis ad te literis meis, nunc his
 quidem breuissimis quam libens facio. Literas Conradi abbatis S. Stephani 16. die
 mensis huius apud Budoras accepi, quibus reuerendissimum præfulem Herbipolensem
 Laurentium rebus meis benefauctem significauit: mihi quoque abbatiam S. Iacobi
 quondam Scotorum, non solum voluntarie verum & quam hilariter offerentem, quam
 ut suscipiam, quantoties mandauit properandum. Sum itaque hic Neometis paucis qui-
 dem diebus moraturus, ad quarundam rerum mearum expeditionem, quibus ordinatis
 iter versus Herbipolim dirigemus. Verum priusquam his finibus excedamus, te videre &
 alloqui optamus. Sed quoniam venire ad te propter dæmonis incarnati fauitum (qui
 non natura sed imitatione potius diabolus quam homo dicendus est) sicuti nosti, mini-
 me possumus. Tu ad nos ut venias, te etiam atque etiam hortamur, petimus & rogamus.
 30 Multa enim mente versamus tecum disputanda, que literis mandare non possumus. Scri-
 psimus autem & priori tuo, rogantes, ut sua tibi auctoritate veniendi potestatem indulge-
 ar. Libellum tuum de *vario literarum usu* tecum adferas: sunt enim quadam in eo scripta, si
 recte memini, quibus subtilior lima fuerit necessaria, in his maxime que linguam respici-
 unt Græcam, in cuius perceptione satis nec dum profecisti. Adero quantum mihi licuerit,
 ne hoc ipsum tuum opusculum ex tua officina in emendatum vadat in publicum. Moras
 rumpe, quoniam vltra quatrimum istice non manebimus. Vale ex ciuitate Neometensi
 20. die Septembris Anno Christianorum M.D.VI.

LXXV.

IOAN. TRIT. AB. SPAN. RICHMODI DE HORST,
abbatissa in Sebach, Salutem.

DECEMVVS & octauus hodie mensis voluitur, ut nosti charissima in Christo filia, quod
 à nostro peregrinamur cœnobio æmulorum temeritate commoti. Vnde post mul-
 ta consilia & maturam deliberationem statuentes amplius ad Spanheim nequaquam re-
 uertendum, operæ precium fuerit aliquando prouidisse vbi tandem maneamus. Offer-
 tur nobis Abbatia quadam in suburbio ciuitatis Herbipolensis sita, quam bene nouimus,
 pauperula quidem & modica, sed quieta multum atque tranquilla, nostroque satis vti
 50 speramus conueniens proposito, quam duximus persuasi amicorum consilio non sper-
 nendam. Optime nouit charitas tua quantis laboribus per annos iam tres & viginti con-
 tinuos in Spanheim fuerimus afflicti, non solum in regimine monasterii proprii, sed mul-
 to amplius pro totius ordinis vtilitate communi. At nunc posteaquam ingratitude
 fratrum erga nos manifeste sumus experti, manere cum eis diutius non credimus tutum,
 quoniam nec illi nobis vnquam deinceps erunt fideles, nec eis confidere amplius ve-
 raciter poterimus à quibus tam enormiter sumus decepti. Nobis autem sic pauide conuer-
 santibus, quis non intelligat quantum animarum sequeretur periculū, dum neq; pastor se ouib;
 credere,

Proverbi. 12.

crederé, neque ad pastorem oues securum deinceps possent habere accessum. Er quamvis de corde meo rancorem remittere omnem forsitan possem, tamen fratres horū aurum autores malorum neq; hoc ipsum crederent, neque prauas consuetudines suas facile immutarent. Satis enim scimus quam sit difficile monachos deprauatos mala consuetudine ad rectitudinem nouitatis reuocare. Dicit namque vir sapiens: *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senueris non recedet ab ea.* Assimilatur enim consuetudo naturæ, cui ne modo sine difficultate resistit, beato dicente Gregorio: *Tenent prauas consuetudines quem semel ceperunt atque quotidie duriores existunt, et non nisi cum peccatoris vita finiuntur.* Multa præterea sunt rationes, quarum consideratione moueor ad cedendum, paucissimæ vero quibus induci possim vt maneam. Maxime autem in odium (vt ita dixerim) loci, Ducis inconstantia suorumque temeritate motus sum, vsque adeo, vt eius pollicitationibus fidem amplius nequeam adhibere, neque veniam postulanti credere, neq; gratiam eius oblatam possum acceptare. Viuant deinceps in rure Spanheimenses cum rusticis, quibus videre nimis fuerat graue, de quo etiam principes gloriarentur. Venire mei visendi gratia in Spanheim ex tota fere Germania, ex Italia & Gallia, cæterisque adiacentibus regnis viri eruditi atque doctissimi in omni facultate consueuerunt. Miserunt principes atque potentes huius sæculi suos in re literaria nuncios & oratores ad me, sicuti tota nouit vicinitas, quos ego inauditos, vel sine honore hospitalitatis dimittere nec debui nec volui certe, quamvis plures eorum legaliter satisfecerint pro expensis. Viderunt hæc in circuitu omnes, & factum laudauerunt: soli ex subditis meis monachi duo, & conuersi omnes, quos donatos visitato vocabulo nuncupamus, a quo cernere animo non potuerunt, sed in occulto murmurabant, vt talium mos est, ipsumque ducem, studiosos, doctosque viros, non satis appreciantem sui iniquis delationibus paulatim aduersum se concitarunt. Dabo igitur locum iræ, vt valeant cum rusticis, qui salutarem semper spreuer doctrinam. Prouidebit mihi altissimus locum vt confido meis aptiorem studiis, & pro laboribus multis, quibus defudavi in Spanheim, alibi requiem tribuere dignabitur. Tu autem charissima in Christo filia vna cum sanctis virginibus tibi commissis, sta firmiter in sanctitatis proposito vsque in finem, vt præsentis vitæ consummato itinere, cum sanctis virginibus ad nuptias sponsi intromitti merearis regis æterni. Dominum tuum IESVM CHRISTVM, cui te totam deuouisti, ex toto corde tuo semper diligas, illumque ama super omnia, qui tu amore factus est homo. In quantum plus illum amaueris, in tantum euades aptior ad ingressum regni cælorum, quoniam ipse est via per quam itur ad patriam, ipse est veritas, per quam cognoscitur summum bonum, ipse quoque est vita, per quam iustorum anime fiunt immortales. Vnguentum suauē & optimum est amor Dei, quo animæ pestes cito sanantur omnes, intellectus quoque illustratur mirifice in omnium cognitionem, & affectus ab omni puluerulentia mundanæ adhaesionis purgatur. Quicumque enim Dominum IESVM ex toto corde suo diligit, locum in se vitii & peccatis minime relinquit, nec intrare animum diabolus permittitur, qui diuino totus occupatur amore, quia diabolus animam virtutibus vacuum desiderat, & mentem diuino nudam amore inhabitat. Vbi cumque vero cor hominis amore diuino repletum inuenerit, sub magna confusione recedit. Vt enim visibilia vasa aliquo repleta liquore materiali, superuenientium augmenta non capiunt, sic mens diuina charitate repleta nullum vitii & concupiscentiæ aditum penitus concedit. Felix illa conscientia, in cuius secretario præter amorem Christi, qui est sapientia, castitas, patientia, puritas atq; iustitia, nullus amor versatur alius, vbi cor Deum amantis nec ad hominis recordationem aliquando suspirat, nec videre quicquam in mundo transitorium optat. Sit constans & perfectus amor tuus in Deum, o virgo Christi desponsata contubernio, vt si necesse fuerit amore illius moriaris, qui amore tui placide ac benigne mori dignatus est. O quam dulcis, suauis, & fortis, & potens est amor tuus Domine Iesu, qui mentem æterna facietate reficit, conscientiam ab omni immundicia puram custodit, animam diligentis perfecte illuminat, & cor hominis infirmissimi cõtra omnia huius mundi aduersa robustissime confortat. Ama igitur, o virgo Christi Deum, totum ama tota, vt possis omnia sine labore vincere & delere peccata, quia charitas operit multitudinem peccatorum, & Deo hominem facit esse proximum, in cunctisque mundi aduersitatibus gloriosum. Teneræ namque militiae ac delicati consuetus est amor solo de cunctis hostibus reportare victoriam. Vt ergo fortiter vincas omnia mala huius sæculi, sta fortiter & constans in amore Dei. Tanto enim vincas potentius, quanto amaueris fortius, sancto dicente Bernardo: *O iugum sancti amoris quam dulciter capis. gloriose laqueas suauiter præmis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis. O felix amor, ex quo o-*

riur

Ioann. 14.

Diligere Deum super omnia.

virtus strenuitas morum puritas affectionum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fecunditas, meritum dignitas, & premiorum sublimitas. Theſaurus inefficis eſt amor diuinus, quem qui habet diues, qui non habet, etiam ſi Cruci poſſederit diuitias, omnium pauperimus eſt. Prior dilexit nos DEVS non vulgari amore, ſed dulciter, ſapienter & fortiter. Dulciter quidem, quia carnem pro nobis aſſumpſit humanam, ſapienter, quia peccatum non fecit, nec eſt inuentus in ore eius dolus, fortiter quia factus eſt Patri obediens pro nobis vſque ad mortem, mortem autem crucis. Ecce virgo, Chriſtus formam in ſemetipſo tibi præmonſtrauit diuini amoris, quem ſequaris oportet, ſi eius thalamum volueris introire. Ama dulciter ipſum CHRISTVM IEſVM, ne quicquam præter illum concupiſcas: ama prudenter, ne carnis vanitate decipiaris: ama fortiter, ne in aduerſitatibus huius mundi vnquam à ſancto propoſito deiiciaris. Tribus enim iſtis columnis diuini amoris opus eſt, quoniam qui Chriſtum dulciter amat, ipſum ſolum amat, & nihil concupiſcit illi contrarium, diuo dicente Auguſtino. Minus te Domine amat, qui aliquid tecum amat quod propter te non amat. Dulciter itaque diligis, ſi Ieſum non ad aliud quam propter ipſum & ſolum quidem diligis. Scis enim quid in ſacra dicat ipſe ſcriptura: *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis zelotes.* Solus a te vult amari, non admittit ſocium, nec poteſt amor eſſe dulcis ſi fuerit in obiectorum diuerſitate communis. Sapienter etiam diligas Dominum Ieſum, quoniam ipſe eſt ſapientia Dei Patris, qui vult amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter, alioquin facile me zelo tuo ſpiritus illudet erroris, cum ſcientiam ſapientis neglexeris amatrix. Non enim habet callidus hoſtis medicamentum efficaciſ ad tollendum de corde hominis Chriſti amorem, quam ſi efficere poſſit vt in eo ſine ratione & incaute ambuletur. Propterea in omni ſacrificio ſalem diuina præcipit offerri ſcriptura, quemadmodum & Deus ſapienter omnia fecit & ordinauit. Modus autem diligendi Deum eſt, vt diligas eum quantum poteſ, quoniam quanto plus amaueſ, tanto melior dilecto erit. Ama & fortiter DOMINVM tuum Ieſum, o virgo, hoc eſt perſeueranter, vt ne proſpera quidem neque aduerſa mentem tuam ab eius dilectione, vel emolliant, vel auertant. Diligendus eſt Ieſus maximo cum feruore vſque ad mortem non minus in aduerſis quam in rebus ſecundis, nec propter acceſſorium aliquod, ſed propter ipſum ſolum, quia Ieſus eſt cauſa dilectionis ſue digniſſima. Dominus Ieſus portio tua ſit, o virgo clauſtralis, nihil tibi curandum, nihil cogitandum, nihil amandum niſi Ieſus ipſe, cui te mente & corpore deuouiſti, cuius amor omni dulcior melle, quem quicumque veraciter diligit, nihil in hoc mundo præter ipſum concupiſcit. Amor Ieſu amanti eſt in cunctis ſufficiens, in opiam nõ patitur, nec cedit aduerſis, nec proſperis emollitur, in ſe conſtans eſt, ſibi abunde ſufficiens, quoniam in Domino Ieſu intus omnia poſſidet, nihil requirens eorum quæ foris eſſe videntur. Omnia enim neceſſario contemnit, qui Ieſum habere voluerit amicum. Accedens ergo ad Chriſti amorem virgo clauſtralis, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, quoniam qui amicitias petit Ieſu, multorum ſibi nouerit inimicitias eſſe tolerandas, & propterea ſe paret ad humilem patientiam, ne ſanctam amicitiam priuſquam adipiſcatur perfecte, amittat. Enimvero cum anima ſe Dei verbo ſociauerit, ſciat indubitanter ſtatim inimicos ſe habituram, & eos plerumque, quos ante habuit amicos in aduerſarios eſſe vertendos. Fortiter itaque in Dei amore perſeuerandum eſt, & animus contra qualibet occurrentia firmendus aduerſa, ne in medio conſtitutus itinere deficiat, vel territus laborum magnitudine recedat. Nam ſi Chriſtum Ieſum qui nullum habuit peccatum, oportuit pati, & ſic intrare in gloriam ſuam, quanto magis nos miſeri homines, in peccatis concepti, nati & educati, qui delinquendo quotidie deteriores nobis eſſicimur, multa neceſſario ſuſtinemus aduerſa, qui noſtro patimur demerito, quicquid nobis occurrerit mali. Si tribulationes iuſtorum multas ſcriptura commemorare non dubitat, nemini videatur mirum, ſi nos peccatores à iuſtitia operibus nudi, conuerſi licet ac pœnitentes multa ſuſtineamus aduerſa. Hinc ſacer inquit Chriſtophilus: *Patientia enim vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Ad Chriſtianos pertinet, & maxime ad clauſtrales, iniurias tacendo fugiendoque potius quam reſpondendo aut reſiſtendo vincere, & quanto noſ profeſſio monaſtica inſtitutionis ad perfectionem ligat amplius, tão nobis licet minus vim vi repellere, ſed magis oportet quacumque aduerſa patientius ſuſtinere. Chriſtiani ſumus & clauſtrales per amplius ad humilitatem obligati propter quod omnia graua & amara pro CHRISTI amore patienter à nobis ferenda ſunt. Ego vt me CHRISTI ſeruum licet inutilem comprobarem, ecce quanta line demerito ſuſtului meo, quæ in æmulos retorquere potuiſſem,

Exod. 20.

Pli poſſibimus aſſueſcuntur.

Hebr. 10. Monachos omnium maxime decebat patientiam præſtare.

ceptis poſſent habere acceſſum. Frater
 ſiſtan poſſem, tamen fratres heri
 neque prauas conſuetudines ſuis facio
 monachos deprauatos mala conſuetu
 amque vir ſapiens: *Adoleſcentiam*
 tur enim conſuetudo natura, cui in
 Tenent praua conſuetudines quos ſi
 peccatoris vita finiuntur. Multa præ
 ad cedendum, pauciſſima vero quæ
 um (vt ita dixerim) loci. Ducis in
 deo, vt eius poſſeſſionibus ſiderem
 ti credere, neque gratiam eius obſer
 emenſes cum rutiſcis, quibus videmus
 tur. Venire mei viſendi gratia in Spira
 que adiacentibus regnis viſi erudi
 liſerunt principes atque potentes Italia
 me, ſicuti tota nouit vicinias, quæ
 re nec debui nec volui certe, quam
 Viderunt hæc in circuitu omnes. Aſſam
 no, & conuerſi omnes, quos doctorum
 no non potuerunt, ſed in occulto m
 ſtudioſos, doctoſque viros, non ſatis
 luerſum me concitauerunt. Dabo igitur
 ſemper ſpreuere doctrinam. Proinde
 m ſtudiis, & pro laboribus multis, quæ
 dignabitur. Tu autem chariſſima Chri
 ſtis, ſta firmiter in ſanctitatis propoſiti
 tinere, cum ſanctis virginibus ad tro
 num tuum IEſVM CHRISTVM, vt
 igitas, illumque ama ſuper omnia, quæ
 amaueſ, in tantum euades apor
 er quam itur ad patriam, ipſe di
 que eſt vita, per quam iuſtorum an
 tator Dei, quo anima: peſes eius
 ſice in omnium cognitionem, & ſancti
 purgatur. Quicumque enim Dominum
 vitiiſ & peccatis minime reliquit, nec
 otus occupatur amore, quæ diſt
 m diuino nudam amore inhabitat. Vi
 tum inuenit, ſub magna conſuſio
 ore materiali, ſuperuenientium arg
 nullum vitiiſ & concupiſcentiſ ſol
 ſecretatio præter amorem Chriſti
 nullus amor verſatur alius, vbi co
 do ſuſpirat, nec videre quicquam
 e illius moriaris, qui amore tui plac
 is, & fortis, & potens eſt amor
 ſcientiam ab omni immundicia
 & cor hominis inſirmiſſimi cor
 ama igitur, o virgo Chriſti Deum, nec
 delere peccata, quia charitas op
 it eſſe proximum, in cunctiſque
 militiæ ac delicati conſtitutus eſt
 ergo fortiter vincas omnia mala
 to enim vincas potenter, quanto
 ſancti amoris quam dulciter cepi, gl
 igitas, prudenter erudi. O felix amor, quæ

potuiffem, sed nocentibus malum inferre numquam volui, sperans quod Dominus Iesus patientiam remunerabit quam dedit. Super omnia graue mihi fuerit monasterium meum cum amicis in perpetuum deserere, structuras quas ædificauit pulcherrimas alteri & forsitan inimico & ingrato construxisse, & quod excedit vniuersa, bibliotheca duorum milium, quam ego sicuti manifestum est solus comportauit, preciosorum rarissimorumque voluminum post me relinquere, sine qua mihi videbar aliquando viuere non posse. Hæc me sane annis compluribus nimio sui amore detinuit, & ne consentirem in Abbatis amplexibus, quæ mihi offerebantur, vt seis, semper nimium retraxit. At nunc postquam persecutio in me sæuire cœpit æmulatorum, vincula amoris rupi fortiter, & statui pro Christi amore non solum charissimam mihi hæcenus bibliothecam, sed monasterium quoque cum omnibus ad ipsum pertinentibus & patria & amicis deserere, ne forte in medio constitutus æmulatorum memoria mentem corrumperet iniuriarum. Nec tu propterea te filia arbitris desertam, quoniam nos Deo vocante digredimur ad Francos. Potens enim est DOMINVS IESVS prouisorum tibi dare meliorem, qui rebus monasterii tui tam spiritalibus quam temporalibus consulere multo quam ego possit utilius. Non deseret vos Episcopus vester Neometensis, in cuius diocesi monasterium vestrum dignoscitur constitutum, sed prouidebit vobis abbatem sine dubio meliorem. Vale cum vniuersis tibi commissis fororibus, Deum pro nobis orantes. Ex Neomecti 20. die mensis Septembris, Anno Christianorum M. D. VI.

LXXVI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, D. IOAN. TRITEMIO ABBATI
Spanheimensi, Richmodis Abbatissa, Anna de Helmstat Priorissa, & humiles filias totius
conuenus monasterii S. Laurentii in Sebach, cum orationibus
vnam deuotam sempiternam exoptant felicitatem.

SCIRE paternitatem tuam volumus, quod pene ad mortem contristatæ sumus relictis quas nobis misisti literis tuis, quibus te significas dimissuram abbatiam tuam Spanheimensem, & tam longe progressuram à nobis. O quare nos deseris Reuerendissime pater, aut cui nos pauperimas ouiculas committis, quas tam dulciter pascere contuisti lacte cœlestis doctrinæ? Quis erit nunc o dulcissime pater, qui nobis more tuo suavissimos de Christi passione, deque amore diuino, & amœnitatem regni cœlestis distribuatur sermones? Ad quem in necessitatibus pro consilio fugiemus, aut quem inuocabimus tua præsentia destituta? Vtinam lachrymas filiarum tuarum cerneret, vnam ad monasterium tuum redires miseris ouium tibi commissarum, cum sit nemo, sicuti veraciter sumus informatæ, qui tuum ad Spanheim reditum non summe desideret. Fuit enim nuper hic nobiscum Prior Spanheimensis, qui dixit, quod ille Dux Ioannes vna cum suis omnibus valde cupiat, quatenus reuertaris ad Spanheim, velitque tibi semper esse benignus & gratus, nec permittere quod aliquam patriarum molestiam. Hoc idem cupiunt, orant, & precantur fratres tui omnes, similiter & ordinis abbates, qui Moguntia in capitulo fuisse dicuntur, idem optant vniuersi. Væ nobis miseris, captiuis & inclusis, quæ omni humano sumus destituta solatio, & in medio inimicorum posita, vnicum quod habebamus subterfugium patrem & pastorem fidelem & pietissimum adhuc viuentem compellimur amittere, cui similem numquam poterimus inuenire, qui tantum valeat eruditione, religionis deuotione, experientia, clementia & pietate. Sed quid miseræ faciemus, cum absentem lachrymis non possumus reuocare. Vtinam nobis solum hac vice liceret monasticam exire clausuram, vt Spiram conuenualiter omnes possemus adire, genibusque flexis in terram profluentibus lachrymis tuam deprecari clementiam, forsitan propositum mutares, obtineremus. Sed quia manere nos fixas oportet in loco, hoc vnum paternitatem tuam nobis semper obseruandam propter effusionem preciosissimi sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quem semper prædicare & honorare consueuisti, quam humillime rogamus, petimus & obsecramus, vt si omnino dimittere abbatiam Spanheimensem statuisti, commissioni monasterii huius nostri, quam tibi Dominus Episcopus olim dedit, nequaquam renuncies propterea, sed permancas visitator noster deinceps, sicuti hæcenus iam per plures annos fuisti. Quamuis enim Herbipolis amplius distet à Sebach quam Spanheim, tua tamen paternitas suo nos tempore bene poterit visitare, & si non singulis annis,

quam volui, sperans quod Dominus letis
omnia graue mihi fuerit monasterium me-
curas quas adificari pulcherrimas abbas
quod excedit vniuersa, bibliotheca deo
comportauit, preciosorum rarissimorum
videbar aliquando viuere non posse. Pre-
et inuit, & ne consentirem in Abbacia
nimum retraxit. At nunc postea quod
amoris rupi fortiter, & statui pro Claustra
bibliothecam, sed monasterium operari
& amicis deserere, ne forte in meo
pereret iniuriarum. Nec tu propter
e digredimur ad Francos. Poteramus
orem, qui rebus monasterii tui tam
am ego possit vtilius. Non deseret vos
monasterium vestrum dignoscitur con-
melioiorem. Vale cum vniuersis tuis
Comiti 20. die mensis Septembris, anno

71.

I, D. IOAN. TRITEMIO ABBATI
Helmstati Priori, & humiliter filius
vostri in Sebach, cum oratio
sempiternam ex-
stitem.

pene ad mortem contristare sumus ne-
gnificas dimissum abbatiam vni Span-
s. O quare nos desicis Reuerendissime
is, quas tam dulciter patere contulisti
ne pater, qui nobis more tuo iuramentum
nitate regni coelestis distulisti, diuina
onibus nostris, quarum non est numerus
us, aut quem inuocabimus non preterea
cerneres, vniam ad monasterium tuum
m sit nemo, sicuti veraciter humis in-
me desideret. Fuit enim nuper hic
Dux Ioannes vna cum suis omnibus
elique tibi semper esse benignus & gra-
estiam. Hoc idem cupiunt, orant, & pro-
bates, qui Moguntia in capitulo facti
s, captiuis & inclusis, quae omni humana
n positae, vnicui quod habebamus in-
simum adhuc viuentem compellunt
enire, qui tantum valeat eruditioe, &
ate. Sed quid misere faciemus, cum
am nobis solum hac vice liceret in
omnes possemus adire, genibusque
ecari clementiam, forsitan propo-
as oportet in loco, hoc vnum paten-
effusionem preciosissimi sanguinis
& honorare consueuisti, quam huius
ino dimittere abbatiam Spanhemensi
uam tibi Dominus Episcopus olim obedi-
is visitator noster deinceps, sicet huius
Herbipolis amplius distet a Sebach quam
re bene poterit visitare, & si non lingua

annis, saltem in biennio vel in triennio semel, & interea dulcissimis epistolis saepius con-
solari, vt antea consuevit. Scis enim quod nullum possumus alium inuenire abbatem no-
bis viciniorem, qui sit idoneus conseruare sanctam institutionem regularis disciplinae in
nobis, quam tua reuerenda paternitas magno labore plantauit, & vsque in praesens lauda-
biliter continuauit. Precamur ergo iterum atque iterum per innocentissimam mortem Do-
mini nostri Iesu Christi, exaudi nos in hac nostra petitione, si aliter fieri non potest, quonia
iusta petimus & sancta, nobis salutaria, & tibi non impossibilia. Mittimus cum his literis
procuratorem nostrum, per quem vnanimiter postulamus & praestolamur votiuum re-
uerenda paternitatis tuae responsum. Quam omnipotens Deus ad nostram multorumq;
10 vtilitatem diu conseruare dignetur incolumem. Commendamus nos sanctis orationi-
bus tuis, iterumque te valere cupimus dulcissime pater. Ex Sebach 21. die Septembris An-
no 1506.

LXXVII.

IOANNES TRITEMIUS ABBAS SPANHEM. DULCISSIMIS
in Christo filiabus, abbatisse & conuentui in Sebach, Salutem & sinceram
in Domino charitatem.

LITERAS charitatum vestrarum Neometri suscepimus, quibus lachrymas & suspiria
pro nobis vestra significatis. Condolemus quidem vobis ex corde, sed aliter fieri non
20 potest. Spanheim sicuti constituimus propter ingratitude monachorum deseremus,
non curantes verba prioris, quem nouimus esse fallacem. aliud enim loquitur aliud in
corde meditat. Ducis mentem non attendimus neque illorum qui cum ipso sunt vota
curamus, quoniam si alterum oporteat, medicare potius omni tempore statuimus, quam
eius deinceps subesse imperio. Scimus & multorum relatione cognouimus, quod vehe-
menter doler factum, & vt reuertamur ad monasterium cupit, nos quoque fideliter ma-
nutenere promittit, sed nos gratiam eius non quaerimus, quem nos tam inconsulte, iniu-
ste ac temere irritantem sumus experti. Quantum vero ad commissionem vestri dudum
nobis factam per Lodouicum episcopum libenter faciemus quod vnanimiter postulatis,
vt videlicet nomen visitatoris retineamus simul & officium, quousq; vobis possit melius
30 prouideri. Nam & si tam crebro venire ad vos personaliter, sicut haecenus potero mini-
me, veniam tamen saepius scriptis, donec & tandem aliquando personaliter venire con-
tingat. Rebus autem Lymphurgensium in turbatione positus, nemo nostri ordinis abbas
vel monachus propter fauoriam Comitis vestri Sebach audebit accedere, quanto minus
ego qui in istis Lymphurgensium causis aduersus comitem semper adhaesisse inculcor. Vnde
necessario sine visitatione aliquanto tempore manebitis donec inter abbatem & ipsum
Comitem fuerit reformata concordia. Propterea rogamus vos in Domino filiae charissimi-
mae, vt vocationem vestram diligenter attendatis in omni charitate & patientia secun-
dum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti humiliter conuersantes, quatenus in pa-
ce & Dei amore proficiendo quotidie sanctum spiritum possitis habere visitatorem, qui
40 super humilem & quietum ac Dei sermones custodientem requiescere consuevit. Nolite
contristare matrem, quae vobis in sollicitudine praest, sed eius in Dei seruitio imitami-
feruorem, in omnibus humiliter obedientes. Ipsa enim sicut cernitis verbo & exemplo
vos in omni sanctitate prima semper in choro praecedit, tam diligens & sedula in diuino
seruitio, vt nullam in temporalibus videatur habere occupationem: tam vero in externis
occupata, vt orandi tempus nullum superesse videri possit. Mutuam inter vos charita-
tem ante omnia custodite, quoniam vbi charitas non est, nulla potest esse iustitia. Dile-
ctio enim proximi malum non operatur. Charitas namque perfectionis vinculum fons
& origo omnium virtutum multitudinem operit peccatorum, sine qua nemo vera cor-
dis habere contritionem poterit, veniam nemo scelerum impetrabit. Dilectio proximi
50 diuino conformata amor est, vnda pacis, charitatis hinc, semen concordiae, meritum
feliciter aeterna. Propterea Deus omnipotens vnicuique nostrum praecipit dicens: *Dili-
ges proximum tuum sicut teipsum.* Proximus hic non sanguinis propinquitate, sed rationis so-
cietate putandus est, in qua socii sunt omnes homines. Hac de causa in monasterio estis
congregata, vt mutuis auxiliis charitatis imbecillitatem vestram tueamini, & propterea
mutuae semper dilectionis obseruantiam custodite, vt monasticae satisfaciatis institutio-
ni, sicuti sacer mandauit Apostolus: Alter alterius onera portare, & sic adimplebitis legem
Christi. Sola enim charitas est quae vincit omnia, & sine qua nihil valent omnia, quae si

Rom. 13.

Matt. 22.
Marc. 12.

veraciter in vobis extiterit, veras Christi sponsas efficiet. Omnipotens Deus in suo vos ardere faciat amore, quem vt nobis reddatis placabilem orationibus vestris in sollicitudine rogamus laborum nostrorum memores, quos pro utilitate vestra multis iam annis periculum communi. Valet in Domino Iesu sine macula conuersantes. Ex Neomercii 22. die mensis Septembris Anno Christiani 1506.

LXXVIII.

IOANNES TRITEM. AB. SPAN. FRATRI IOANNI
de Francordia Salutem.

DILECTE frater, intendimus monasterium nostrum Spanheim ex certis & rationabilibus causis dimittere, ipsiusque Abbatiam, quam annis quatuor & viginti possidemus resignare: ne autem propterea cœnobium Christi sponzarum in Sebach aliquod incurreret periculum, eius commissionem per episcopos Spirenses nobis factam ad humiliorem valeant inuenire visitatorem. Quocirca tuæ charitati committimus & mandamus, quatenus ea quæ concernunt officium tibi commissum exequaris & custodias omni diligentia & sollicitudine, quemadmodum audiisti à nobis, cum presentes in ipso monasterio nuper essemus. Vagos extra cœnobium intermitte discursus, & claustram solus non dominum. In cæteris ad præscriptam tibi normulam te studeas conformare. Vale, Ex Neomercii 22. die mensis Septembris, Anno 1506.

LXXIX.

IOANNES TRITEM. AB. MONASTERII S. IACOBI APOSTOLI
in suburbio ciuitatis Herbip. Iacobo Tritemio charis.
fratri S.

PARVI desiderio tuo quantum mihi licuit dulcissime frater, & quarundam epistolarum mearum, quas scripsi à die exitus mei de Spanheim vsque in præsentem diem, exemplaria quotquot remanserant in præsentem volumine comportavi. Nec enim omnium penes nos exemplaria retinuiimus, propterea quod sæpius festinare in scribendo cogebamur. Congessimus autem in hoc ipso volumine sexaginta sex epistolas nostras, & duodecim alienas ad nos missas coniunximus, quæ omnes cum ista quidem ad te simul faciunt nouem & septuaginta, in quibus more nostro familiari nobis scribendi genere sumus vsi, non pro admiratione nostri sequentes eloquentiam, quæ in nobis nulla fuit vnquam, sed scholastico sermone, quo facile intelligamur. Scis autem quod prima die mensis Aprilis monasterium meum exiui, nunquam illuc postea reuersus vsque in hunc diem. Exiui autem anno Christianorum millesimo quingentesimo quinto, prima vt diximus Aprilis & hanc sancti Iacobi abbatiam suscepimus quintadecima die mensis Octobris anni sequentis. Omne igitur tempus inter exitum nostrum de Spanheim & introitum huc, menses effluerunt decem & octo diesque tredecim. Huius temporis fuerunt epistolæ præsentibus, quas tibi tradidimus suauissime frater, non ad eruditionem tuam, sed potius ad memoriam nostri. Illas vero quas prius scripsimus dimisimus in Spanheim, nec dum in ordinem coadunatas, quas si quando redegerimus in ordinem habere volueris, facile consequeris. Eas autem quas postea dedimus, aut in futurum scribemus alio comprehensas volumine tibi quoque suo tempore non subtrahemus. Vale ex monasterio nostro sancti Iacobi apostoli maioris in suburbio ciuitatis Herbipolensis 28. die mensis Decembris Anno Christi 1506.

*Finis Epistolarum Spanhemensium, Tritemii
Abbatis.*